

BİLİM, TEKNOLOJİ VE DÜŞÜNCE DERGİSİ
MART 2014 / YIL 2 / SAYI 3 / 4 AYDA BİR YAYINLANIR / ÜCRETSİZDİR

ŞEHİR VE İNSAN

HEN DESE

MekaMarin

Akıllı Pedestal Sistemleri

MekaPark

Otopark Bilgilendirme ve Yönlendirme Sistemi

Mekano Elektronik Sanayi ve Ticaret Anonim Şirketi

İstanbul Anadolu Yakası OSB, 10. Sokak 1, 34953 Tuzla, İstanbul

Tel: +90 216 591 0800 Fax: +90 216 591 0807

Web: www.mekano.com.tr

Fatih Kafalı

Editor

Küresel güçler 21. yüzyıl siyasetini, siyasetin aktörlerini ve toplumu şehirler üzerinden dizayn etmeye, şekillendirmeye çalışıyorlar. Bu konuda ne kadar başarılı olurlar bilemeyiz; ancak, siyasi aktörlerin değişmesini ve toplumun dönüşmesini isteyen iştahlı bir kitlenin olduğunu söyleyebiliriz. Çok yakın bir zamanda şehir üzerinden birçok önemli hadiseye şahit olduk. Özgürlüğün nasıl ahlaksızlığa dönüştüğünü, toplumun nasıl baskı altına alınmaya çalışıldığını, çevreyi koruma adına şehrin nasıl tahrip edildiğini ve yağmalandığını gördük.

Şehre baktığınızda insanı, insana baktığınızda da şehri görürsünüz. "*Şehir tek bir organizme bütünlük içerisinde milyonlarca parçanın oluşturduğu insan vücudu gibidir.*" ve değişimin temsilcisidir. Şehirler, fikirlerin yeşerdiği ve kök saldığı, bilginin ve tecrübenin arttığı, düşüncelerin değişime uğradığı veya yara aldığı, böylece insanların öğrendiği yerlerdir. Şehir, insanın fikrini ve ruhunu beslediği gibi hayvandan daha aşağı bir hâle dönüşmesini de hızlandırabilir.

Şehirlerimiz ne yazık ki yeni ideallere kapı aralamaktan, bu idealleri gerçekleştirebilme isteğini yeni nesillere sunmaktan uzak oldukları için can çekiyorlar.

Nasr gibi yazarlar, İslam şehirini tevhid kavramının bir manifestosu olarak görürler. Cansever'e göre ise "*tevhidi yaklaşımdan yoksunsa o zaman bir nevi şirk içindeyiz demektir. Estetik, inancımızdan ayrı bir şey değil; eğer biz onu doğru bir şekilde kuramıyorsak iki sebebi vardır: Ya inancımız çok yanlıştır yahut inancımızla onun arasındaki bütünlüğü hissetmiyoruz demektir.*"

Yeniden İslami şehirler inşa edemediğimiz sürece, insanlığa bir şey söyleyemeyeceğimizi, medeniyeti yeniden inşaa edemeyeceğimizi söyleyebiliriz. Eğer biz bir söz söyleyemiyorsak başkalarının söylediklerini dinlemek durumunda kalırız.

HEN DESE

İMTİYAZ SAHİBİ

TEKDER - Teknik Elemanlar Derneği Adına
Yönetim Kurulu Başkanı
Hüseyin Kurşun

EDİTÖR

Fatih Kafalı

YAYIN KURULU

Abdullah Karadağ
Dr. Bekir Cantemir
Dr. Fatih Gündoğan
Enes Aluç
Fatih Kafalı
İbrahim Taşdemir
Ümit Güneş
Yrd. Doç. Dr. Murat Şentürk
Yunus Çolak

YAYIN SEKRETERİ

Ümit Güneş

TASHİH

M. Akif Kuruçay

TASARIM

Melek Elçin Gımsal

İLETİŞİM ADRESİ

Adres: Oğuzhan Cd. Oğuzhan Apt.
No:17 Kat:5 Fındıkzade, Fatih / İstanbul
Telefon: +90 212 532 0375
Fax: +90 212 533 1781
E-Posta: tekder@tekderistanbul.org
Web: www.hendesedergisi.com

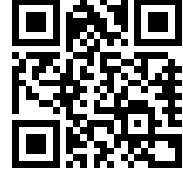
BASKI

Bayem Ajans
Adres: İSTOÇ 41 Ada No: 19
Bağcılar / İstanbul
Tel: +90 212 659 53 69
E-Posta: bayem@bayemajans.com
Web: www.bayemajans.com

YAYIN TÜRÜ

Dört ayda bir yayınlanır
Yerel Sureli Yayın
ÜCRETSİZDİR

Yazı ve reklamlarla ilgili tüm sorumluluk sahiplerine aittir.
Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

ISSN: 2147-5563

BİLİM, TEKNOLOJİ VE DÜŞÜNCE DERGİSİ
MART 2014 / YIL 2 / SAYI 3 / 4 AYDA BİR YAYINLANIR
ÜCRETSİZDİR

- 04 | Sokağın Yitirilişi: Hafıza Kaybı olarak Kentsel Dönüşüm
Muhammed Esad Tiryaki
- 12 | İstanbul'da Mekânsal Dönüşüme Bir Örnek:
Atatürk Bulvarı
Sezgül Karcıoğlu
- 20 | İsmet Özel Şiirinde Şehre Bakış
Doç.Dr. Secaattin Tural
- 30 | Beton Yığnında Çiçek Açmaz mı?
Cihan Aktaş
- 40 | Turgut Cansever'in Osmanlı Şehri
Abdullah Karadağ
- 52 | Röportaj
Prof. Dr. Mikdat Kadioğlu
- 64 | Kentsel Dönüşüm Yahya Kemal'in
"Aziz İstanbul"unu İmar Edebilir mi?
Yunus Emre Tozal
- 74 | Cittaslow: Dünyanın Sakin Şehir Hareketi
Fatih Gündoğan
- 80 | Türkiye'nin Yavaş Şehri Taraklı
Fatih Kafalı
- 86 | Röportaj
Taraklı Belediye Başkanı; Tacettin Özkaraman
- 94 | Kent İçi Sürdürülebilir Ulaşım Çözümleri:
Kamusal Bisiklet Paylaşımı Programı
Mehmet Akif Levent

04

64

12

74

20

80

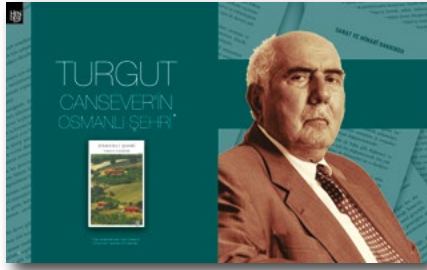
30

86

40

94

52

Sokağın Yitiriliş:

Hafıza Kaybı Olarak Kentsel Dönüşüm

Muhammed Esad Tiryaki

Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Şehir ve Bölge Planlaması Anabilim Dalı

Hafıza ve mekân ilişkisi ağırlıklı olarak somut karakterdeki mekânın soyut karakterdeki hafızayı tutması üzerinden tesis edilir: Hafıza, mekâna ihtiyaç duyar. Hafızanın gündelik hayattaki yansımaları ise hatıra olarak tecessüm eder ve hatıra mekâna ev ve sokağın muhafazası olmak üzere iki şekilde yansır. Ev ve sokak arasında kurulan çift yönlü ilişkiyle hatıra farklı yoğunluklarda hafızayı besleyen bir unsur olur.¹

Hatıra her ne kadar ev ve sokak tarafından beslense de evin muhafazası malzemenin niteliğinden ve geçici tabiatından dolayı kimi zaman muhaldir. Kerpiç de olsa betonarme de olsa malzemenin muayyen bir ömrü vardır ve hatta malzemesi aynı kalsa bile evin ya da konutun kuşaktan kuşağa değişmesi, her neslin kendi evini inşa etmesi, mimari hareketlilik bakımından müspet bir şey olarak tavsif edilebilir. Ayrıca bu durum her neslin, kendinden öncekilerin var ettiği hatıraya kendi hatırası ile katılması bağlamında zenginleştirici bir unsurdur. Sokak ise evin bu değişen ve dönüşen yapısı karşısında yegâne hatıra kaynağı olarak rol alır ve sokak dokusunun dönüşmesi hatıra yokluğuna tekabül ettiği için sokağı dönüştürmek arzu edilmez. Bu noktadan hareketle sokağın hatıranın merkez noktasını teşkil ederek hafızaya ruh üfleyen yegâne unsur olduğu ve dönüşmeme/sabit kalma üzerine kurulduğu söylenmelidir.² Bir sokak dokusu kimi zaman yüzyıllara göğüs gerer.

Dönüşüm kavramı ise insanın yeryüzü hikâyesi başladığından itibaren var olan ve iki şekilde teşekkül eden bir kavramdır. Bunlardan birincisi dönüşümün, insan etkisinin ve gücünün dışında, daha farklı bir

söyleyişle “külli irade” tarafından gerçekleşen tabiatıdır. Herhangi bir tabiat olayı, bir deprem veya sel felaketi dönüştürücü bir etkiye sahiptir. Bu tür dönüşümler vasıtasıyla formlar bozularak yeni formların içinde erirler. Böyle bir dönüşüm kendi iç dinamiklerinden kaynaklandığı için hız olarak dengededir, hatta bu noktada sükûnetten bahsetmek daha makuldür. Formların yavaşça dönüşmesi ve farklı hâllerde yeniden teşekkülü, dönüşümün külli iradeye açılan yüzünü temsil eder. Dönüşümün ikinci türü ise yeryüzüne uyum sağlamak zorunda olan insanın cüzi iradesi vasıtasıyla gerçekleştirdiği dönüşümdür. İnsanoğlu fitraten barınma ve yaşama gibi temel ihtiyaçlarla doğar ve bu tür ihtiyaçlara bağlı olarak mekân oluşturur. Mekân oluşturma ise her şeyden evvel mevcut formları bozma ve onları yeniden inşa etme üzerine kurgulanır. Dolayısıyla insan etkisinde gerçekleşen dönüşümün müspet veya menfi olmasından önce zikredilmesi gereken husus, dönüşüm eyleminin insanın dünyada yer tutma bağlamında gerekli bir eylem olduğudur.

İnsan-tabiat arasındaki ilişkinin en çetrefilli dönemi olarak adlandırılacak Sanayileşme süreciyle birlikte Batı kentlerinde insan etkisindeki dönüşüm, insanın tabiatı ihtiyacı ölçüsünde dönüştürmesinden saparak üç aşamadan geçer. Birinci süreç, kent merkezindeki sanayi alanlarının çöküntü alanlarına dönüşmesi ve ulaşım ve iletişim imkânlarının gelişmesine bağlı olarak orta sınıfın kent merkezindeki mevzisini terk etmesiyle başlar.³ Hava kirliliği gibi fiziksel şartlardan dolayı harabeye dönen kent merkezi (slum areas) para ve

¹ Hafızanın mekânla ilişkili olarak ele alınması, ağırlıklı olarak “kentsel hafıza” kavramına atıfla “kolektif hafıza” kavramı üzerinden gerçekleşir. Halbwachs’a göre bireysel hafıza, ancak bir gruba ilişkili olarak sınırlandırıldığı zaman anlam ifade eder. Halbwachs buradan yola çıkarak hafızanın bireysel olmaktan ziyade toplumsal yapı ile ilişkili olan bir süreç neticesinde ortaya çıktığını söyler. On Collective Memory, Maurice Halbwachs, Chicago University Press, 1992, s.52-53. Böylece herhangi bir toplumun hafızasını oluşturan şey, o toplumun geçmişteki bütün eylemlerini kapsayan tarihidir.

² Evin hareketli bir yapı ihtiva ederek dönüşmesi ve sokağın sabit kalarak değişime kapalı olması Türkiye şartlarında bütün düşüncelere ve gündelik pratiklere sirayet eden “denge” kavramı ile açıklanabilir. Sınırları çizilmiş ve sabitlenerek değişime ve dönüşüme kapanmış belirli bir yer, içindeki hareketlilik ve değişim vasıtasıyla dengeye kavuşur ve statiklikten kurtulur. Günümüzde Suriçi’ne baktığımız zaman yapı malzemesinin ahşaptan taşa, taştan betonarmeye farklı şekillerde kullanılageldiğini görürüz. Bu çeşit bir dönüşüm yangın veya deprem gibi tabiat olaylarına bağlı olarak kısa sürelerle gerçekleştiği için hatıranın oluşmasına imkân tanımaz; fakat beş yüz yıllık sokak dokuları, hatıranın esas sahibi olarak Suriçi’nde hâlâ hafızayı muhafaza etmektedir. Evin hareketli yapısına karşılık sokağın sabitliği vasıtasıyla mekânsal denge gerçekleşir ve tarihe dair hatıralar (hafıza) canlı tutulur.

³ Towns in the making, Gerald Burke, Edward Arnold Publishers, Londra, 1971, s. 130.

Sapphire Alışveriş ve Yaşam Merkezi ve çevresi Kağıthane ▲

güç gerektirmediği için fakirlerin barındığı ve yaşamını devam ettirdiği alanlar hâline gelir. İkinci süreç ise kent merkezinin, birtakım iktisadi uygulamalar ve politikalar sonucu değerinin artmasıdır.⁴ Para-güç ikilisini ihata eden sermaye, insan gücünü ve aklını aşan bir değerler manzumesini dikkate almaksızın mekân için son derece önemi haiz olan siyaset ve iktisat gibi iki temel alanı kendi potasında eritip gücüne güç katar: “*Kentsel dönüşüm*” artık kötü mekânları güzelleştirebilir. Bu güzelleştirme fikrinden hareketle Le Corbusier, August Perret ve Gropius gibi isimlerin öncülüğünde gelişen rasyonalist şehircilik anlayışı bir yapı adası içinde yer alan yüksek yoğunluklu gökdelenlerle sokağı dönüştürmek bir yana, âdeta ortadan kaldırır.⁵ Üçüncü süreç ise kent merkezinin trajik düşüşüne sahne olur. Merkezin yeni sakinlerinin bir zamanlar orta sınıfın yurdu olan mekânı savunacak dermanının olmamasıyla kent merkezi el değiştirir: Kentsel dönüşüm, sermayenin kent merkezini yeniden ele geçirme isteğinin ters yüz edilmiş hâli olmuştur.⁶ Kent merkezini yeniden kuşatan sermayenin oldukça geçerli ve neredeyse inkârı imkânsız bir silahı da vardır artık: Kent merkezi harabeye dönmüş ve yeterli sağlık koşulları sağlanamaz hâle gelmiştir. Batı’da kenti dönüştürmeye dair uygulamalar, varlık anlamı para ve güç olan sermayenin estetik kaygılarının sonucu olarak okunabilir.

Türkiye’de ise Osmanlı Devleti’nin son zamanlarında başlayan şehre ve mekâna dair dönüşüm, Batı şehirleriyle benzerlik gösterse de genel olarak iki farklı süreçte

gelişmiştir. Birinci süreç, Tanzimat ile doruk noktasına ulaşan yeni düşünce anlayışının konut ve sokak dokusuna dair değişim ve dönüşümleri gündeme getirmesi ve bunun Cumhuriyetle beraber hız kesmeden 1950’lere kadar devam etmesidir.⁷ 1950’li yıllara kadar “*kentsel dönüşüm*” politikaları ve uygulamaları şehir merkezlerinde geniş caddeler açmayı içermiş olsa da ağırlıklı olarak konut malzemesinin dönüşümü olarak okunabilir. İkinci süreç ise 1948 yılında ABD’den alınmaya başlanan Marshall Yardımı’nın etkisiyle başlar. Bu süreçle birlikte kenti değiştirmeye dair politikalar, sadece konuta dair dönüşümleri hızlı bir şekilde devam ettirmekle kalmaz, bununla beraber dönüşüm kavramını binaları, sokakları ve açık alanları içerecek şekilde kentin geneline yayarak sokağı hafızadan silme yolunda büyük adımlar atar.

Bugün Türkiye’de uygulanan kentsel dönüşüm çalışmaları ve politikalarının cevaplama gereken son derece önemli sorular vardır. Öncelikli olarak kentsel dönüşüm çalışmaları, ister Batı’dan isterse Doğu’dan etkilensin, yeni bir mimari üslup oluşturabilecek midir? Buna ilaveten geniş aile gibi farklı aile yaşamlarının dikkate alınıp alınmayacağı, cevaplanması gereken bir diğer önemli sorudur. Fakat bu soruları bile bir tarafa bırakabilir ve günümüzdeki kentsel dönüşüm çalışmalarını yaşadığımız tarihî sürecin devamı olarak okuyarak kendimizi haklı çıkarabiliriz. İçinde bulunduğumuz kısmen iktisadi ve sosyal şartlara ve fakat ağırlıklı olarak düşünce dünyamızdaki fukaralığa bağlı olarak “*mimari üslup*” ve “*farklı ailelere farklı çözümler*” gibi büyük beklentileri erteleyebiliriz.

⁴ Kent merkezinin artan değeri mimarlık ve şehir planlama gibi disiplinlerden önce iktisatla alakalı bir hadisedir. Tarihî alanların ağırlıklı olarak eski kent merkezlerinde yer alması ve I. ve II. Dünya Savaşları neticesinde tarihî birikimin yok olup gitme endişesinden beslenen eski kent merkezini koruma düşüncesi, bu sürecin iki önemli parçasını teşkil eder. Turizmin, tarihî kent merkezini iktisadi açıdan değerlendirilmesiyle kent merkezi başta yatırımcı olmak üzere herkese cazip imkânlar sunan bir “kazanç kapısı” hâline gelir.

⁵ Modern Mimarlık ve Şehircilik Tarihi, Michel Ragon, Kabcakı Yayınevi, İstanbul, 2010. s. 432-442. Ragon, bu anlayışı, “Sokağı iptal etme, şehrin başlıca çekiciliğini ortadan kaldırmaktır.” (s.441) cümleleriyle eleştirir.

⁶ Asi Şehirler, David Harvey, Metis Yayınları, İstanbul, 2012, s.66-67. Harvey, Amerika’daki büyük kentsel hareketleri şehir hakkının çıkar gruplarının eline geçmesiyle açıklar. Bu anlamda kenti güzelleştirme gibi bir temelden yola çıkarak oluşturulan değişim ve dönüşüm çalışmaları ve projeleri doğrudan zengin sınıfın mekânda kendi güçlerini görünür kılmaları ile alakalı bir hadisedir. Harvey Yale, Johns Hopkins ve Columbia Üniversiteleri gibi sermaye ile yakından ilişkili kurumların, şehir dokusunu kendi ihtiyaçları doğrultusunda değiştirmelerini bu duruma örnek olarak verir.

⁷ 1848’deki Ebnîye Nizamnamesi ile 1864’deki Turuk ve Ebnîye Nizamnamesi, bu tür düzenlemelerin kaynaklarını oluştururlar. Bu düzenlemelerde yangınlardan dolayı ahşap kullanımına kısıtlamalar getirilir. Yapı malzemesinin betonarme olması zorunluluk hâline gelir ve geleneksel organik yol dokusu yerini planlı grid sisteme bırakır. Bu bağlamda modernleşme/Batılılaşmanın simgesi olan “geniş caddeler” fikrinin hafıza kaybını, organik yol dokusunun ise hafızayı temsil ettiği zikredilebilir. “Çıkamaz sokak” ifadesi hoş hatıralar barındırmayan ve silinmesi gereken hafızayı, dolayısıyla karanlık geçmişi, “geniş caddeler” ifadesi ise yeni umutları içeren aydınlık günleri, yani geleceği ifade eder.

⁸ Bu noktada sokak ve yol ayrımını yapmak faydalı olabilir. Lynch yol kavramının içine caddeleri ve bulvarları da dâhil eder. Buradan hareketle yol kavramının ulaşım planlamasında teknik bir terim olarak öne çıktığı söylenebilir. Lynch’in yol kavramı, hatıra aksaklıkları neden olan geniş caddeleri ve bulvarları da içermektedir. Kent İmgesi, Kevin Lynch, Türkiye İş Bankası Yayınları, 2010, İstanbul. s. 54-74.

Fakat sokağı ihmal edemeyiz.⁸ Sokak dokusundaki dönüşümle yaşayacağımız kayıp konut malzemesindeki değişim ve dönüşümler gibi kısa süreli değildir: Sokağın dönüşümü, hatıranın kaybidir.⁹ Sokak muhafaza edilmeli ve doğru ya da yanlış konuta dair oluşturulan hareketlilik ve hız, sokak dokusunun sabitliği ve sükûnetiyle dengelenmelidir. Tarihe kayıtsız Résidence'ların ortasında "müşteri"nin gözüne perde çeken havuzlar ile birkaç palmyeden (!) oluşan yeşil doku, hatırayı muhafaza edemez. Sokağın dönüşümü; komşuluk, emniyet ve özyönetim¹⁰ gibi değerleri sitelerin soğukluğuna ve vurdumduymazlığına bırakacaktır. Sokağın kaybı ile birlikte kentsel dönüşüm çalışmaları kaçınılmaz bir şekilde hatıranın, dolayısıyla hafızanın yok olmasına yol açacaktır.¹¹ Günümüz Türkiye'sinde kentsel dönüşümün sokağa yönelik müdahaleleri tarihimize dair hatıraları öldürüyor ve hâlen canlılık belirtileri gösteren hafızayı önlenemez bir biçimde silikleştiriyor. ■

*Para-güç ikilisini ihata eden
sermaye, insan gücünü
ve aklını aşan bir değerler
manzumesini dikkate
almaksızın mekân için son
derece önemi haiz olan
siyaset ve iktisat gibi
iki temel alanı kendi potasında
eritip gücüne
güç katar: "Kentsel dönüşüm"
artık kötü mekânları
güzelleştirebilir.*

Gökçeada'dan bir sokak ▲

⁹ Binaların ve sokakların oluşturduğu bütünlük şehir olarak ele alınırsa Rossi'yi hatırlamakta fayda vardır. Rossi, Şehrin Mimarisi adlı kitabında Halbwachs'ın da etkisiyle şehri orada yaşayanların kolektif hafızası olarak açıklar ve bu durumu ifade etmek için locus (mahal, mevki) kavramını kullanır. Fakat Rossi, bina ve sokakları hafıza bağlamında ele alınırken bu ikisi arasında bir ayrım yapmaz ve şehrin tamamını bir hafıza unsuru olarak ele alır. Şehrin Mimarisi, Aldo Rossi, Kanat Kitap, 2003, İstanbul. s. 124-125.

¹⁰ Büyük Amerikan Şehirlerinin Ölümü ve Yaşamı, Jane Jacobs, Metis Yayınları, 2011, İstanbul. s. 140-142. Jacobs, sokağın sağladığı özyönetim işlevlerinin tamamının basit ve küçük ve fakat vazgeçilemez olduğunu söyler. Planlı ya da plansız bütün denemeler sokağın yerini tutabilecek herhangi bir şeyin olmadığını ortaya koymuştur.

¹¹ Sokağın muhafaza edilmesi hususu, Tanpınar'ın İstanbul bağlamında yaptığı dikkat çekici tespiti hatırladığında daha çok önem kazanır: "Bütün eski Şark bu sokaklarda idi." Beş Şehir, Ahmet Hamdi Tanpınar, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2008, s. 123.

KAYNAKÇA

- Asi Şehirler, David Harvey, Metis Yayınları, İstanbul, 2012.
Beş Şehir, Ahmet Hamdi Tanpınar, Dergâh Yayınları, İstanbul, 2008.
Büyük Amerikan Şehirlerinin Ölümü ve Yaşamı, Jane Jacobs, Metis Yayınları, 2011, İstanbul.
Kent İmgesi, Kevin Lynch, Türkiye İş Bankası Yayınları, 2010, İstanbul.
Modern Mimarlık ve Şehircilik Tarihi, Michel Ragon, Kabalcı Yayınevi, İstanbul, 2010.

ankageo

Coğrafi Bilgi Teknolojileri

Türkiye'nin En Büyük Görüntü Bankası

Tüm cadde ve sokakları 360° panoramik fotoğraf teknolojisi ile altyapı ve üstyapı bilgilerini görsel ve yazılı olarak bir kaç tık ötenize taşıyoruz.

www.ankageo.com

Ankara Gazi Teknopark (Merkez) :

Gazi Üniv. Gölbaşı Yerleşkesi TeknoPlaza B Blok BB07 Gölbaşı / Ank.

☎ 312 484 42 30 ☎ 312 484 42 31 ✉ info@ankageo.com

İstanbul (Şube) :

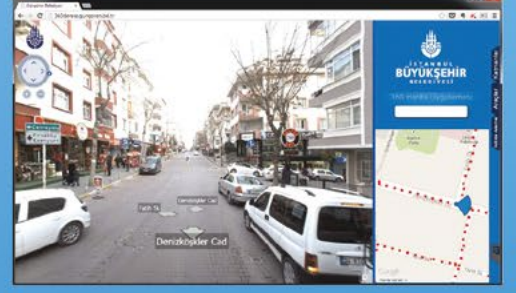
Deposite İş Merk. A1 Blok No:303E Başakşehir / İst.

☎ 212 671 91 50 ☎ 212 6719139 ✉ info@ankageo.com

Panoramik fotograf teknolojisi ile
yollardayız.

İSBAK
Panoramik Harita Uygulaması

ATATÜRK

İstanbul'da Mekânsal Dönüşüme Bir Örnek:

Buvarı

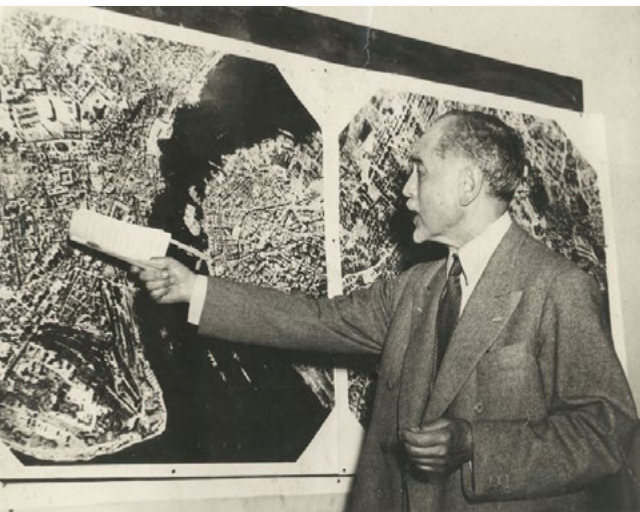

*“İlk ve asli görevimiz,
İstanbul’u tekrar eskisi gibi
bir kültür ve medeniyet
merkezi hâline getirmek
olmalıdır.”*

Turgut Cansever

Henri Prost tarafından hazırlanan Nazım İmar Planı ▲

Henri Prost ▲

İstanbul, 19. yüzyıla kadar doğal afetlere rağmen mevcut dokusunu ve buna bağlı olarak kimliğini koruyan bir şehir iken son bir yüzyılda kentsel yapısı değişmiş, geniş caddeleri, bulvarları, modernist mimarisi ile sürekli dönüşen bir şehir olmuştur. İnsanı hesaba katmayan mimari yapıları ve ulaşım amaçlı planlarıyla, daha çok tüketim merkezli bir yapılanma kendini göstermiştir. İnsanın mekân müdahalesi arttıkça mekânların da insanlar üzerindeki etkisi kaçınılmaz olmaktadır. Mekânın, mevcut dokusundan kopararak bir ezbere, bir standarda eklenme çabası, kimliksiz mekânların çıkmasına neden olmuştur. Nasıl ki insanların maddi ve manevi boyutları varsa kentlerin de hissedilen ancak, görünmeyen yüzleri vardır. Bu bağlamda, bir kenti dönüştürürken kimliği, hafızası ve ruhu da dikkate alınmalıdır. İstanbul, maalesef 1930’lu yıllarda, Batı’nın şehircilik anlayışı ve normlarına göre şekillendirilmeye çalışılarak bulvar ve geniş caddeler ile tanıştırılmıştır.

Camillo Sitte, bir kentin gelişiminin *“insan ve doğa”* dikkate alınmadan yapılmasını, *“Herkes aî olmalı gereken mekân, mühendislerin ve hijyenistlerin malı oluyordu.”* diyerek eleştirmiştir. Günümüz şehircilik anlayışına baktığımızda Sitte’nin sözleri, İstanbul planlaması için geçerliliğini korumaktadır. Sadece sokaklara kaldırımların döşenmesiyle, su getirme ve kanalizasyon ile kent kurulamayacağını belirten Sitte, kent mekânlarının insan ölçeğine göre planlanması gerektiğini savunmuş ve insanüstü özelliklere sahip dev merdivenli mekânların fonksiyonsuzluğundan bahsetmiştir. Yapı grupları arasındaki ilişkilerin, sokak ve meydan formuyla organik olarak bağdaşmasını önemsemiştir.

İstanbul, 19. yüzyılda, küresel ölçekte Batılılaşma eksenli planlama çalışmalarına sahne olmuştur. Küresel ölçekte tüm şehirler için *“modern şehir”* kurma çabası önceliklidir. Erken Cumhuriyet ile beraber,

modern şehir kurabilmek için Avrupa’dan şehir planları getirilmiş ve İstanbul’un bugünkü görünümüne temel oluşturan değişim süreci başlamıştır. İstanbul’a, Rio de Janeiro’nun master planını hazırlayan Alfred Agache, Paris, New York ve Chicago’nun master planını hazırlayan Jack H. Lambert ve Essen’in planını hazırlayan Herman Elgözt, Martin Wagner ve Henri Prost davet edilmiştir. Planların hazırladıkları raporlardan sadece Henri Prost’un çalışmaları dikkate alınmıştır. Ünlü Fransız mimar Le Corbusier’in de İstanbul’un imarına talip olduğundan bahsedilmektedir. Le Corbusier, bu konuda yapmış olduğu en büyük gafın 1933 yılında Atatürk’e İstanbul’un planlamasını yapmak istediğini açıkladığı mektup olduğunu belirtmiştir. Mektupta, İstanbul’un planlamasına yönelik iki öneride bulunmuştur: ilki Tarihî Yarımada’yı olduğu gibi korumak, ikincisi ise yeni yapılacak bölgeleri çağdaş şehircilik ilkeleri doğrultusunda tasarlamak. Mimar, İstanbul’a davet edilmeyişini, yazdığı bu mektuba bağlamaktadır.

Henri Prost, İstanbul’un planlamasını ciddi bir şekilde etkilemiştir. Prost için İstanbul, tarihî bir Avrupa kentidir. Prost’un İstanbul için hazırlamış olduğu plan, Haussmann’ın Paris’i gibi, yeni meydan, bulvar ve caddelerin açılmasına yönelik olmuştur. Prost, 1937 yılında bir ulaşım planı olan Avrupa Ciheti Nâzım Planı’nı hazırlamıştır. Prost, planında kenti fonksiyonlarına ayırarak ulaşım akslarını kentsel gelişmenin merkezine koymuş, böylece etkili bir ulaşım sistemi etrafında ticaret, endüstri, konut ve rekreasyon alanlarını planlamıştır. Bu planın yanı sıra, İstanbul için birçok parça plan hazırlamıştır. Prost, hiçbir zaman şehrin bütününe yönelik stratejik bir plan hazırlamamıştır.

Turgut Cansever, Henri Prost’un nâzım planında yer alan yolların belediyede masa başında yapıldığını, yerinde incelemeye tabi tutulmadığını, katlarca büyütülerek

o dönem sadece karayolu mühendislerinin fikri alınarak yapıldığını belirtmektedir. Ayrıca yapılan planların, Paris'e benzeme kaygısıyla yapıldığı, daha çok şehrin vasıf ve karakterlerini değiştirmeye yönelik olduğunu nakletmiştir.

Prost'un planları, İstanbul'u modern bir silüet kazandıracığı inancıyla önemsenmiştir. Çünkü dönemin modernleşme anlayışına göre, Türkiye'nin İslami mirasının yerini Avrupa fikriyatı almalıydı. Bu dönemde günlük yaşama dair birçok devrim yapılırken kentsel ölçekte de yapılan yeniliklerin altlığını Henri Prost planları oluşturmaktadır. Henri Prost'un, İstanbul Nâzım Planı önemlidir. Bu plan, İstanbul planlamasının başlangıcı kabul edilebilir. Prost, 15 yıl kadar İstanbul'da kalmış, 1950 sonrası, Adnan Menderes'le birlikte imar hareketleri başlamıştır. Prost planlarına baktığımızda, Menderes'in yapmış olduğu imarın temelini Prost'a dayandığını söylemek yanlış

olmaz. Prost planıyla açılan yolları, 1950-1960 yıllarında, Beyazıt'tan Aksaray'a, Aksaray'dan Topkapı'ya uzanan Vatan Caddesi (Adnan Menderes Bulvarı) takip etmiştir. Galata Köprüsü'nden Dolmabahçe'ye, Karaköy'den Azapkapı'ya, Barbaros Bulvarı'na, Sirkeci'den Florya'ya kadar yolların açımına devam edilmiştir.

Prost planı sonucu mevcut değişim, eski yeni karşıtlığı bağlamında bize bir değerlendirmeye kapısı açmaktadır. İstanbul ulaşımının günümüzde çok önemli bir noktasını teşkil eden Unkapanı-Aksaray arasında bulunan Atatürk Bulvarı aksı, 1941 yılında Henri Prost'un Nâzım Planı çerçevesinde yapımına başlanmıştır. Tarihî Yarımada içerisinde bulunması ve Bizans ve Osmanlı'dan izler taşımasıyla kilit bir konumda olan bu alan, İstanbul modern planlamasıyla, farklı bir işlevselliğe bürünmüştür. Mevcut dokusundan kopararak yeni İstanbul pratiğinde işlev değiştirerek kendine yer edinmiştir.

Atatürk Bulvarı açılmadan önce, bulvarın geçeceği alan, Bizans ve Osmanlı mimarisinden örnekler ile şehirde kimlikli bir alan olarak yer almaktaydı. Mekânda yer alan Roma Dönemi eseri Valens Su Kemer, Bizans Dönemi'nden kalma Zeyrek Sarnıcı, Osmanlı Dönemi'nden kalma Gazanfer Ağa Medresesi, Şeb Safa Hatun Camii, Pertevniyal Valide Sultan Camii gibi birçok cami, mektep ve çeşme, dar sokakları, ahşap evleri ile eski İstanbul kent dokusunun bir örneği sayılmaktaydı. Atatürk Bulvarı'nın geçtiği alan, bulunduğu konum olarak da önemliydi. Bizans Dönemi'nde sosyokültürel anlamda kentin kalbinin attığı Hipodrom'a yakınlığı, bir taraftan da kentin ticari kalbi Yenikapı limanlarına yakınlığıyla canlı bir yerleşim hâlindeydi. Çevre semtlerinden Zeyrek ve Vefa'da iki tepenin eteğinde yer alan Zeyrek Pantokrator Manastırı ve Vefa Ayios Theodoros Kilisesi ise Hristiyanlığın simge yapılarındandı. Fetih'ten sonra şehrin İslamlaştırılmasıyla Fatih,

Süleymaniye, Sultanahmet ve çevresinde külliye merkezli gelişimler izlenmiştir. Osmanlı Dönemi'nde kent mekânının kullanımında çok fazla değişikliğe gidilmemiştir. Mekân, manevi kimliği ile öne çıkan Süleymaniye/Vefa ve Zeyrek/Fatih'e yakınlığıyla öne çıkarken sosyal, kültürel ve dinî anlamda işlevsel kimliğini Bizans'ta olduğu gibi, Osmanlı Dönemi'nde de muhafaza etmiştir.

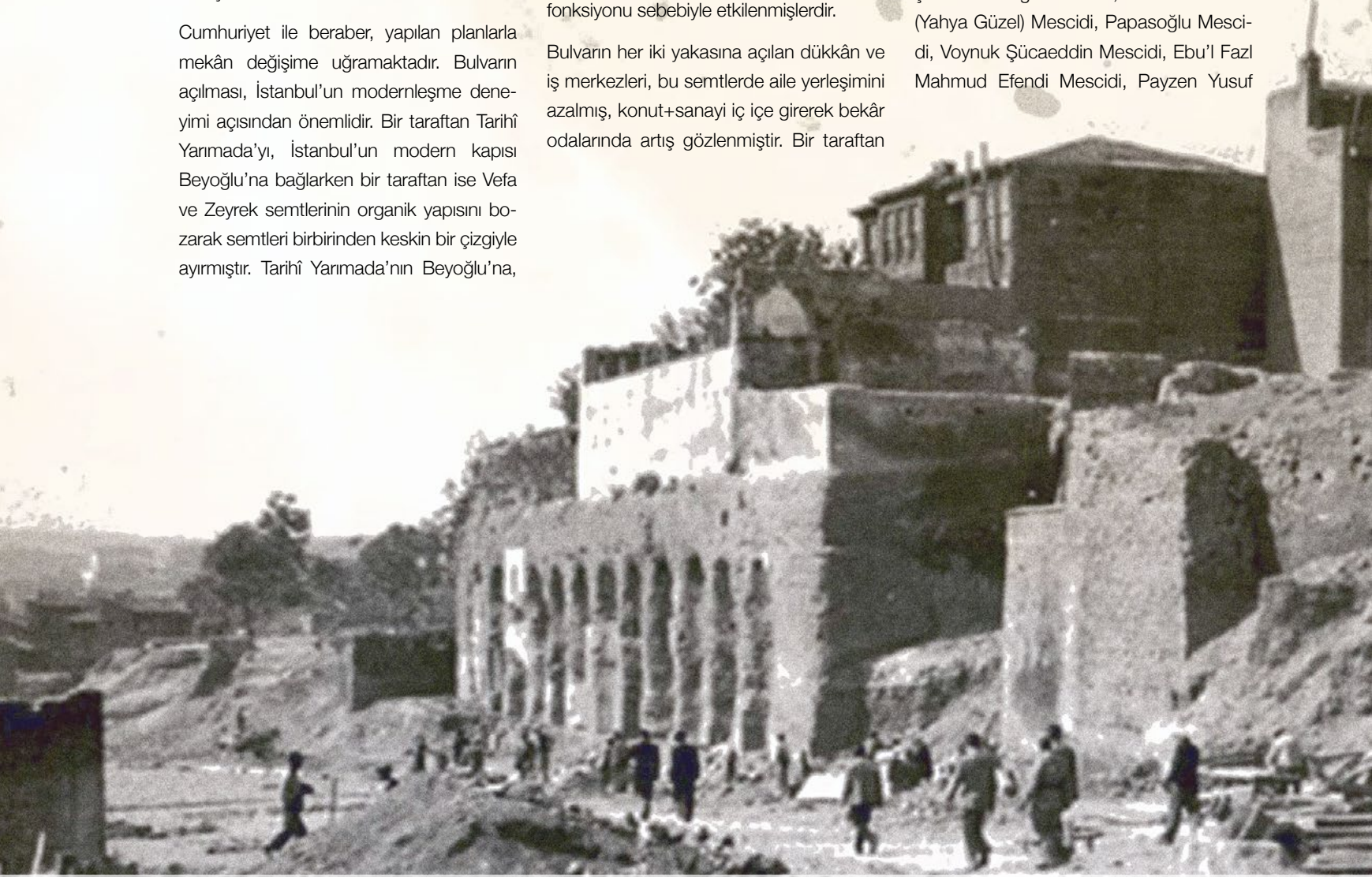
Cumhuriyet ile beraber, yapılan planlarla mekân değişime uğramaktadır. Bulvarın açılması, İstanbul'un modernleşme deneyimi açısından önemlidir. Bir taraftan Tarihî Yarımada'yı, İstanbul'un modern kapısı Beyoğlu'na bağlarken bir taraftan ise Vefa ve Zeyrek semtlerinin organik yapısını bozarak semtleri birbirinden keskin bir çizgiyle ayırmıştır. Tarihî Yarımada'nın Beyoğlu'na,

modernleşmeye açılan yüzü olan bu bulvar, iki farklı kimliği birbirine bir cadde mesafesiyle yakınlaştırmıştır. Bir taraftan iki farklı kültürü birbirine yakınlaştırırken bir taraftan da iki aynı kültürün semti (Vefa ve Zeyrek) arasına, uçurum koymaktadır. Bu kopuşla beraber, bu semtler, organik yapısına tekrar dönememişlerdir. Bulvarın her iki tarafında yer alan bu semtler, bulvarın ulaşım ve ticari fonksiyonu sebebiyle etkilenmişlerdir.

Bulvarın her iki yakasına açılan dükkân ve iş merkezleri, bu semtlerde aile yerleşimini azaltmış, konut+sanayi iç içe girerek bekâr odalarında artış gözlenmiştir. Bir taraftan

iş imkânı ümidiyle, onlarca göç alarak çöküntü mahalleleriyle donatılmıştır. Mekân, önceleri konut yerleşimi ağırlıklı iken bulvarla beraber ticaret ve sanayi odaklı bir geçiş alanı olmuştur.

Plan neticesinde, bulvar üzerinde yer alan birçok kimlikli yapı yıktırılmıştır. Oruç Gazi Mescidi, Firuz Ağa Mescidi, Sekbanbaşı İbrahim Ağa Mescidi, Hoca Teberrek (Yahya Güzel) Mescidi, Papasoğlu Mescidi, Voynuk Şücaeddin Mescidi, Ebu'l Fazl Mahmud Efendi Mescidi, Payzen Yusuf

Atatürk Bulvarı örneği, İstanbul genelinde sürdürülen modernist planlama örneklerinden sadece birisidir. Mevcut dokusunun terk edilerek yapıldığı planlar, geçmiş ve gelecek ayırımında şehirlerin hafızasının yok edilmesine zemin hazırlamaktadır. Çünkü şehirlerin, kimlik ve varlık kazanmaları, o şehirde yaşayanlar ve var olan medeniyetler ile mümkündür.

Paşa Türbesi, İbrahim Paşa Hamamı, Azebler Camii ve Hamamı, Kırk Çeşme Suları, Burmalı Mescid Sıbyan Mektebi, Revani Çelebi Camii (Koğacılar Mescidi), Unkapanı Camii (Süleyman Subaşı-Kara Çelebizade Camiisi), Saraçhane Karakolu, bulvar üzerinde kaldığı gerekçesiyle yıktırılan yapılardandır.

Yıktırılan eserler yerine yapılar yaptırılmış, bu yapılar önceki mevcut işlevinden farklı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Mevcut doku terk edilerek yapı stokları arttırılmış, bu perspektifte yeni bir mekân üretilmeye çalışılmıştır. Ortaya

çıkan vakıf arazileri, mali kaynak olarak kullanılırken yeşil alanlar ise açılan parklar ile zorunlu bir kısma indirgenmiştir. Meydanlar yitirilmiş, Aksaray, Saraçhanebaşı meydanı yerini kavşak ve caddelelere bırakmıştır.

Atatürk Bulvarı, kentin doğal gelişmesine müdahalenin ve var olan kent dokusunun zedelenmesinin bir örneğidir. Atatürk Bulvarı açılırken dönemin Vali-Belediye Başkanı Lütfi Kırdar'ın 1944 yılında Belediye Dergisi'nde yer alan açıklaması, meseleye sadece "yol açmak" olarak bakıldığını göstermektedir.

1935 yılında Burmalı Mescid Sıbyan Mektebi ▲

Bozdağan (Valens) Kemer ve
Gazanferğa Medresesi (Karikatür Müzesi) ▲

*“Tarihî eserlerini
kaybetmiş bir şehir,
anılarını kaybetmiş
bir adam gibidir.”*

Graeme Shankland

“... eskiden dar, dolambaçlı ve çamurlu sokaklardan geçilir bir türlü Unkapanı Köprüsü'ne varılamazdı. İnsana hüzün veren bu çirkin manzara yerine yeni tekniğin bütün güzelliklerini ve inceliklerini ihtiva eden 44 metre genişliğinde bir bulvar kaim olmuştur. Yaya halkın, bisikletlerin gidip gelmesine mahsus ayrı ayrı yollar mevcut olduğu gibi bulvar boydan boya çiçekler, ağaçlar ve refüjler ile süslenmiştir.”

Günümüzde Unkapanı'ndan Aksaray'a doğru bulvar üzerinde kısa bir yürüyüşe çıktığımızda, bulvarın ilk bölümünde karşımıza, bulvar açıldıktan sonra mimari yarışmalarla yapımına karar verilmiş İMÇ Blokları, Zeyrek SSK Tesisleri ve İBB Binası çıkmaktadır. Devamında, Zeyrek Sarnıcı, Reşat Nuri Güntekin Sahnesi ve Valens Su Kemerı çıkmaktadır. Valens Su Kemerı ve Zeyrek Sarnıcı, turistik bir eser olarak mekânda yer almaktadır.

Saraçhane Karakolu'nun yerinde, Şehir Tiyatroları'na bağlı olarak hizmetini sürdüren Reşat Nuri Güntekin sahnesi yer almaktadır. Hemen karşı caddesinde, Gazanfer Ağa Medresesi, medrese işlevinden farklı olarak Karikatür Müzesi olarak

kullanılmaktadır. Mekânda yer alan Şehzade Camii, işlev bakımından değişmemiş yapılardan biridir.

Bulvarın Aksaray'a kadar olan ikinci etabında, daha çok iş yerleri yer almaktadır. Bulvar, geç Osmanlı Dönemi yapısı olan ve geçerli işlevini koruyan, Pertevniyal Valide Sultan Camii ve Mektebi ile sonlanmaktadır. Osmanlı Dönemi'nde Atatürk Bulvarı çevresinde yer alan kendinden bir önceki medeniyetin izlerini taşıyan eserlere müsaade vererek bunlardan istifade etmiştir. Atatürk Bulvarı açılmadan önceki süreçte, Bizans ve Osmanlı medeniyetleri tarafından benzer işlevsel amaçlarla kullanılmıştır. Cumhuriyet Dönemi'nde ise bu yapılar, mevcut dokusundan tamamen zıt olarak mekâna katılmışlardır. Atatürk Bulvarı örneği, İstanbul genelinde sürdürülen modernist planlama örneklerinden sadece birisidir. Mevcut dokusunun terk edilerek yapıldığı planlar, geçmiş ve gelecek ayrımında şehirlerin hafızasının yok edilmesine zemin hazırlamaktadır. Çünkü şehirlerin, kimlik ve varlık kazanmaları, o şehirde yaşayanlar ve var olan medeniyetler ile mümkündür. ■

Yeniden İnşa Ediyoruz...

Müşteri Odaklı Servis Hizmeti

Müşteri odaklı ilkelerimiz ve çözümlerimiz, esnek çalışma saatlerimiz ve bakım yönetim sistemimizle hizmet verebilme avantajını müşterilerimize sunmaktayız. Bu bize farkındalık kazandırmaktadır. Mühendislik tecrübe birikimimizle daha güvenli daha verimli, işletmelerin ihtiyaçlarına çözümler getiren bir anlayışla müşteri ağıımızı giderek büyötmekteyiz.

Mobil Servis Hizmeti

Müşterilerin teknik hizmet ihtiyacı duyduğu süreçlerde pratik çözümler ve mobil destek hizmetlerinde gerek tecrübeli ve nitelikli uzman gezici servis ekiplerimizle gerekse sektörde hizmet vermekte olan diğeri servis sağlayıcı çözümlerimizle, müşterilerimize 7 gün 24 saat hizmet vermeyi sektörel sorumluluk bilmekteyiz.

Sabit Fiyat Güvencesi

İşletme giderlerini kontrol altında tutabilmek her geçen gün daha fazla önem kazanmaktadır. Makine işletme maliyeti kalemlerinden biri olan bakım, onarım ve yenilemeler yıllık sabit fiyatlı çözümlerimizle bütçenizi koruyacaktır.

www.mesarmakine.com

İSMET ÖZEL *şirinde*

ŞEHRE BAKIŞ

Doç.Dr. Secaattin Tural

Kırklareli Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

*İsmet Özel'i,
modernizmi eleştiren
yazarlardan ayıran en
önemli fark, belki de
"tutunamayanlık"ın
çağrıştırdığı edilgenlikten
çok etkin oluşu
çağrıştıran "barbar"
kelimesine yaptığı
vurgudur. İsmet
Özel şiirinde gözden
kaçırılmaması
gereken en önemli yan
bizce budur. O, dünyaya
şiirle saldırır ve insanı
toplumsallaşmanın
tehlikelerinden
korunmaya, özüne
yabancılaşmamaya, bir
başka deyişle dünya
karşısında tetikte
durmaya çağırır.*

Şehir, gerek modern öncesi ve gerekse modern çağlarda "medeniyet" in en önemli sembolü olarak görülmüş ve şehirli insan da "medeni insan" ın yegâne temsilcisi sayılmıştır. Fakat 18. yüzyılın sonlarından itibaren, özellikle Romantizmin en önemli temsilcisi olan J.J. Rousseau'nun "soylu vahşi" ye yaptığı vurguyla, bu değer yargısı sorgulanmaya başlanmıştır. Aslında Romantiklerin yaptığı, Aydınlanma devri düşünürlerinin ihmal ettiği "duygu"yu hatırlatmaları ve böylece insan doğasının eksikliğini tamamlamalarıdır. Daha başka bir deyişle Aydınlanma'nın öne çıkardığı akılcılığın "tez", duyguya vurgu yapan Romantizmin "antitez" olduğu düşünülürse bugünün Batı düşüncesinin "sentez" olduğu söylenebilir.

Edebiyata baktığımızda şehir imgesinin zengin bir literatür oluşturduğu görülmektedir. Kimi yazarlar doğrudan doğruya modern öncesi dönemlerin şehir algısını da içine alacak bütüncül bir yaklaşımla meseleye yaklaşırken kimileri de yalnızca modern çağın ortaya çıkarttığı "metropol" denilen devasa şehirleri imgeleştirmişlerdir. Hâlbuki şehir imgesinin yalnızca modern insanın mekânı olan metropollere indirgenmesi, bütünüyle insanlık tarihinin oluşturduğu medeniyetin insan ve tabiat üzerindeki etkisinin paranteze alınmasına ve meselenin yalnızca modernizm eleştirisiyle sınırlı kalmasına yol açar. İşte gerek şiirlerinde gerekse düz yazılarında "medeniyet" ve bunun türevlerinden biri olan "şehir" kavramını, gelenekçi-modernist karşıtlığının da ötesinde bütüncül bir bakışla ele alan yazarlarımızdan biri de İsmet Özel'dir.

İsmet Özel'in, medeniyete ve dolayısıyla onun en önemli ürünü olan şehre yaklaşımı, poetikası olarak kabul edeceğimiz "Şiir Okuma Kılavuzu"nda açıkça ortaya konulmuştur. Özel, şiiri barbarların dili olarak kabul eder ve bir hak arama dili olarak gördüğü şiirle barbarlığı eş tutar. Ona göre nasıl ki şiir, verili dilin dışındalığıyla "hakikat"le bir bağ kurmanın bir aracıysa barbar da geçerli insan ilişkilerinin hâkim olduğu düzene başkaldırışı ve medeniyetin kendine biçtiği rolü reddedişiyle, medenilerin zevklerine ve dillerine yabancı kalarak "hakikat"le bağını koparmamış, medenilerin aksine dünyayı kendilerine "yurt", "ev" edinmemiş insanın sembolüdür.

İsmet Özel'i, modernizmi eleştiren yazarlardan ayıran en önemli fark, belki de "tutunamayanlık"ın çağrıştırdığı edilgenlikten çok etkin oluşu çağrıştıran "barbar" kelimesine yaptığı vurgudur. İsmet Özel şiirinde gözden kaçırılmaması gereken en önemli yan bizce budur. O, dünyaya şiirle saldırır ve insanı toplumsallaşmanın tehlikelerinden korunmaya, özüne yabancılaşmamaya, bir başka deyişle dünya karşısında tetikte durmaya çağırır.

"Barbar-medeni" kavramlarını modern zihinlerin algılayışının tersine yorumlayan İsmet Özel'i daha iyi anlamak için İbni Haldun'un şu sözü, aslında bizim için ipucu olabilir: "Şehirlerin inşa edilmesi ve kasabaların kurulması için mülkün, hanedanlığın ve devletin mevcudiyeti şarttır." Böylece birey, politik-sosyal bilinç sahibi kılınır, yani vatandaş. Bu ise ancak örgütlü bir toplumun oluşturduğu şehirlerde gerçekleşebilir. Şehir devletlerinde yaşayan Eski Yunanlıların ve imparatorluk düzeyine yükselen Romalıların, kendi yurttaşları dışındakileri "barbar" olarak adlandırdıkları burada hatırlanabilir. Kentli olmanın uygar olmakla eş değer tutulması, görüldüğü gibi yalnızca modern dünyaya ait bir bakış açısı değildir.

Bu yüzden "Kan Kalesi" gibi erken dönem şiirlerinden başlayarak şehir imgesi, İsmet Özel'in şiirinde hep olumsuz çağrışımları barındırır:

Gizemli bir dehliz gibi şehri dolaşıyorum

sıkıca tutuyorum kendimi şehre karışmaktan alıkoymaya

mısralarında görüldüğü gibi "dehliz", "gizem" gibi kelimelerle bir yandan grotesk bir atmosfer oluşturulurken bir yandan da şairin kendi "ben"iyle giriştiği mücadele söz konusu edilmiş ve imgesel düzeyde bir gerilim yaratılmıştır.

İsmet Özel, "Jazz" adlı şiirinde aynı gerilimli atmosferle, modern hayatın hızlı temposuna yetişmek için çabalayıp duran, kendini şehre karışmaktan alıkoymayı başaramayan, dar vakitlere sıkıştırılmış bireyin trajedisini çizer:

*Bu vapuru kaçırsam beni belki de cinnet basar belki kanser olurum bu yıl sınıfta kalırsam
nöbette uyursam eğer kitaplarımı yakarlar*

etimde şirpençe çıkar bu kızı alamazsam bu işi bitiremezsem şehirden

beni kovarlar izin kağıdım yanar konuşacak olursam bu senet bankalar

kapanmadan ruhumun rengini kapatmayacak olursa ölür kuyuya düşen çocuk

JAZZ

*Bu vapuru kaçırsam beni
belki de cinnet basar
belki kanser olurum bu yıl
sınıfta kalırsam
nöbette uyursam eğer
kitaplarımı yakarlar
etimde şirpençe çıkar bu kızı
alamazsam
bu işi bitiremezsem şehirden
beni kovarlar
izin kağıdım yanar konuşacak
olursam
bu senet bankalar
kapanmadan
ruhumun rengini
kapatmayacak olursa
ölür kuyuya düşen çocuk*

....

Modern insanın her gün yaşadığı hızlı tempoyu oldukça çarpıcı imajlarla dile getiren şair, bu hayata ayak uydurmak zorunda olan bireyin nesneleştiğine dikkat çeker. Bu hayatta artık "*kadere rıza, rızık, sabır, arkadaşlık, dostluk, merhamet*" gibi huzuru, sükûneti, affetmeyi çağrıştıran erdemler yoktur. İnsan insanın kurdu olmuş ve ruhlar artık "*banka*"lar tarafından artılmaktadır. Bankayı, "*şehir işletmesi*"nin kalbi olarak düşünürsek şiirde "*ma-bet*"i sembolize ettiğini söyleyebiliriz.

Şiirin devamındaysa modern dünyanın kuşatmasını yaran, kalabalıklar içinde sıkışıp kalmışlıktan kurtulmak isteyen, "*yaşayıp giden*" değil, gerçekten "*yaşayan*" olma arzusuyla dolu olan şairin "*ben*"iyle karşılaşırız.

alınımı kapıp getirmeliyim denizi karşılamaya kırlangıcın kanadın-daki kezzap

"*Dişlerimiz Arasındaki Ceset*" şiirinde ise İsmet Özel'in şehir insanının ikiyüzlülüğüne yaptığı vurgu dikkat çekicidir:

Biz şehir ahalisi, Kara Şemsiyeliler! Kapçıklar! Evraklılar! Örtü Severler!

nezaketten, haklılardan yanayızdır hepimiz sevinmemiz çapkın-cadır, ağılatır bizi küpeşteler yaşamak deriz -Oh dear- ne kadar tekdüze katliamlar ne kötü be birader

Şehir insanının kendisini, haricî çevresinin tehditkâr cereyanlarına ve çelişkilerine karşı -ki bunlar onu köksüz bırakacağından bizzat öz varlığına karşı bir tehdittir- koruyacak en önemli kal-kanının, bencilliği ve hesapçılığı¹² olduğunu düşünen şair, gösteri(ş) toplumunun bireyleri olarak gördüğü şehir ahalisinin, içtenliğini kaybederek "*nezaket*", "*zarafet*" maskesi altında gerçek niyetlerini gizlediğini ironik bir dille ifade eder. Her şeyi pazarlık konusu yapan, her türlü manevi ve ahlaki değeri metalaştıran şehir ahalisine, "*Gelin bir pazarlık yapalım sizinle ey insanlar!*" diye seslenerek ilginç bir ödeme teklifinde bulunur:

Üyesi olduğunuz dernek toplantısında bir söyleye ne dersiniz?

Bir söylev: Büyük İnsanlık İdeali Hakkında

Görüldüğü gibi "*nezaketten ve haklılardan yana*" olan şehirlinin, bunları ancak ekonomik ve siyasi bir rantı da beraberinde getirebilecek olan bir "*dernek toplantısı*"nda gösteriye dönüştürmek suretiyle dile getirebileceği, ironi dozu yüksek bir dille ifade edilmiştir. Bütün imkânın yaşamakta olandan ibaret olduğunu kabul eden ve bu kabulünü "*tarihin akışı*", "*objektif koşullar*", "*insanlık ideali*", "*tanınsal ilke*" gibi soyut, baskıcı kavramlarla hakılaştırmak isteyen insanı, yeryüzündeki bütün pislikleri üzerine almaya hazırlanmış ve zorbalarla iş birliğine önceden razı olmuş bireyler olarak gören İsmet Özel, siyasi-felsefi akımların bu insanın üretilmesinde oynadığı role atıfta bulunmuş olur.

"*Dişlerimiz Arasındaki Ceset*" şiirine tekrar döndüğümüzde, şairin, eleştiri oklarını modernizmin en önemli inşası olan bilgi ve teknoloji

toplumuna yönelttiğini görüyoruz. Aşağıdaki mısralarda, yalnızca bedensel zevklere, ideolojilerin belirlendiği bir tarih ve kültür anlayışına mahkûm edilen bireyin trajedisi orijinal imgelerle verilmiştir:

Saframızla kesemizi birleştiren anatomi bilgisi

Hadım tarih, kundakçı matematik, geri kafalı gramer

İnsanın bir ham maddeye dönüştüğü, sömürüldüğünün farkına varmaması için ideolojik aygıtların devreye girdiği bir çağı eleştiren şair, bilimin bu sömürüyü örtmede, gizlemede, hatta insanın daha da özgürleştiği yanılsamasının sürmesinde oynadığı rolün altını çizmektedir:

Evet bunlar gizlice örgütlenerek alınımıza

Verem Olmak Üretimi Düşürür ibaresini çizer

Kentsel bir varlığın hizmetlerini en düşük maliyette ve en büyük miktarda gerçekleştirmesi, verimli çalışması, bütçe açığı vermesi için bir makine gibi "*tıkır tıkır*" işlemesi gerekir.¹⁵ Büyük bir işletmeyi andıran şehir için insan, bir makine parçasındaki dişliden farksızdır, yani nesneleşmiştir. İsmet Özel de teknoloji toplumunda insanın ve tabiatın sömürülmesinin bilimsel bir hâl aldığını söyler; kutsallık kazanan bilimin, insanları "*rıza*"yla köleleştirdiğine dikkat çekerek şehri, söz konusu sömürünün üretildiği bir mekân olarak tasvir eder. Şehir, aslında özgür olduğu yanılsaması içinde olan modern kölelerin yurdudur. Şiirde, şehrin bir imge olarak kapitalizmin bütün unsurlarını çağrıştırdığını görüyoruz. "*Senet*"in geleceği elinden alınmış şehirli insanın simgesi olması, buna bir örnektir.

Biz şehir ahalisi, üstü çizilmiş kişiler

Kalınız orada senetler, ahizeler ve tren tarifesiyile

"*Kim bilir kimden umarız emr-i bi'Imaruf/ kim bilir kimden umarız nehy-i ani'l münker*" mısralarıyla yalnız İslamiyetin değil, hemen her dinin insanın üzerine yüklediği "*iyiliği emredip kötülükten men etme*" sorumluluğuna atıfta bulunan şair, şehrin, insanı biçimlendiren, onu yalnızca üreten ve tüketen, dolayısıyla varoluşunu tamamen maddi düzeyde algılayan "*homo economicus*"a indirgeyişini, "*eşref-i mahlukat*"ın sırrına yabancılaşma olarak görür. Kapitalizme özgü zihniyetin yalnızca modern çağlarda değil, daha öncesinde uygarlık tarihinin her safhasında var olduğunu savunan İsmet Özel'in "*eşref-i mahlukat*" olarak andığı insan, aslında onun literatüründe bir bakıma "*barbar*"a karşılık gelir. Yani, özüne yabancılaşmamış, konformizmin neden olduğu bencillik hastalığına tutulmamış "*sahih insan*".

"*Ölüm Cantabile*" adlı şiirinde de benzer şekilde şehirliyi, "*kaypak ilgilerin, zarif ihanetlerin, bozuk paraların, sivilcelerin, pahalı zevklerin ve ucuz cesaretlerin*" insanı olarak tanımlayan şairin, kendini şehre karışmaktan alıkoyma mücadelesini sürdürdüğünü görüyoruz:

o gün bugün, şehri dünyanın üstüne kapatıp bıraktım kapattım gümüş maşrapayla yalaranmış ağzımı ham elmalar yemekten göveren dudaklarım mırıldanmasın şehrin mutantan ve kibirli ağrısını

mısralarında da görüldüğü gibi şair, insanın varoluş problemini aşmasının ve sahici olanla temas etmesinin tek yolunun şehri terk etmekten geçtiğine inanır. Şehrin dışladığı her şey, şiirde, "sahiciliğin, bozulmamışlığın" simgesi olarak kullanılmıştır.

Azıcık gece alayım yanıma yalnız serçelerin uykusuna yetecek kadar gece böcekler için rutubet/örümcekler için kuytu biraz da sabah sisi yabani güvercin kanatları renginde

Modern şehirlerin "ışık"sızlığa tahammülsüzlüğü ve gecenin bu şiirde "hakikat"ın, "sahicilik"ın simgesi olması, Aydınlanma felsefesinin "ışık" metaforuna yüklediği anlamı akla getiriyor. İsmet Özel, modern algının tersine gündüzü, dolayısıyla aydınlığı sahteliğin; geceyi ise hakikatin sembolü olarak görmektedir. Gece, şiirde insanın unuttuğu özünü ve teknolojinin adım atmadığı ve dolayısıyla zarar veremediği "tabiat"ı temsil ederken "örümcek, serçe, böcek, sabah sisi, güvercin" kelimelerinin oluşturduğu imgeler, tabiatı hüküm altına almaya çalışan medeni insanın yerine, onunla uyum içinde yaşayan fakat kendisine "barbar, vahşi, ilkel" gibi sıfatlarla saldırılan, değerden düşürülmeye çalışılan "sahih insan"ı akla getirir.

Durmadan beyaz bir aygırla taşardım derin göllerden Bir gebe kısrakla kaçardım derin ormanlara Güneşin zekâsıyla doymak isterdim Kaba solgun kağıtlar sunardı şehrin insanı bana Şehrin insanı, şehrin insanı, şehrin Kaypak ilgilerin insanı, zarif ihanetlerin

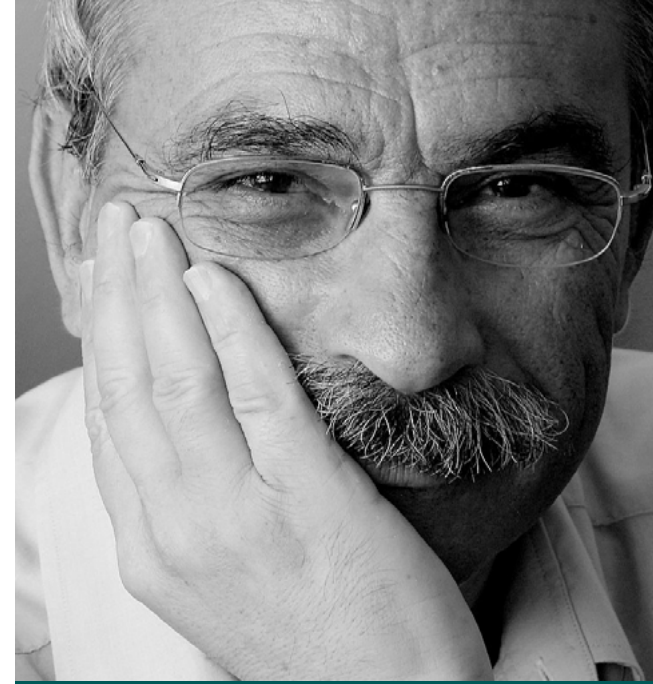
Şehre karışmanın ve onun değerlerini kabul etmenin insanın "sahici olanla" temasını keseceğini düşünen şair, bunu imajinatif değeri son derece yüksek söz dizimleriyle ifade eder. "Göllerden beyaz aygırla taşmak", "derin ormanlara gebe kısrakla kaçmak" ve "güneşin zekâsıyla doymak" istemek. Bu kelimeler, hep tertemiz ve duru olana ulaştıktan sonra orada çoğalma istencinin birer ifadesi, anti-konformizmin bir uzantısıdır.¹ Şiirde geçen "kaba solgun kâğıtlar", daha öncesinde sözünü ettiğimiz "senetler" gibi insanı nesneleştirerek tüketim toplumunun bir üyesi hâline gelmesini sağlayan her türlü aracın sembolüdür.

Toprağa meydan okuyan, tabiatla çelişen, hatta onu inkâr eden, tabiattan daha başka daha üstün yüksek bir şey olmayı talep eden şehirden "öç almak" gerektiği ise yukarıda bir mısrasından söz ettiğimiz "Esenlik Bildirisi" adlı şiirde yer almaktadır.

Bir şehrin urgan satılan çarşıları kenevir kandil geceleri bir şehrin buhur kokmuyorsa yağmurdan sonra sokaklar ortadan kalkmıyorsa o şehirden öç almanın vakti gelmiş demektir

İsmet Özel'in, dünya görüşünü değiştirme evresinde yazdığı bu şiirdeki modernizm eleştirisinin daha sonraki şiirlerinde kapsamını genişleterek bütünüyle bir medeniyet eleştirisine evrildiği söylenebilir. Devrimci duyarlılık istikamet değiştirmemiş, kapitalizm eleştirisi İsmet Özel şiirinin ana omurgalarından birini oluşturmaya devam etmiştir. Merkezinde ise şairin şiirin imkânları içinde haksızlıklara karşı duyarlı, hayatı sahici kılma çabasındaki kendi "ben"inin var olma çabası vardır.

Şair, bu alıntıyla söz konusu yanılsamaya ve "örtük sömürü"ye gönderme yaparak "gösterge bombardımanı" altında gözleri kamaşmış ve örgütlü bir toplumun vatandaşı olmakla "özgür" kılınacağına inandırılarak bireyselliğini kaybetmiş insanlardan biri olduğunu ise "Celladına Gülümserken Çektirdiğim Son Resmin Arkasındaki Satırlar" şiirinde şu mısralarla dile getirir:

Dışlarımız Arasındaki Ceset

*Biz şehir ahalisi, kara
şemsiyeliler!
Kapçıklar! Evraklılar! Örtü
severler!
Çıglıklardan çadır yapmak
şanı bizdedir
Bizimdir yerlere
tükürülmeyen yerler*

*nezaketten, haklılardan
yanayızdır hepimiz
sevinmemiz
çapkıncadır, ağlatır bizi
küpeşteler
yaşamak deriz-Oh, dear-
ne kadar tekdüze
katliamlar ne kötü be
birader*

haytanın biriyim ben, bunu bilsin insanlar

ruhumun peşindedir zaptiyeler ve maliye

kara ruhlı der bana görevini aksatmayan kim varsa

Bireyin modern dünyada nasıl bir kuşatılmışlık içinde yaşadığı ve herkesleşmeyi, yığından biri olmayı reddeden insanın toplumun gözünde nasıl da değersizleştirilip gözden düşürülebileceğini imleyen şiirde, "zaptiye", "maliye" kelimeleri "denetim toplumu"nu, "hayta-görev adamı" ise "barbar-medeni" karşıtlığını akla getirmektedir. Nasıl ki medeniler kendilerinden olmayı barbar kelimesiyle ötekileştirmek suretiyle toplum dışı, hatta tarih dışı kılıyorlarsa modern dünya da benzer biçimde var oluşunu kendi bireyselliğinde duyumsamak isteyen, verili değerlerin dışında kendisine ontolojik bir güvenli bölge arayışı içine girerek var oluşunun anlamını sorgulayan, tüketim toplumunun bir ferdi olmayı reddederek sahici değerlerin peşinde koşan insanın, akıl ve ruh sağlığından yoksun olduğunu bile iddia edebilir.

Genel bir değerlendirme yaptığımızda görürüz ki İsmet Özel şiirinde şehir algısı, "medeniyet" ve onun son aşaması olan "modernizm" eleştirisi ile beraber yürümektedir. İsmet Özel'in modern dünyayı da kapsayan, ama giderek onu da aşarak bir "medeniyet" eleştirisine yönelmesi, onu gelenekçi-modernist, materyalist-mistik tartışmalarının dışında daha özgün bir konumda ele almamızı beraberinde getirmiştir. İsmet Özel, insanların verili dil ve kültür içinde sıkışarak benliklerinden koptuklarını, varoluşlarının anlamını sorgulamayan, kendine ve birbirlerine yabancılaşan varlıklar hâline geldiklerini vulgarize bir dille ifade ederken barbar-medeni metaforunu tersinden yorumlayarak bir çıkış yolu da gösterir şiirlerinde. Bir başka dikkat çekici husus da şairin şehrin kapitalist doğasına dikkat çekmesi ve insanın tüketim ve gösteri toplumunun birer nesnesi hâline geldiğine dair yaptığı vurgudur. Teknoloji ve bilimin âdeta kutsallık kazanarak gizli sömürünün birer aleti olarak yorumlanmasıysa medeniyetin ahlakiliğinin sorgulandığı dizelere dönüşmüştür. Kısaca söylemek gerekirse şehir, onun şiir evreninde, insani olan her şeyin karşıtını temsil eden imgelerle yer almıştır. ■

KAN KALESİ

Gizemli bir dehliz gibi şehri
dolaşıyorum
sıkıca tutuyorum kendimi
şehre karışmaktan alıkoymaya
her yerimde urlar çıkıyor,
biraz kürt, biraz köylü, biraz
makina
kangren oluyorum bahar
geldiği için
urlarımı kesiyorum kör bir
usturayla
ama kopmuyor onlar ve bana
şehri dolaştırıyor
bırakabileceğim her şeyi
bıraktıyor bana
kızlardan geçilmiyor köprüler,
ayak bileklerime dek
yükseliyor kız tortuları
tülbentlerden kanı süzülürken
körpe yavruların
bir bazı şeyler bulmalı
yüzümüze tebelleş olan bu
korkuya
-Avluya çık
-Avluya kara bir şey bırakılmış
(bir bomba)
.....

BETON

Yığınlarında

ÇİÇEK

Açmaz mı?

Cihan Aktaş

Yazar - Mimar

Binanın başarısından söz ediyorsak ewela malzemeyi doğru seçmişiz demektir. Bu tespiti, Yapı Malzemesi dersi hocam Murat Eriç'ten çok önce, anneannemden duyduğumu hatırlıyorum. 1939 Erzincan depreminde 5 çocuğunu yitirmiş ve bu yüzden yıllarca kendini toparlayamamış olan anneannem, depremin değil, çerik çürük binanın öldüreceğini iyi biliyordu. Tabii seçilen zemin ve atılan temelin niteliği önemli; ama bakalım deniz kumu karıştırıldı mı betonun harcına? Anneannemin çocuklarını yitirmesine sebep olan depremde çöken ev kuşkusuz yığma kâgirdi, ancak ya zemini uygun değildi ya da bir veya birkaç malzeme kötü kullanılmıştı.

Şimdilerde beton ve betonarme olmadan bir inşaatı düşünemez olduk. Çimento, agrega (kum, çakıl, kırmataş), su ve katkı maddelerinden oluşan suni taşı görmeden, ona dokunmadan geçirdiğimiz bir gün yok. Kullanım kolaylığı cahili cesaretlendirdiği için her kılığa girdiğinden, çirkin ve dayanıksız binalarda bir aktör gibi hatırlanarak sorumlu tutuluyor.

Karıştırıldığı malzemeyle apayrı bir ifade ediniyor, daha güçlü ve dayanıklı bir yapı kazanıyor oldum olası. Mesela Romalılar kireç hamurunu pozolanik volkanik küle karıştırarak onu güçlendirmeye çalıştılar. Bu cins betonun ilk patentini de 1976'da James Parker isimli bir İngiliz aldı. İngilizler'in betonla faal bir ilişkisi olduğu söylenilebilir. 1824'te de İngiliz duvarcı ustası Joseph Aspdin kireç taşını kille yakarak kalıcılık kazanan bağlayıcı bir maddeyi, çimentoyu elde etti. Portland Adası'ndaki kireç taşına benzemesi nedeniyle de "Portland çimentosu" olarak adlandırıldı. Çimento ile birlikte beton, yeni bir cesaret kazandı denilebilir. Çimentodan en fazla çeyrek yüzyıl sonra betonarme önce 1848'de J.L. Lambot'nun demir çubuk ve hasır donatı kullanılarak yaptığı kanoyla icat edildi. Ardından çiçekleri ilgilendiren

Yaşanan deprem olaylarından acı görüntüler ►

bir sebeple geliştirildi. 1850 J. Monier beton saksıların kırılgenliğini azaltmak amacı ile hasır donatı kullandı ve patentini aldı. Betonarme 1861'de inşaatlarda kullanılmaya başlandı ve 1868'de Fransa'da bu alanda ilk patentini aldı. İlk betonarme yönetmeliği Almanya'da 1904'te, Fransa'da 1906'da yayımlandı. Türkiye uzun yıllar yarı resmî olarak Alman betonarme yönetmeliğini kullandı. İlk betonarme yönetmeliğini yayımlama başarısı ise Türkiye Köprü ve İnşaat Cemiyeti'ne ait. 1953'de yayınlanan bu yönetmelik 1975'e kadar yürürlükte kaldı. Yıllarca Almanya yönetmeliğini örnek alan Türkiye'de son betonarme yönetmeliği 2000 yılı tarihini taşıyor.

İşçi, malzeme tasarrufu sağlıyor betonarme; bu yeteneğini kaç mimar ve mühendis, nasıl bir inşaat sektörü görmezden gelebilir? 1908'de Thomas Edison tarafından tasarlanan evlerin her biri 1 günde inşa edilmişti. Yüksek binaların malzemesidir hem, gökdelenle gelişme/kalkınma arasında bağ kuran siyasetçiler için cazibesi tartışılmaz görünüyor. Standart dışı ucuz uygulamalar kirlî barınak yığınlarına yol açıyor sıklıkla ve imhayla sonuçlanıyor. Misal: 15 Mayıs 1972'de modern mimarlığın başarısızlığının tipik bir örneği olarak görülen Pruitt-Igoe konutları dinamitlenerek yıkılmıştı New-York'ta.

Beton elastikiyeti aşırı bir cesaret sunmuştur vizyon yoksunu ve "medeniyet körü" tasarımcılara ve Le Corbusier öykünmeciliğiyle büyük açıklıklar üzerinden planlar projeler tasarlamayı mesleki bir maharet göstergesi saymıştır mimarlar, mühendisler. Görkemli taş bina herkesin harcı olamazdı. Beton sayesinde iddialı, farklı şekillerde uzayıp giden, çoğalan, burada ve orada aynı zamanda beliren binalar her kesimde bir ideal, bir prestij vesilesi gibi algılanır oldu.

Turgut Cansever, "Kubbeyi yere koymamak" kitabında yer alan söyleşilerinde mimaride çağdaş "görkem" arzusunu, yerleşebilme güvensizliğine bağlıyor.

İstanbul gibi büyük şehirlerin kıyı ve köşelerinde beliren ilk gecekondu mahallelerinin küçük mescitleri mahallenin çatı dokusundan ayrılmayan sade yapılarıdır. Ucu açık betonarme yapılaşmaya geçildikçe camiler daha görkemli inşa edilmeye başlandı.

Beton yüzyılın büyük keşfi, gelgelelim kullanım kolaylığı bir savrukluğa yol açtığı için giderek her birimizin dünyasında taş ve ahşaba dönük bir özlem oluşmaya başladı. Şehirlerin etrafındaki yeni yapılanmalar hiçbir mahalli ihtiyaç veya nitelik hesaba katılmaksızın tek örnek bir yayılma gösteriyor. Pişman olunan yapılaşma, haddinden fazla abartılı, tekrara dayalı, şablonik ve ruhsuzdur. Çevremiz, bir tür kabuğumuz, aslında "yurt" dediğimiz, bazen de "sıla" diye adlandırdığımız fiziki ve toplumsal bağlarla ait olduğumuzu hissettiğimiz yakın dünya, emek verilmiş inceli kalınlı bağlantılarla, ilişkilerle kendimize ait kıldığımız mahalle. Çevre, yurdumuz olarak saf duyumsal niteliklerin ortaya çıkarak gelişmesinin beşiğidir. Bildiğimiz bahçe, oturduğumuz balkon, tırmadığımız armut ağacı, saklandığımız köşe başı girdisi, oturduğumuz duvar üstleri, ekmeğini sevdiğimiz fırın, saklambaç oynadığımız

sokaklar. Bir evin, bir mahallenin canlı olmadığını ve şimdilerde, derman sunulabilecekken can vermeye terk edilmediğini kim iddia edebilir? *"Habitat denilen yer de yurt ve ev bağlantıdır hatta tıpatıp aynıdır."* diye yazıyor Deleuze ve Guattari. Tecrübelerle, sınamalarla pekiştirilmiş ilişkiler ortamı, kendimizi güvenlik içinde duymamızı sağlamakla kalmıyor, bir tür okul vazifesi de görüyor. Ev, avlu, sokak, mahalle, öğrenme yollarını dışarıya doğru açarken "selam"ın anlamını içselleştirmemizin eşiği ve basamağına dönüşüyor. "Selam"ın öğrettiği muşeret, o dar çevreyi önemli problemlerini kendi içinde çözmeye de sevk ediyor. Aşına çevrenin çocuklar, yaşlılar, engelliler için olduğu gibi kadınlar için de ayrıca bir korunma değeri var.

Bizlerin içinde yaşadığımız çevreyle ilişkilerinde tıpkı betonsu kentleşmenin sakilliği gibi uzak görü eksikliğinin yol açtığı bir dizi problemten söz edilebilir. Henüz göçmüş gibi, hâlâ göçüyor gibi endişeli, sorumluluk alacak şekilde sahiplenmekten uzağız. Evimizin içi temiz, sokağımızla ilgilendiğimiz yok. Rant söz konusuysa bahçeli evimizi feda edebiliyoruz. Yaptığım röportajlar nedeniyle biliyorum. *"Muhabbet Sarayı"* açıyoruz,

ay kahve eşliğinde hoşbeş edilebilir diye; ama fırsat bulsak plaza ya çevireceğiz onu. Öte taraftan evre meselelerini salt şehre sonradan gelenlerin muaşeret bilmezliğiyle açıklama konforunun sorunları üzerine çok az kafa yoruyoruz. Yeni gelenlerden çok şehrin görece kıdemli sakinlerinin şehrin maruz kaldığı tehditlerde önemli bir sorumluluğu olduğunu düşünürüm. Onlar oradadır, biliyordur, yerleşik olmanın güveni ve donanımına sahip olmaları beklenir. Mesela ranta dayalı kentsel dönüşümde şehrin kıdemli sakinlerinin zaafı hiç mi rol oynamıyor?

Nail akırhan'ın Akyaka Evleri mücadelesi geliyor aklıma: Herkes betonarmeye koşarken o geleneksel malzemeye geri dönmüştü. şu da var ki pahalıya mal olan artık geleneksel malzemeye dönüştür ve kuşkusuz özveri ister.

akırhan istisnai bir kişilikti, doğru. Yerleşik dokunun kendini korumak için işte böylesine bir duyarlığa ve faaliyetlere ihtiyaı var. şehre yeni gelen ise ev sahiplerinin rehberliğine ihtiyaç duyacaktır. *"Beton"* bu anlamda örten, kapatan, yalıtın kullanışlı malzeme olarak şehre yabancı kalmaya zorlayan bir karşılama biçiminin de ifadesi. Bir taraf diğerini *"vandallar"* olarak işaretledi, diğeri sembollerin tekrarıyla avunurken sıklıkla betonarmenin ayartısına kapıldı. Gelineen noktada daha az kusurlu taraf kendini evinde hissetmek için hazine arazisine bir oda konduran, ardından da o odayı anlamlandırmak üzere minimal bir cami inşası için kolları sıvayan sahipsiz göçmen.

Müslümanca duyarlığın sistemle ilişkisinde mesafe bildirimi alanında önemli bir atıf kaynağıdır beton, bu kullanımı nedeniyle giderek aynı mesafenin çarpıcı anlatımlarında metafor hâlinde *"taş"*ı aşmaya başlayan bir yere sahip olmuştur. Duyarsız yürek, vefasız sevgili, soğuk medeniyet, yuva olamayan ev, *"beton"* değilse de beton gibidir. Beton sanki sadece soğuk AKM, devasa Kocatepe Camii ve Veli Küçük'n Yalova'da yaptığı sitelerin deniz kumu karşık malzemesinin ilk müsebbibidir. Sıklıkla gecекondu bölgelerinde gezinirken olur olmaz karşınıza çıkan yörüngesini şaşırmış bir kolon, demirden nervrlerini taşıyamayıp dışarı atmış bir dşemedir.

Taş şehri yapmışsa, beton da kentin malzemesi.

Beton şmesi bana çocukluğumun ilk yıllarının geçtiği lojmanların mirasıdır. Karla kaplı bir dağ köyünün kenarına inşa edilmiş beton bina çevresine karşı umursuz, hatta kibirli bakışıyla tanımlamakta zorlandığı bir değişimi, dönüşümü buyuruyor gibiydi. Bu izlenimimi o yaşta işte böyle ifade edemedim, fakat durumun tuhaflığını algıladığımı ve

Soğukçeşme Sokağı , ▲
Sultanahmet

Nail akırhan'ın Akyaka Evleri ▲

Robert Moses ▲

Malzeme, teknik, biçim ve içerik birlikte oluşturuyor yapıyı. Bunların anlamlı dengesi sağlanmadığı takdirde ne şimdiye ait olabilirsiniz ne geçmişe, ne buraya ait olabilirsiniz tam olarak ne de formla murat ettiğiniz bir coğrafyaya.

yapısal bölünmeyi yadırgadığımı söyleyebilirim. Beton lojman okulla birlikte ansızın çıkıp gelen resmî bir bildirimin zarfı gibiydi o köyde. Niye daha farklı tasarlanamamış? Daha sonra, kâğıt ahşap bir Rum evinde süren “neşeli yıllar”ımın çok önemli bir yönünü hâlâ rüyalarımın giren –ve yerine yapılacak kopya bir villa için yıkılmış- evin sıcak bağlantılarına borçlu olduğumu biliyorum.

Mustafa Kutlu’nun Huzursuz Bacak isimli uzun hikâyesinin İstanbul’a bir türlü alışmayan –ve bunu “huzursuz bacak” sendromuyla yansıtan- akademisyen gurbetçisi Ömer Faruk için sıra, şehir dışında baba yadığâr bir ev olabiliyorsa, bunun bir sebebi de “ahşabın munis sıcaklığı ile taşın sert soğuşunu dengeleyen” çiftlik evidir. “Sevincin bulunduğu evde” bacağın huzursuzca tıklamasının sona ereceği beklenmez mi?

Azerbaycan’da yaşadığım yıllarda tanıştığım, bir öyküme ilham kaynağı olan emekli spiker Tamara Rızayeva, romatizmal hastalıkları beton binaların yaygınlaşmasına bağlıydı. Geleceğe değil geçmişe dönük taş bir ev rüyası vardı onun; bazıları Sibiryaya’ya kadar dağılmış ailesinden kalanları oraya toparlayabilirdi sanki. Taştan bir ev yaptırtmak için para biriktiren akademisyen (bekâr) kadın arkadaşım ise hayalini gerçekleştirmek için yıllardır küçük adımlar atabiliyor. Çok küçük bir taş ev için belki de emekli ikramiyesini beklemesi gerekecek.

Sorun bir yanıyla karmaşık, bir yanıyla ise sapsade. Cumhuriyet dönemi mimarlığının ortaya koyduğu malzeme kullanımında da kendini gösteren bir kısır döngü var. Malzemenin çevreye uyumu, formun malzemeyle uyumu, formun çevresine uyumu gibi hususlar dikkate alındığında, yerellik ile modernlik kavramlarını daha rahatlıkla yan yana kullanabiliriz. Mimar Ömer Selçuk Baz, izleyici olarak katıldığım bir panel konuşmasında Nevzat Sayın’dan mülhem, “bu memlekette Müslümanlar mimar değil, mimarlar da Müslüman değil” diyerek özetlemişti, mimari ve şehircilik alanındaki üslup karmaşasını. Aynı panelde sorunun

Cumhuriyet’ten önce, en az 250 yıl geriye giden bir mimari amaçsızlığa, bakış körlüğüne yaslandığı da konuşulmuştu. Üretim kısırlığı, mimari üslup ve teknoloji alanında atalarımızdan teslim aldığımız formu yeniden üretememe, geliştiremememe sorununda temayüz ediyor. Dolayısıyla bir taraf modernist mimariyi taklit etmeye çalışırken öz yurdunda gariplik hissiyatı yaşayanlar da gelişmiş mirasın formunu taklitte çözümler aradı. Adorno’nun dediği gibi: Kendi döneminize uygun estetik temsili üretemediğinizde nostaljinin kucağına düşersiniz.

Projenin bütününe yedirilmemiş yama figürlerle yerellik gerçekleşmiyor, çevreye uyum sağlanmıyor. Nasıl bir malzeme kullanıyoruz? O figürün yapıstırıldığı cepheyle ilişkisi nedir? Bir binayı malzemesi ve formuyla hem kendi içinde hem de çevresine uyumuyla birlikte düşündüğümüz takdirde bir ahenk yakalayabiliriz. Sadece biçim üzerinden bir kimlik veya üslup oluşturmaya çalışanlar her zaman işin kolayına kaçıyorlar. Malzeme, teknik, biçim ve içerik birlikte oluşturuyor yapıyı. Bunların anlamlı dengesi sağlanmadığı takdirde ne şimdiye ait olabilirsiniz ne geçmişe, ne buraya ait olabilirsiniz tam olarak ne de formla murat ettiğiniz bir coğrafyaya.

Sağlam, pratik, çabuk üretilabilir bloklara ihtiyacı vardı inşaat sektörünün. “İnşaat için mimari” zamanıydı. Büyük göçler yaşanıyor, şehirler işçilerin ve göçmenlerin barınması için acil, pratik ve ucuz konutlara ihtiyaç duyuyordu. İnşaat için mimarının ezberlerine karşılık büyük açıklıklar kullanmalarına izin veren projelerle mimarların mesleki yetkinliklerini “sanat için mimari” döneminin büyümesine bir şekilde bağlamaları gerekiyordu. Günden güne genişleyen devasa projeler için sürekli masa başında çalışan mühendis, Marshal Bermann’ın deyişiyle “inşaatın modern romansı”nın en etkileyici ve “kalıcı” örneklerini sunmayı umabilirdi. Allen Ginsberg’in “Kimdi o sfenks, çimento ve alüminyumdan” şeklindeki mısrasındaki soruyla, kendisi fark etmemiş bile olsa 1950’lerde New York’u değiştiren kentsel dönüşümün tasarımcısı

Moses'i kastettiğini de kaydeder Berman, “*Katı olan her şey buharlaşıyor*”da.

Deleuze ve Guattari'nin yorumunda betonarme, mimari bütünün kendisini sütunlar/ağaçlar, kırışlar/dallar, tonozlar/yapraklar kullanan ağacımı modellerden kurtarmasını sağlayan malzemedir. “*Beton, karışımındaki öğelere göre tutarlılık derecesi değişiklik gösteren heterojen bir malzeme değildir sadece, arasına belli bir ritim uyarınca demir de sokulur; üstelik betonun kendi kendini destekleyen yüzeyleri, bağlanacak kuvvetlerin yoğunluğuna ve doğrultusuna (yapı yerine donatıya) bağlı olarak farklı kesimlere ve değişken aralıklara sahip ‘sapları’ olan karmaşık bir ritmik kişilik oluşturur (1980; sf.328).*” Bir yapıt kendi içinde tıpkı beton gibi kendi varlığını gerçekleştirmek için gerektiği ölçüde beslenmeli ve işlenmeli. Yapının ille de bir forma mecbur olmadığını anlatan pekişmiş esnek yapısıyla betonarme detaylanmaya açık.

Yıkılmamayı başaran apartmanlarda meydana gelen deprem çatlakları boya badanayla örtüldükten sonra kaç el değiştirdi kim bilir? İstanbul nüfusunu 1998 Sakarya depreminden sonra korkulara boğan bir kalitesiz beton kullanımı gerçeği var. O tarihten sonra imar izinleri deprem yönetmenliğine uygunluk konusunda titizlik gösterse de süreçler ve yapılar birbirine karışmaktan kurtulamıyor. İstanbul beton konusunda bu denli savruk muamele gören bir şehirse, Anadolu şehirlerinde neler olup bitiyor? Van'da 2011'de meydana gelen 7,2 büyüklüğündeki ilk depremde yıkılan ve 20'nin üzerinde kişiye mezar olan Sevgi Apartmanı'nın bilirkişi raporu geliyor aklıma. Raporda, apartmanın beton kalitesinin birinci derece deprem bölgesine göre çok düşük olduğunun tespit edildiği belirtilmişti.

Orada beton sanki Van Gölü Canavarı misali hataların, ihmal ve istismarların gönderildiği bir kara delik. Projeler sanki onun yüzünden başarısız, silüetleri çirkinleştiren de sanki onun ucuzluğudur. Yankı yapan geniş salonlar, rengi kaçmış duvarlar ve ikide bir önünüzü kesen kolonlar betonun eseridir. Depremlerde on binleri bulan ölümlerin sebebi de öncelikle onun pervasız kullanıma izin veren kötü huylarından en az biri olmalı.

Mardin taş evlerinden güzel bir örnek ▲

Beton veya betonarme, ustasının elinde hareketli, devingen, akışkan yapıların ümidini sunabilir oysa, Oscar Niemeyer'den biliyoruz bunu. Anneannem de az çok biliyordu gerçi: Deprem ölümlerine yol açan malzemenin kendisi değil, istismarı.

Öyle ya, on parmağında on marifet var betonun, ateşe dayanıklı, yönetmeliğe uygun yapıldığında deprem gibi tabii afetlere de direnebilir, taş binalarda oluşu gibi kalın duvarlara ihtiyaç duymaz; ayrıca kârgir ve çeliğe göre ekonomik. İnce betonarme kabuklarla gerçekleştirilen esnek sistemler, ahşap ve çelikte olduğu gibi düğüm noktası sıkıntısı yaşatmadan mimari hayal gücünde olabildiğince serbest bırakır. Benim gibi böcek korkusu olanlar için de betonarme tercihe şayan. Şu da var ki inşaatın ardından önemli bir bakım istememesi, betonarme yapıyı kendi kaderine terk etme sebebine dönüşüyor. Çirkinlik, sakillik, hantallık, ucuz girişimlerin hasılası.

Emre Tandırılı'nın 2011 yılında açılan “*Sürpriztepe*” başlığını taşıyan sergisini incelerken yazmıştım bu denemenin ilk cümlelerini. Sergideki eserlerinde sanatçı İstanbul köşelerini “*beton yığını*” ifadesine alternatif bir bakış getirecek şekilde kurgulamış. Beton, bedeni ve ruhu kısıtlayan, ölümü çağırان bir yığın olmaktan nasıl kurtulur? Karşı yamaçtaki görüntüyü kurtarmaktan söz ediyor Tandırılı ya da bu güncel estetiğin sentezi niteliğindeki tanımsız bir idealizasyondan. Sözü ettiği gerçekten beton yığını olarak görüne-ne şiirsel bir ifade kazandıracak bir tülle örtmek değil kuşkusuz. Sadece yığınların arasında insanın sürdürdüğü ayakta kalma çabasının yabana atılamayacak sahnelerine çekiyor dikkatlerimizi. Karşı yamaçtaki görüntülerin estetiğiyle ilgilenmeyecek kadar geçim sıkıntısı içinde insanların emekleriyle adım adım gerçekleştirdikleri bir güzellik, bir olgunlaşma var. Emre Tandırılı, Berman gibi

Emre Tandırılı'nın 2011 yılında Mabeyn Gallery'de açılan "Sürpriztepe" başlığını taşıyan sergisinden. ▲

*"Beton yığını"
dediğimiz kendi başına
bırakılmışlığıyla ayırık
otlarıyla yarışıyor.
Beklenmedik bir
köşesinden bir el
uzanıyor, aşure kâsesi
sunuyor ve bir ses eşikten
içeri buyur ediyor, selamı
hatırlatarak.*

olmasa da işlevselliğe dayalı hayatlar içinde beliren şiirsellikten söz ediyor. Eylemin ve ilişkinin beton hasarlarını aştığı yerde yeşeren şeydir o; virane evlerin denizliklerine kondurulan fesleğen sak-sıları gibi...

Mekânı hayal etmek ve kurmak için bir başlangıç sebebi gerekir çünkü. Yeteri kadar göz ardı edilmiş ve hâlâ edilebilir, beton yığınları öyle bir yer işte! Orası bir başlangıç, röper noktası, dolayısıyla tasarlamaya başlayabiliriz. Piyasa şartları bizi "her zamankinden daha fazla" hızlı olmaya zorluyor. Göç sürerken yıkım da sürmek zorunda. Bu hızlı akışta "beton yığını" olarak görülen yerleşimin kıyısında köşesinde bitmiş çiçekler kimin umurunda olur ki?

"Beton yığını" dediğimiz kendi haline bırakılmışlığıyla ayırık otlarıyla yarışıyor. Beklenmedik bir köşesinden bir el uzanıyor, aşure kâsesi sunuyor ve bir ses eşikten içeri buyur ediyor, selamı hatırlatarak. Size saatin kaç olduğunu, aradığınız sokağın nerede olduğunu söyleyen bir sanattan yanayım, diyordu "pop art" sanatçısı Claes Oldenburg. Orada bir hareket olması gerekeni hesaba katmaya çalışarak geliyor ve kabına sığmaz hâle geliyor. Bir eşikte gibiyiz; ama aslında her zaman önümüzde o eşik. "Henüz" vakit var. Benim kelimem, "henüz". ■

YETİMLERE DÜNYANIZDA YER AÇIN!

Binlerce yetim çocuk
sizlerin desteğiyle
emin ellerde geleceğe
güvenle hazırlanıyor.
Gelin yetimlerin
yüzünü birlikte
güldürelim...

YETİM YAZ
3072'YE GÖNDER
5 TL BAĞIŞLA

1 YETİM
İÇİN AYLIK
₺90

**İNSANİ
YARDIM VAKFI**

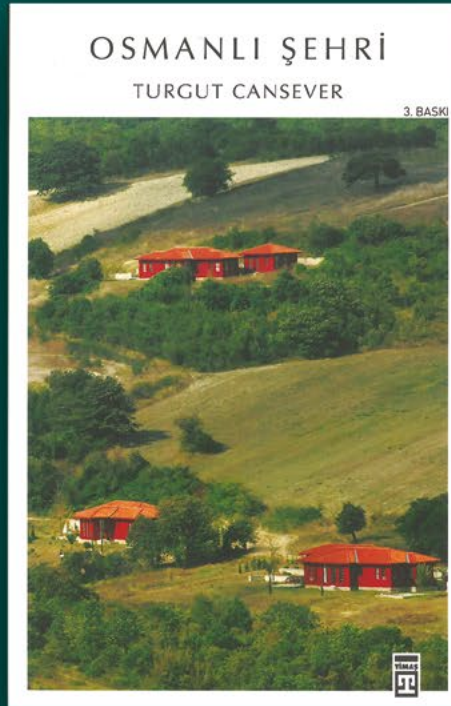
THE FOUNDATION FOR
HUMAN RIGHTS AND
FREEDOMS AND
HUMANITARIAN RELIEF

0212 631 2121 www.ihh.org.tr

facebook.com/ihhtr twitter.com/ihhinsaniyardim #yetimlerleiyiliktebuluşalım

TURGUT CANSEVER'İN OSMANLI ŞEHİRİ*

* Timaş Yayınlarından çıkan Turgut Cansever'in
"Osmanlı Şehri" kitabından alıntı yapılmıştır.

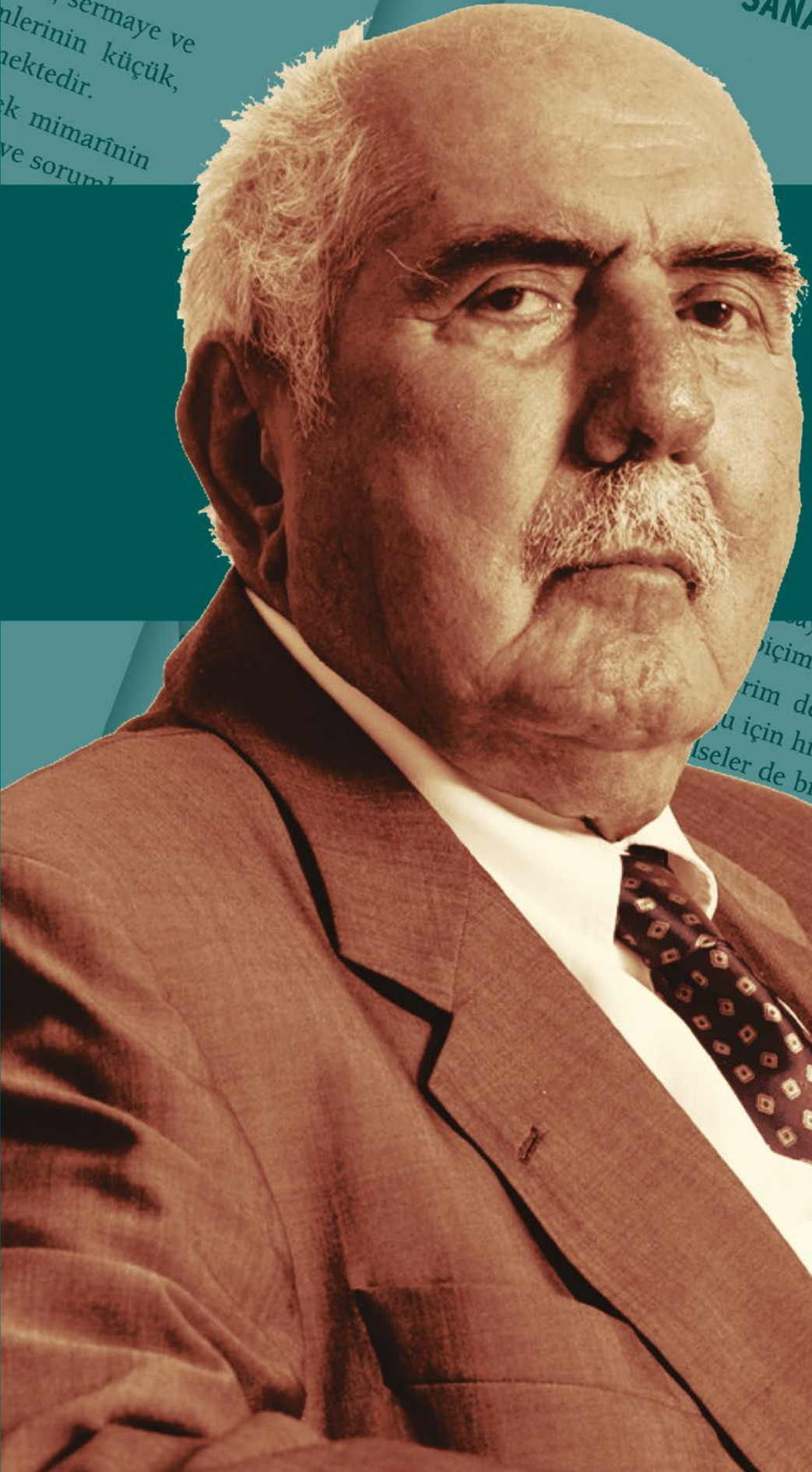

...hâkim
...servet ve teknolojinin
...i için de durum pek

...nları, sermaye ve
...nlerinin küçük,
...nektedir.
...k mimarînin
...ve soruml

SANAT VE MİMARÎ HAKKINDA

...çok kültürlerinin huzursuz, insanı şuruk
...İslam'ın berrak, sakin, mütevazı,
...retinen insan ölçeğindeki
...“Allah'ın iradesi-
...koymak'

...ayısız temizlik çalışmaları, bir
...içim değiştirmektedir.
...rim de Kâbe gibi değişmez ve
...u için hiç değişmeyecek, hiç yok
...seler de bilmeseler de o ebedîyen

...anla-
...fa-

...sali
...ulma-

...rığın her ala-
...acağı; İslam'ın,
...nasıl gerçekle-
...n genetiğine ait
...arındırılması ile

...üğü, Allah
...sınırlı k
...erin he
...Batı'd

Ahi Teşkilatından Ekmekçiler ekmek yaparken ▲

Abdullah Karadağ

Mimari, varlığın bütün alanlarına ait sorunları kapsayan, onları çözümlmeyi hedefleyen, insanın her yönü ile yaşadığı güzel yapıları ve güzel şehirleri vücuda getirme sanatıdır.

Sanat, her zaman için bir meseleyi zeki, becerikli ve zarif bir şekilde çözümler başarisini içerir. Sanatkâr, bu başarının kendisine sağladığı tatmin hissini, seyirci de onu fark edip paylaşmanın tadını çıkarır. Mimarının özelliklerinin bir kısmını sağlayan sosyo-psişik tercihleri ve bunların hepsini biçimlendiren imanın fikrî, manevi, inanç sistemine dair meselelerinin teker teker zeki, zarif ve becerikli çözümlerin ötesinde bütün bu alanlar arasında hiyerarşik düzenin yorumlanması ve başarılı, bütüncül çözümler de mimarının oluşması için bir zarurettir. [33]*

İnsanı sanat eseri üzerinde düşündüren, sanatı öğreten, sanat ve inanç arasındaki bağları kuran eğitim merkezleri olarak tekkelerin, ahlak ve sanat temeli üzerinde oluşturulmuş ahilik kurumunun ortadan kalkması sonunda oluşan boşlukta, bilimsiz toplulukların seviyesizliğine hizmet veren gazino şarkıcılığını sanat olarak tanıtanların toplumumuzun kültürel çöküntüsünün bugünkü sorumluları olduğunu söylemek asli bir vazife hâline gelmiş bulunmaktadır. [47]

Türkiye’de kargaşanın alacakaranlığında dünyanın pek çok gelişmiş veya az gelişmiş denilen ülkesinde olduğu gibi artizan ve ahlaki üretim temellerini kaybetmemeye çalışan mimari, karanlık köşe başlarında iş koyma hünerine dönüşmüş, başkalarının yaptıklarını tırtıklayıp onlara yeni bir kılık giydirerek satma, başkasının çekirdeğini aşırıp pazarlama yankesiciliği hâline düşürülmüştür (Bu iş verme düzeni, şehirleşmeyi spekülasyona alet eden yaklaşımın sonucudur.).

Mimarlık çalışmasının bu dereceye düşürülmesi, esas itibarıyla iş verme düzenine hâkim olan gayriahlaki tavırlar ile sorumsuzluktan ve bilgisizlikten kaynaklanmaktadır.

Arazi spekülâtörlerinin emrindeki şehir planlaması ve bu planlamanın kontrol sistemleri, yapı spekülasyonu ve işsizlik içinde esir olmuş geniş mimar kitlelerini bir hırsızlık, bir soytarlık dünyasının zavallı oyuncularına olmaya mahkûm etmiştir. [28]

Dev, despot, karanlık güçler organizasyonları, sermaye ve devlet olarak esir ettikleri insanı tahakkümünün küçük, değersiz aleti olarak kullanmakta, ezip yok etmektedir.

* Paragraf sonlarındaki numaralar alıntı yapıldığı sayfa numaralarını göstermektedir.

حَافِظُوا عَلَى الصَّلَوَاتِ وَالصَّلَاةِ الْوُسْطَى

"Endülüs mimarisinden bir örnek. Toledo İspanya" ▲

Sermayeye veya devlete yeni bir anıt dikmek mimarının görevi olunca, mimar da bütün insancıl tavırları ve sorumluluklarını bir kenara atarak, her işi gelecekte alınacak işlerin bir reklamı sayarak her defa yeni soytarlıklar yapmayı mesleğinin temel özelliği hâline getirmek zorunda kalmış ve mimari bu düzeye indirilmiştir. Mimarlık hayatına hâkim olan bu hasta ruha ilaveten bir de en samimi yaklaşımlara hâkim olan fetişizmin, putperestliğin, bütünlükten yoksun olmanın zorluklarının eklenmesiyle mimarlık, daha da dramatik bir düzeye düşmüş bulunmaktadır. [29]

İnsan ile çevresi arasındaki bağları yalnız yüksek seviyeli bir mimari ile kurmak imkânı olduğu ve insanın fiziki çevresinin sonsuz önemi düşünülürse şehri vücudunda getirecek mimariye bütünlüğünü ve seviyesini kazandıracak bir standardizasyonun seçkin mimar, teknisyen ve düşünürlerden kurulu bir grup tarafından geliştirilebileceği ortaya çıkar. [55]

19. asrın ortalarından itibaren bütün tarihî tecrübeyi ve birikimi inkâr ederek her şeyi yeniden inşa etmek için gerekli imkânlarla sahip olduklarını ileri süren Batılı mağrur devrimcilerin bütün dünyayı cennete çevirme vaatleri defalarca sonuçsuz kalmış bulunmaktadır.

Dökme demir ve çelik yapı tekniklerini geliştiren 19. asır mühendisleri, dünyanın geleceğini değiştireceklerini, yepyeni bir dünya inşa edeceklerini iddia ediyorlardı. Gerçekten dünya, tarihinde görülmemiş bir değişim yaşadı. Ancak, bu değişim, dünyayı cennet yerine felakete sürükledi. Gerek sosyoekonomik gerekse teknolojik alandaki dünyayı değiştirme teşebbüslerinin -dikkatle bakılırsa- varlığın bir alanına ait çözümün her şeyi "amaç" a ulaştıracağı şeklindeki kanaatten, bir tek alandaki çözüme ilahî bir güç atfetmekten kaynaklandığı görülür.

Bu affedilmez yanılgı, mimari ile onun maddi varlık alanına ait teknik meselelerini birbirinden ayıran 19. asır eklektisizminin kültürel tutarsızlığı, bütün dünyayı kirletti. Kendi kültür ve inanç temellerine yabancılaşan İslam âleminde ise mimaride, Batı'nın yaşadığına ilaveten, kendisinin üretmediği çözümleri mutlak geçerliliği olan gerçeklermiş gibi kabul edip bunlar karşısında kendini herhangi bir değerlendirmeye yapma hakkına sahip saymayan bir tavrın da tahribatı yaşandı. [57-58]

Ancak, İslam sanatlarının insanlık tarihinde benzeri olmayan bir tezahürü olan geometrik tezyinatın kökeni ile ilgili sorular, İslam kozmolojisinden hareket edilerek aydınlatılmaya çalışıldı.

Allah'ın yarattığı âlemlerin, yaratıcının varlığın her alanında tezahür eden iradesine nasıl ulaşıp uyulacağı; İslam'ın, Allah'ın emrine kayıtsız şartsız uyma emrinin nasıl gerçekleşeceği de varlığın yapısına ait bilgi ile sanatın genetiğine ait bilginin bütünleştirilmesi ve yanılgılarından arındırılması ile mümkündür. [62]

Bütün insanlar, güzel bir hayat yaşama hakkına sahiptir. Geniş insan kitlelerine güzel bir çevre içinde yaşama imkânı sağlamak görevimizdir.

Bu yazının temel amacı, insanın çevresinin düzenlenmesine yön veren bazı sorunlara değinmek, ana tercihlerin doğrultusunu göstererek alanı tartışmaya ve ileriki çalışmalara açmaktır.

Sorunun karmaşıklığı ve yoğun ön yargıların etkisi sebebiyle ayrıntılı ve çok geniş açıklamalar gerekirken böyle bir yazının dar çerçevesi, ileri götürülmüş özetlemeleri zorunlu kılmaktadır. [67]

Osmanlı kültürünün içerisinde olduğu şehirlerimizin neredeyse yok olma düzeyinde tahribata uğramış olduğunu açıkça görüyoruz. Ancak, her şeye rağmen yalnız bize ait olmayan, bütün insanlığın malı olan mimarlık kültür mirasımızın korunması ve tarihî şehirlerimizin ihya edilerek insanlığa ufuk açılması mümkündür ve bunu yapmak da toplumumuzun asli bir vazifesidir. [71]

*Dökme demir ve çelik
yapı tekniklerini geliştiren
19. asır mühendisleri,
dünyanın geleceğini
değiştireceklerini,
yepyeni bir dünya
inşa edeceklerini iddia
ediyorlardı. Gerçekten
dünya, tarihinde
görülmemiş bir değişim
yaşadı. Ancak, bu
değişim, dünyayı cennet
yerine felakete sürükledi.*

Bugüne kadar bilgiye dayanarak şehirleri yönetme kararlarını açıkça ortaya koymayanlar nasıl şehirlerimizi felaket ortamı hâline getirmişlerse, bu tavır devam ettiği takdirde şehirlerimiz, ülkenin geleceğini tehdit edecek daha da büyük felaket ortamları olacaktır.

Galata Kulesi ▲

Burada, 1958 yılına ait bir hatıramı nakletmeyi vazife biliyorum. Beynelmîlîl Mimarlar Birliği (Union International des Architects) Şehircilik Komitesi, İstanbul'da toplanmıştı. Bir hafta süren çalışmalar sonunda o tarihte İstanbul valisi olan Kemal Aydın Bey Malta Köşkü'nde cuma akşamüzeri bir davet verdi. Kongreye katılan yabancılara ve onlar adına Şehircilik Komitesi Başkanı Andre Gutton'a, davete ve toplantıya katıldıkları için teşekkür etti. Gutton'un cevabı uzundu. Birinci cümlesi ise bütün toplumumuzun yüreğini titretmesi gereken önemdeydi. Bu cümle şöyleydi: *"İnsanlık tarihinin en büyük kültürlerinin, en müstesna değerlerinin katmanlar hâlinde bir arada yer aldığı en önemli toprak parçası olan tarihî yarımadanın muvakkat hüsn-ü muhafaza imtiyazına sahip bulunmaktasınız."* Bu cümlelerin anlamı apaçıktır. Açıkça, *"Bu kültür değerlerini muhafaza edemezseniz buradaki varlığınız ve bu toprağın sahibi olma hakkınız sona erer."* demek istiyordu Andre Gutton.

Bugün bu topraklarda, 10 asırda vücuda getirdiğimiz kültürün kalan son parçaları

da tehdit altında bulunuyor. Mesela İstanbul'da 10 milyon insanı taşıyacak metro, tüp geçit vs. ulaşım sistemlerinin bu kadar insanın yaşadığı şehrin %1'i kadar küçücük tarihî yarımada üzerinde birleşmesini öngören yatırım projeleri ciddi bir tehdit oluşturmaktadır. Tarihi boyunca ancak 300 bin kişinin yaşadığı, gündüzleri 900 bin kişinin çiğnediği, insanlığın bize *"muvakkaten emanet ettiği"* bu kültür alanı, tasarlanan projelerin uygulanması sonunda yok edilecektir.

Bilgiye dayanmayan kararların hiçbir alanda başarılı olamayacağı aşîkârdır. Aerodinamik bilinmeden imal edilen uçağın uçamayacağı gibi... Böyle olunca bugüne kadar bilgiye dayanarak şehirleri yönetme kararlarını açıkça ortaya koymayanlar nasıl şehirlerimizi felaket ortamı hâline getirmişlerse, bu tavır devam ettiği takdirde şehirlerimiz, ülkenin geleceğini tehdit edecek daha da büyük felaket ortamları olacaktır. [71-73]

1850'lerden itibaren İngiltere ve Fransa'da dökme demirin ve daha sonra çeliğin yapı malzemesi olarak kullanılması, bu yeni

malzemeler ile mühendislerin o tarihe kadar hiçbir çağda benzeri görülmemiş yüksek veya çok büyük açıklıkları örten yapılar yapması, insanın çevresini düzenlemede mühendislik çözümlemesinin tek tayin edici etken olduğu şeklindeki yanlışlığı gündeme getirdi.

Modern sanatın Doğu kökenlerini gösterecek örnekler, burada ayrıntılarına inilemeyecek kadar çoktur. 19. asırda Osmanlıların artık, Batı ile karşılaşma, dünyada olanları anlama ve değerlendirerek kendisine ait çözüm üretme tavrından adım adım uzaklaşarak, kendi varlık telakkilerinin, dünya görüşünün, inanç sisteminin ürünü olan çözümleri tamamen terk ederek, bütünüyle Batı'nın geç kalmış taklitlerini tekrar etme yoluna girdiğini görüyoruz. Böyle bir girişimin temelinde, varlığını kendi gözleriyle görerek geliştirme yeteneğini tüketmiş ve kendini yok olmaya terk eden, âdeta intihara götüren bir ümitsizliğin etkisi aşîkârdır. Nitekim 1870'lerden itibaren Batı resim sanatı adım adım tasvir yerine soyutlamaya yönelik bir gelişme gösterirken Osmanlı sanatı, 1850'lere kadar tasviri

reddeden temeller üzerinde geliştiği hâlde, Batı'nın ilerlediği yönün tam tersine, Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi resmi Batı'nın 1870'lerde terk ettiği tasvirciliğin en bayağı ve seviyesiz çözümlerini üretmeye yönelmiştir. [80-82]

Bütün 19. asrın kültür bakış açısı, yalnızca Helenistik temellere dayanan bir medeniyet tasavvuru üzerinde temellendiriliyordu. O kadar ki 1850'lerde Batı Avrupa'da kimse Rönesans'ı bilmiyordu. Rafael, Mikelanj, Leonardo bütün Batı Avrupa için yoktu. Jacob Burckhardt'ın "İtalya'da Rönesans Sanatı" adlı kitabından sonra Batı Avrupa, Rönesans sanatının yeniden farkına vardı.

Hemen Burckhardt'ın kitabından sonra Goethe, "Tüm Orta Çağ Hristiyan sanatını, kültürle alakası olmayan vahşiler sanatı" addetti. Onun için "Gotların Sanatı" anlamında "Gotik" diyordu o dönemin ürünlerine. Asya-Avrupa steplerinde aşağı yukarı 3. asırdan 16. asra kadar hâkim olan step kültürleri, hareketli kültürler hakkında kimsenin fikri yoktu. Tabii bu arada Uzak Doğu kültürleri, primitif kültürler ve İslam kültürü, kültürden sayılmıyordu. Sanatları da öyle. Tabii şehirleri de. Ama neye rağmen?

Çok önemli bir olay zikretmek gerekir: Fransa'nın 19. asrındaki en büyük edebiyatçılarından Alphonse de Lamartine Türkiye'ye geliyor (O kadar büyük bir prestiji var ki Fransa'da cumhurbaşkanlığına namzetliğini koyması için müthiş ısrarlara sırtını çevirip geliyor.). Abdülmecit, kendisine Denizli yöresinde büyük bir çiftlik hediye ediyor. Lamartine, rica üzerine ricada bulunuyor çok daha küçük bir çiftlik verilmesi için. Orada 10 küsur sene yaşıyor (1830-45 arası). Bu seyahatin Osmanlı topraklarında geçen günlerine dair "Doğu Seyahati" adlı hatıralarında şunu söylüyor: "Bu memleketin iki özelliği var ki bunları hiçbir Batılının tasavvur etmesine imkân yoktur. Birisi, bu memleketin temizliği ki hiçbir Batılı böyle bir temizliği tasavvur dahi edemez. İkincisi de memleketin güzelliği."

Ziya Paşa, "Diyar-ı küfrü gezdim, beldeler kâşâneler gördüm / Do-laştım mülk-i İslâmı bütün viraneler gördüm" diyor. Ziya Paşa bunu yazdığı sırada Fransız sanayileşmesi başlamış bulunuyor, Fransa'nın bütün şehirlerinin kenar mahallelerinde akıl almaz bir sefalet yaşıyordu. Ziya Paşa'nın ise bundan haberi yoktu. Yaşadığı ülkenin güzelliklerini takdir etmekten acizdi. Alphonse de Lamartine'i hayranlıklara sürükleyen şeyden de habersizdi.

Aynı şekilde 1924'te, Le Corbusier, Balkanlardaki Osmanlı şehirlerini, Trakya'yı, İstanbul'u geziyor. Buradan hareket ederek, müthiş hayranlıklarla aldığı ölçüler, yaptığı tespitler Le Corbusier'nin mimarisinin temellerini oluşturuyor. Aynı tarihte biz, o şehirleri harita mühendislerinin şehir planı üzerine cetvelle çizdikleri yolları inşa etmek için yıkıyorduk.

Bütün dünyada şehir planlarına "şehir planı" denirken Türkiye'de "imar planı" deniyor. Sanki daha evvel mamur değilmiş de (?) sonra mamur olacakmış gibi. [87-89]

Goethe ▲

Jacob Burckhardt'ın "İtalya'da Rönesans Sanatı" adlı kitabından sonra Batı Avrupa, Rönesans sanatının yeniden farkına vardı.

Hemen Burckhardt'ın kitabından sonra Goethe, "Tüm Orta Çağ Hristiyan sanatını, kültürle alakası olmayan vahşiler sanatı" addetti. Onun için "Gotların Sanatı" anlamında "Gotik" diyordu o dönemin ürünlerine.

Bütün dünyada şehir planlarına “şehir planı” denirken Türkiye’de “imar planı” deniyor. Sanki daha evvel mamur değilmiş de (?) sonra mamur olacaktı gibi.

Gazali, Tehafüt el-Felasife (Filozofların Tutarsızlığı) isimli önemli kitabında Doğu ve Batı arasında cereyan eden büyük bir tartışmaya temas ediyor. Aristo’nun düşüncelerini İslam dünyasına taşıyan Farabi ve İbni Sina’yı zikrettikten sonra, *“Bu ikisini değil, bunların efendilerini tenkit edeceğim.”* diyor. Efendileri de Aristo; onu tenkit ediyor. Getirdiği tenkit ile, Aristo metafiziğinin statik bir varlık telakkisine dayandığını ve bu açıdan temel bir yanlışlı temsil ettiğini ortaya koyuyor.

Gazali’nin bu açıklaması, Muhyiddin Arabi’de devam ediyor. Arabi’nin son derece önemli kitabı Fusûs’ı-Hikem, peygamberlerin hikmetlerinin bir dizisi. Şuayb peygamberin hikmetinin anlatımında *“varlığın her an yeniden oluşma hâlinde bulunduğunu, hiçbir şeyin statik ve değişmez olmadığını, her şeyin sürekli değişir olduğunu”* yeni bir büyük mantık silsilesiyle, Kur’an-ı Kerim’in bir ayet-i kerimesinden hareket ederek bir kere daha anlatıyor. O ayet-i kerimede Allah, *“Ben, her gün başka şe’ndeyim”** diyor. [98]

* Rahman Suresi, 55/29:

“Göklerde ve yerde bulunanlar, (her şeyi) O’ndan isterler. O, her an yeni bir ilahî tasarruftadır.”

Sadullah Paşa Yalısı, İstanbul ▲

Tezyinlik, şahsiyetleri ortaya koyarken bunların bir araya gelmesinden oluşan bütünlüğün de bir güzellik olmasını, dünyayı güzelleştiren bir şey olmasını sağlıyor. Bu olay, oluşum biçimi bakımından da ilginç. Bir kere dedik ki her şeye rağmen bir bütünlük var. O bütünlük bir standartlar düzeninde ve standartlar ruhuyla oluşuyor. Standartlar, nasıl pencereler için varsa inşai sistemler için de var, komşuların birbiriyle ilişkilerinde de var. Yani komşunun hakkını, mahremiyetini, manzarasını yahut ışığını ihlal etmemek gibi bir hukuk söz konusu.

Bu hukukun ilginç olan tarafı şu: standartlar tanımlandıktan sonra, uygulama insanlar tarafından gerçekleştiriliyor. Yani yönetmeliklerde olduğu gibi sağdan 3 metre, soldan 3 metre şeklinde değil (ama, bu yönetmeliklerde 3 metre Diyarbakır’da 12 katlı iki bina arasında da 3 metre oluyor, 12 katlı iki binanın yatak odaları karşı karşıya birbirine bakıyor. Böyle akılsızlıklar oluyor.). Sözümlü ettiğimiz Osmanlı şehir oluşumunda, herkes evini komşusuyla mutabık kalarak yapıyor. Bu sosyal mutabakatın ve iradenin yansıması olarak şehir insanlar inşa ediyor. [102-103]

Şehir merkezindeki yapıların hepsi vakıflara ait. O zaman burada teşekkül eden ve vakıfların elinde toplanan artı-değer vakıflar tarafından şehirliye hizmet, sosyal donanım ve altyapı olarak geri döndürülüyor. Habitat Konferansı’nda tartışılan çok önemli bir konu, *“21. asrın şehrinde vakıfların oynayacağı rol”* idi. [105]

Nezih Eldem, 1949-1950 senelerinde mimarlık kültürünü araştırmak için iki sene Roma’da bulunmuş. Bolonga’da birkaç ay kalıyor, mahalle komitelerinin çalışmalarını takip ediyor. Orada şahit olduklarını anlatıyor. Mesela yaşlı bir kadın diyor ki: *“Karşı kaldırımın değişmesine razı değilim. Ben 60-70 senedir burada oturuyorum, buradan karşı köşeyi seyrederken yaprakların arasından sızan güneş ışıklarının gelip orada farklı renkteki taşların üzerinde kıpırdışının güzelliğini tarif edemem. Bu, hayatımın bir parçası, gerçek bir güzellik. Bunu tahrip edemezsiniz.”* Evet, onu tahrip etmiyorlar.

İnsanların kararlarıyla katıldıkları ortama benzer bir başka olay, 1957’de Boston’da cereyan ediyor. Buna Boston Vakası diyorlar. 1957’de, Karayolları Fevzipaşa-Antalya sahil yolunu yapıyor. O sırada Demokrat Partili milletvekillerinden birkaçı yolun sahilinden geçmemesi için çaba harcıyorlar; fakat Karayolları kararında ısrarlı. Bu arada Alanya şehri ilginç; bir kale şehri, bir de ova şehri var. Frank Lloyd Wright’ın *“World Art City”* tasavvurunun tıpatıp aynısı. Wright, birlikte çalıştığı tarım ekonomisti ve tarımcılarla beraber çok geniş bir grupla, *“4-5 dönümlük parsellerde tarım yapıldığı takdirde, ailelerin müreffeh bir şekilde yaşayabileceğini”* tespit etmişti. Alanya’da da 4-5 dönüme, bazen 10 dönüme çıkan parseller var. Narenciye ve muz bahçesi olan bu parsellerin içinden, sulama yapmak için, dağlardan gelen suyun aktığı

kanallar geçiriliyor. Her bahçede ailenin evi var, âdeta bir konak. 1957'de aile başına gelir 2.500 liraydı; oldukça yüksek bir rakam (O tarihte İstanbul'da belediyede danışman olarak çalışıyordum, en çok para alan mimardım ve ayda 250 lira kazanıyordum.). Bu evlerde yaz-kış sürekli oturuyorlar, tarım alanını işliyorlar ve cennette yaşıyorlar. Tam cennetin tārifi gibi, altından akarsular geçen meyve bahçelerinde yaşıyorlar. Karayolcular, bu meyve bahçelerini tahrip ederek iki şehri birbirinden ayıran bir yol yapmak istediğinde Alanyalılar bunu durduramayınca 10-20 km şehrin bir tarafında, bir o kadar da diğer tarafta olmak üzere, kara yolu çalışmalarını engelleyen barikatlar kurdular. Demokrat Partili milletvekillerinin tüm ikna çabalarına rağmen Karayolcular, Başbakan Adnan Menderes'e gidip *"Bunlar sizin icraatınızı engelliyor!"* dediler. Engellemeyi durdurmak için de 1957 yılında (emir Menderes'ten mi, Bayındırlık Bakanlığı'ndan mı çıktı, bilmiyorum) Kızılkule'den şehir merkezine kadar ekseriyeti Alanya eşrafı Halk Partili olan kişilerin 50 kadar konağı bir perşembe günü boşaltıldı ve iki günde tamamen yıkıldı. Çok müstesna bir mimari kaliteye sahip konaklardı bunlar ve Alanya halkının direnişi sona erdi. Aynı sene (1957'de) birkaç senelik çok ciddi bir çalışmayla planlanarak Boston'a yapılan çevre yoluna ve çevre yolundan şehre giriş yollarına çevredeki köylüler karşı çıkıyor. Tıpkı Alanya'da olduğu gibi engellemeler başlıyor, mahallî semt merkezi ile karayolları idaresi bir araya geliyor. Karayolları idaresi diyor ki, *"Köylüler niçin engelliyor? Bir nedeni olması lazım."* Şehir plancıları, tarımcılar, ekonomistler, sosyal bilimciler vs.'den oluşan bir heyet, bir sene çalışıyor. Çıkan netice müthiş önemli. Her noktada köylülerin itirazlarının haklı olduğu ortaya çıkıyor. Bu olaya *"Boston Vakası"* deniyor. İtirazlar dikkate alınarak bütün güzergâh yeniden planlanıyor.

Vakanın teorik değerlendirmesi şöyle: Merkezde bulunan kişi, tepeden baktığı zaman mahallî, mikrokozmosa ait realiteleri göremez; ancak genel şeyleri

Alanya Kalesi ▲

görebilir ve değerler sistemini, karar mekanizmalarını belirleyebilir. Fakat mikrokozmosa ait detayları göremez. Onun için planlama, mutlaka mahallî insanın strateji alternatifleri karşısındaki tepkisine katılımına ihtiyaç duyar. Söz konusu olan sadece tepki değil katılımdır. Bilgi-den hareket edilerek üretilen çözüm de ayrıntıdaki eksiklerinin tamamlanması, yanlışların düzeltilmesi ameliyesidir. Bu da o insanların katılımıyla gerçekleşir. [123-125]

Bugünkü durumda Körfez Depremi'nin getirdiği felaketten daha büyük felaketleri önleyebilmek için en seçkin insanların bir araya getirilmesi suretiyle *"Konut mimarisine, ev inşaatına nasıl sağlamlık ve yüksek bir kültür değeri kazandırırız?"* diye tartışmalı ve yapılan yanlışlıkların sebebi olarak düzensiz çevrelere doğru gelişen ve defalarca yoğunlaşan, yağ lekeli gibi yayılarak büyüyen şehirlerin yerine, her biri kendi içinde düzenli olan Alman şehirlerinde olduğu gibi galaksi biçiminde, metropollerin unsurları olan şehir inşaatına gitmeliyiz. [128]

Bu teknoloji (Osmanlı evinde kullanılan teknoloji), son derece yüksek vasıflı bir ahşapla gerçekleştiriliyor. Meşeyle, dünyada bilinen en iyi ağaç cinsiyle gerçekleştirilen bu teknoloji, Orta Avrupa teknolojisinden çok farklı. Orta Avrupa'da yağmurlu, serin bir iklim olduğu için ağaç çok çabuk, fakat çok gevşek olarak büyüyor. Bu nedenle Orta Avrupa'da ahşap malzeme gayet kalın, 30x30 dikmelerle o genişlikteki tabanlarla kullanılıyor. Ve bu büyük kesitli parçaların karmaşık iç içe geçme teknikleri vs. var. Buna mukabil Osmanlı ahşap teknolojisi, dünyanın en dayanıklı ağacıyla, meşeyle yapılıyor. Amerikan beton frame'de ve Asya, Avrupa stepleri göçebelerinde olduğu

Tabii Türk evini bugünkü apartman sefaletimizle kıyas edemeyiz. İkisi aynı dünyanın malı değil. Ve bugün şehirlerimizdeki evler %99'uyla utanç verici bir iptidailik görünümünde. Hem mimar hem mühendis hem doktor unvanlarıyla bu çirkinlikler dünyası üretiliyor.

gibi, çok önemli bir madeni parça ile birleştiriliyor. Bazen 40-50 cm boyunda bir çivi 3 ahşap parçayı birbirine bağlıyor. Bu çivi konik, dört köşe kesitli. Dolayısıyla çiviye içerisinden geçireceğiniz deliği delme bilgisine sahip olmak gerekiyor. Bu çivi yerine çakıldığı zaman ahşabı ezerek onunla bütünleşiyor. Çivinin sathı dümdüz değil, dövülerek gayrimuntazamlaşmış. Çivi çakıldığı zaman meşeyle bütünleşiyor. Sonuna kadar çakıldıktan sonra ucu tersine çevriliyor. Tersine çevrilen uç çakılarak ahşaba gömülüyor. Böylece çivinin başıyla ucu birbirini tamamen zapt eden, bu üç parçanın birbirinden ayrılmasına katiyen müsaade etmeyen bir sağlamlığa ulaşıyor. Tabii beton frame'e göre bu ahşap iskeletin yükü daha büyük oluyor. Bu bağlantı parçaları sayesinde deprem, bağlayıcı parçaları birbirinden ayıramıyor. [139]

Tabii Türk evini bugünkü apartman sefaletimizle kıyas edemeyiz. İkisi aynı dünyanın malı değil. Ve bugün şehirlerimizdeki evler %99'uyla utanç verici bir iptidailik görünümünde. Hem mimar hem mühendis hem doktor unvanlarıyla bu çirkinlikler dünyası üretiliyor.

Türkiye önümüzdeki 30-40 senede 55 milyon insanına şehirlerde yeniden ev yapmak mecburiyetindeyse bu standartlar düzenini tesis etmek ve en yüksek vasıfta mimari tekniklere sahip evleri üretecek bir genç mimarlar nesli yetiştirmekle mükelleftir. Bu genç mimarlar nesli o zaman, geniş bir sahtekârlık alanı olan dekorasyon-iç mimari safsatalarını da tasfiye ederek evi, Osmanlı evinde olduğu gibi, bahçesi, mimarisi, sokak ilişkisi, cumbası, yerli dolap-

ları, tavanı, döşeme kaplamasıyla beraber üretecek, belki bunun arasına birkaç araç daha ekleyecek. Ama bu büyük sadeliğin güzelliğini tekrar gündeme getirecek mimarinin standartlar düzenini kurmakla mükelleftir. Bölgesel malzeme imkânlarına, iktisadi kaygılara göre ve bu malzemelerden her türlü kullanışa, her standartta, her gelir düzeyindeki aileye güzel evler vücuda getirme imkânıyla.

Haiz olduğumuz değerleri savunanların değil, onlara karşı çıkanların kültürel hastalıkları savunduklarını söylemek istiyorum. Türkiye; üniversiteleriyle, araştırma merkezleriyle, müteşebbisleriyle, üreticileriyle politikacıları yanlışlıklara iten iptidai teknokrasisini tasfiye etmeli; yeni teknolojileri yeni mahalleleri inşa etmek, yeni şehirler kurmak için nasıl vücuda getireceğini çözümlmeli ve bu yeni şehrin yeni mahallelerini inşa ederek önümüzdeki 30 senede şehirlerde 55-60 milyon insanını, köylerde de 15 milyon insanını ev sahibi yapacak şekilde halkın üretme gücünün önündeki bütün engelleri kaldırmalıdır.

Bir yapıda, evvelce sözünü ettiğim demir çivinin çakılacağı deliği delmek için matkap arandı, bütün dünyada bulunamadı. Türkiye'de bir demirci ustasının babasının benzer bir bilgisi varmış. O sayede matkap imal edildi. İşte bu yetenekleri harekete geçirerek bu memleketi yeniden kurma şansımız var. Osmanlı deneyi bizim için bir hazine. Bizim için olduğu kadar, bütün insanlık için de bir hazine. İnsanlık, teknolojinin Osmanlı toplumunun yayılma alanında nasıl vücut bulduğunu, neleri çözdüğünü görüp buna yeni teknolojiler ilave ederek insanlığın bu büyük trajedisine çözüm bulabilir. Osmanlı tecrübesi ve Türkiye'nin yetiştireceği nesille bu mümkün olacaktır. O zaman Türkiye dünyaya yetişen değil, dünyanın en asli meselesinde önde giden ülkesi olacaktır. [146-148] ■

Akıllı teknolojiler her zaman yanında

Akıllı Kent Çözümleri

İş Zekası Çözümleri

Mobil ve Web Uygulamaları

Barbaros Mah. Dereboyu Cad. Fesleğen Sok. UpHill Court Sit.
UpHill Towers A1A Blok Kat:5 Daire:27 34746, Ataşehir-İstanbul
Tel: 0216 688 11 75 • Fax: 0216 688 11 75 • email: info@verisun.com

 @verisun

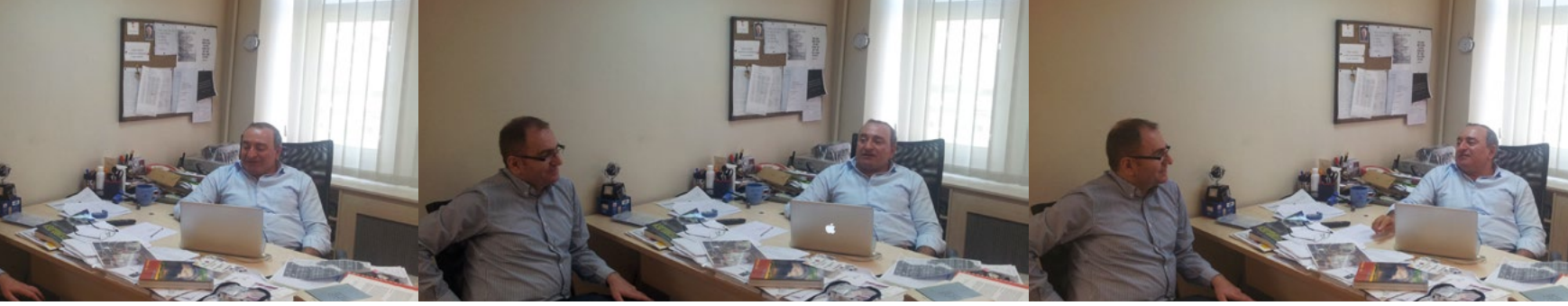
 verisunbilisim

Prof. Dr. Mikdat KADIOĞLU

Prof. Dr. Mikdat Kadioğlu (d.1961, Maçka), Meteoroloji ve Afet Yönetimi Profesörü. 1980 İstanbul İnşaat Teknik Lisesi; 1984 İTÜ Meteoroloji Mühendisliği Bölümü Mezunu. Atmosfer Bilimleri konusunda 1987'de Master ve 1991'de doktora'sını ABD'nin Missouri-Columbia Üniversitesinden aldı. Afet ve Acil Durum Yönetimi konusunda ABD'de FEMA, Japonya'da JICA ve İngiltere'nin Bournemouth Üniversitesi'nden çeşitli eğitimler ve sertifikalar almıştır. TMMOB Meteoroloji Mühendisleri Odası Marmara Bölge Temsilcisi; Türk Deniz Araştırmalar Vakfı ve Trabzon Eğitim, Kültür ve Sanat Derneğinin üyesidir. Sayısal Hava Öngörüsü, İklim Değişimi ve Afet Yönetimi konuları ile ilgileniyor. Atmosfer Bilimleri ve Afet Yönetimi konusunda Türkçe ve İngilizce yayınları vardır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Afet Koordinasyon Merkezi (AKOM), İstanbul Valiliği Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezi'nde (İstanbul AFAD)

ile birlikte Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) Başkan danışmanlıklarını yapmıştır. Ayrıca birçok sanayi tesisi ve kurumda afet acil yardım planlaması konusunda yöneticilik ve danışmanlık hizmetleri vermiştir. Sivil Savunma ve KIZILAY Eğitim Gönüllüsüdür. Açık Radyo'da (94,9 Mhz) "Havadan-Sudan", 24 TV'de "Doğanın Çılgılığı" ve NTV'de Yeryüzü adlı programı hazırlayıp sunmuştur. İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) Uçak ve Uzay Bilimleri Fakültesi'nde uzun yıllar Fakülte Yönetim Kurulu Üyeliği, Meteoroloji Mühendisliği Bölüm Başkanlığı ve İTÜ Afet Yönetim Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürlüğü yapmıştır. Uzun bir süre Hürriyet Gazetesi Seyahat Ekinde "Havadan-Sudan" adlı köşe yazarlığı yaptıktan sonra şuan yazılarına Milliyet Gazetesinde devam etmektedir ve A Haber TV Kanalı'nda hava-su-iklim-afet konularında yorumlar yapmaktadır.

Röportaj

Fatih Gündoğan

Fatih Kafalı

F.Kafalı: Hocam, ülkemizde bir yabancı hayranlığı olduğu malum, bu durumu bir çok alanda görmek mümkün. Aynı konuyu Yusuf söylediğinde dikkate alınmazken Josef söylediğinde pür dikkat dinleniyor. Mesela Mike Judgeson'ın açıklamaları var. Kimdir Prof. Mike Judgeson?

M.Kadioğlu: Mike benim. Aynı şeyleri defalarca yazdığım hâlde kimse tarafından dikkate alınmadığını fark ettim. Bu sefer dedim ki "Mikdat'ı Mike, Kadioğlu'nu da Judgeson yapayım." Yaptım; Türkçe birebir çeviri gibi oldu, ama olsun. Aynı şeyleri bir de Mike'in ağzından bir kez daha yazdım. Bu sefer Mike için "İşte bizi çözmüş bir adam!" diye hemen aradılar ve görüşmek istediler. Aralarında önemli bürokratların da bulunduğu birtakım insanlar "Hocam, biz Mike'la nasıl görüşebiliriz?" diye sordular bana. Bu memlekette içerden çözünce olmuyor, biraz dışarı çıkmamız ve oradan çözmeniz lazım. Tanzimat'tan beri

böyle bir yabancı hayranlığı var bizde. Allah sonumuzu hayretsin yani ne diyeyim.

F.Kafalı: Sonra tabii açıkladınız durumu.

M.Kadioğlu: Evet. "Mike benim." dedim. "Hocam, amma yaptın yahu, ne adamsın!" dediler. Şok oldular Mike'in ben olduğunu öğrenince. "Asıl siz ne adamsınız!" diyecek olan bendim; ama diyemedim. Yani sonuçta Türkiye'de bitmek bilmeyen bir acayıplık, bir yabancı hayranlığı var. Ha bir de politikacılara duyulan hayranlık da biraz acayıp. Herhangi bir yerde herhangi şekilde bir politikacı bulunmuş olsun, hemen etrafı sarılıyor. Birkaç dal yüzünden arkadaki devasa ormanın görünememesi, görülememesi gibi bir durum doğuyor. Türkiye'de birçok şey yapılıyor kuşkusuz; ancak kalite de bilimsellik de çok düşük maalesef. Nitelik yerine nicelik daha öne çıkıyor. İşte binanın büyüklüğü, öğrenci mevcudu gibi sayısal ifadeler öne çıkıyor. Şimdi yeni üniversitelerdeki manzaraya bir

bakın. Ne kadar çok öğrenci aldık, ne kadar çok bina yaptık diye övünüyorlar. Ama ya eğitim-öğretim kalitesi, ya laboratuvarların yeterli olup olmaması vs. Meselenin bu kısmına değinen yok niyeyse.

F.Gündoğan: Şehirler için de aynısı geçerli mi hocam?

M.Kadioğlu: Şehirler için de öyle işte. "TOKİ bu kadar bina yaptı." deniyor. "Şu kadar km uzunlukta yol yaptık.", "Dünyanın en büyük adliye sarayını yaptık." deniyor. Bunlar şimdi övünülecek şeyler mi sizce? Bana göre asla değildir. Ama biliyorum ki bunun da bir alıcısı vardır yani, her şeyde olduğu gibi.

F.Kafalı: Ecdat dünyanın en büyük, en estetik yapısını yaptım demiyor Süleymaniye veya Selimiye için. O yapıyı yapan mimar gidiyor Şemsipaşa (Kuşkonmaz) Camii'ni de yapıyor. Büyüğünü de aynı adam yapıyor, küçüğünü de.

M.Kadioğlu: Mütevazılık çok önemli. Orada bir ruh var yani. Beton kalıbın hacmi veya kütlesi değildir önemli olan, o yapının sizde ifade ettikleridir. Bir de hep bu 16. yüzyıl camilerini yapıyoruz, sanki cami mimarisi donmuş, başka bir form yokmuş gibi davranıyoruz. Bilmeyen biri, Ataşehir'deki Mimar Sinan Camii'nin 16. yüzyılda yapıldığını zannedebilir.

F.Gündoğan: Bir yüzyıl sonra bu konuşulabilir, evet.

M.Kadioğlu: Mimar Sinan, 16. yüzyılda bu camiyi yaptı ve ona adını verdi, denilebilir. Taklitten öteye giden bir bakış geliştiremedik. Ne ince ayrıntılarda ne kalitede varız. Kaba ve genelgeçer işlerle övünüyoruz. Çılgınlıkla ve büyüklükle övünür hâle geldik. Çılgın lafının ben pozitif bir şey olduğunu düşünmüyorum. Çılgın sıfatı da pozitif bir sıfat olup çıktı yani. E madem rağbet bu yönde, "Çılgın profesör" olarak yazın bari beni de. "Reklamın iyisi kötüsü olmaz." derler ya.

F.Gündoğan: Manşeti böyle atalım.

M.Kadioğlu: Madem çılgınlık güzel bir şey, biz de çılgın profesör olalım. Diğer yandan kelimeler ve onların karşılıkları anlamlar zamanla değişiyor tabii. Japonya'ya gitmiştim. Orada Kobe Depremi'ne "Great Kobe Earthquake" dediklerini görünce şaşırmıştım. "Great" kelimesi bana pozitif, yani ululama gibi geliyordu o zamanlar.

F.Gündoğan: Eskiden hatırlar mısınız İBB'nin ismi de öyleydi: Greater İstanbul Municipality

M.Kadioğlu: Depreme de öyle diyor adamlar.

F.Kafalı: Bu sadece Japonya'da böyle değil ki. Türkiye'de de "Büyük İstanbul depremi ne zaman gelecek?" diye soruyorlar mesela.

M.Kadioğlu: Ben hesapladım geçenlerde, 2016 diye çıktı. Fay ucunun biri İzmit'te bir diğeri de Şarköy'de kırılmış. Ortası boş, kırılmamış. Geçenlerde Şarköy'e teknik geziye gittiğimizde, en son şu zaman kırıldı, şu kadar yılda bir kırılıyor ortalama, şeklinde anlattılar bize. Topladım, çıkardım baktım 2016 yılı çıkıyor. Daha 2 senemiz var. Aslında deprem yarın olacaktı gibi hazır olmak gerekiyor tabii. Einstein'a sormuşlar "Deprem ne zaman olacak?" diye. O da "Yarn!" demiş. Durma, git de hazırlan yani. Nasrettin Hoca'nın hikâyesi de bu duruma benzer. Hocaya sormuşlar, "Dünyanın merkezi neresidir?" diye. Hoca da "Burasıdır." demiş ve eklemiş tabii: "İnanmazsan ölç de bak!" Bir şeyler yapılıyor; ama olması gerektiği gibi değil. Canlı; ama taze değil. Bizim Maçka'da şöyle bir fıkra anlatılır: 90 yaşında bir nine pazara gitmiş, balık alacak. Leğende balıklar kuyruk sallayıp yüzüyorlar. demiş ki "Uşağım, bunlar taze midur?" "Görmüyor musun, canlı!" demiş balıkçı. Nine, "Ben de canlıyım; ama taze değilim." demiş. Yani, canlı olmak yetmiyor. Bina yapmak yetmiyor. Okul, üniversite, tabela koymak yetmiyor. Biraz içini doldurmamız gerekiyor. Bakıyorsunuz şimdi, Türkiye'de yapılan işlerde birçok mühendislik hataları oluyor. Yeni yetişen nesil, bu mühendisler, Mimar Sinan'ın devrini de geçtik, Osmanlı'nın yıkılış devrinin mühendislerini bile yakalayamıyorlar. Mesela Fulya'da İhlamur Deresinde kasr var bir tane...

İhlamur Kasrı ▲

İzmir 1. Kordon'da yükselen binalar ▲

F.Kafalı: İhlamur Kasrı. Ben oradan geliyorum hocam.

M.Kadioğlu: İhlamur Kasrı'na git bak. Resmini çek. Subasman kotu yüksek, merdivenlerle çıkılıyor. Yapan, dere yatağına yaptığını biliyor binayı. Çarşamba Ovası'nda da evler direkler üzerine yapılırdı eskiden. Su gelsin geçsin altından, bina zarar görmesin diye. Şimdi sen İhlamur Kasrı'nın oraya git de bak, yeni yetme diplomalı iPhone'lu, laptoplu mühendisler sıfır giriş yapıyor. Yani dere yatağına ev yaptığının farkında bile değil ya da işine gelmiyor. Korkunç bir medeniyet gerilemesi var.

F.Gündoğan: Şehri planlarken birçok şeyi dikkate alıyoruz aslında; ama iklim ya da rüzgâr dikkate alınıyor mu?

F.Kafalı: Burası önemli hocam. Bir yazınızda, "Şehir planlama hayati bir konudur." diyorsunuz. Şehir planlama neden hayati bir konu olsun?

M.Kadioğlu: Hayatiyeti şuradan geliyor. 2003 Ağustos ayında Fransa'da 35.000 kişi öldü sıcak hava dalgası yüzünden. Şimdi, sıcak hava dalgası nerede etkili olur? Büyük kentlerde, apartmanlarda, beton oranı yüksek olan yerlerde olur. Apartmanların üst katlarında yaşayan yaşlı ve kilolu insanlarda ve astım hastalarında, ayrıca çocuklarda ölümcül oluyor. İstanbul'a bakıyorsunuz, zenginler artık apartmanlarda oturmamaya başladı. Ormanların içindeki villalarda falan oturmayı tercih ediyorlar. Orta kesim ve fakirler, balık istifi gibi üstüste dikilmiş apartmanlara doğru yöneldiler. Gecekonducularını satıp apartman-konu yapıyorlar. Apartmanların üst katında yaşayanlar sıcak hava dalgasında nasıl hayatta kalacaklar? Yaşlısı, kilolusu, hastası var. Dünyada inşaat yapılırken uyulması gereken "yeşil oranı" diye bir şey var. Bizde yeşil oranı yok. Şimdi cadde ve sokaklar da rüzgâra göre yapılmıyor. Eskiden İzmir'de cadde ve sokaklar rüzgâra dik yapılırdı ki kara ve deniz meltemi içeri girip çıksın hem içeriyi temizlesin hem de insanların konforu artsın, rüzgâr olsun diye. Şimdi denize karşı âdeta Çin Seddi kuruluyor, o çevre anlayışı hak getire.

F.Gündoğan: Makro ölçekte İstanbul'un şu bölgesi için mutlaka boş bırakılması lazım, orası bütün İstanbul'un hava koridorudur, diyebileceğimiz bir yer var mı?

M.Kadioğlu: Bir kere İstanbul'un rüzgârı lodos, poyraz yönünde. Yani kuzeydoğu, güneybatı... Binalar yapıldığı zaman ince taraflarının rüzgâr yönüne gelmesi, ona göre inşa edilmesi lazım. Yollar da caddeler de rüzgâr yönü dikkate alınarak yapılmalı.

F.Kafalı: Bitişik nizam olduğunda binanın ince kısmı da gelse kalın kısmı da gelse fark etmez.

M.Kadioğlu: O zaman Çin Seddi yapıyorsun demektir oraya. Binalardan bir set oluyor. Dünyada sıfır karbonlu şehirler, yeşil

şehirler yapılmaya çalışılıyor. Yeşil damlı, beyaz damlı... Şehrin rengi de önemli. Yoğunluğu, binanın şekli, iklimlendirilmesi hepsi önemli yani. Bir de şöyle bir şey var, mesela Almanya'ya gidin 1 milyondan büyük şehir yapılmaz, buna izin vermezler. Şimdi İstanbul'a biz dev bir şehir yapacağız, deniliyor. İstanbul gibi bir yerde yeni bir şehir daha kurulduğunu farz edelim. Bu İstanbul'un ne kadar suyu var, havzalarda ne kadar suya ihtiyaç duyulmakta, mevcut su ne kadar insanı besler, şehre ne kadar yol yapılabilir, bu yollar ne kadar insan taşır, gerçi ne kadar insan taşırdan ziyade ne kadar araba taşır diye sormak lazım vs. yüzlerce soru ve sorun üretebiliriz böyle. Tüm bunlara yanıt aranmış mıdır ya da bu sorular gerçekten hiç sorulmuş mudur?

F.Kafalı: Şu kadar araçla ne kadar CO² salınımı olur, mesela.

M.Kadioğlu: Hayır yani, CO² salınımını da geçtim. Bir yerden bir yere gidebilmek için mevcut yollar bu araç sirkülasyonunu nasıl kaldırır? Bunları düşünmek gerekiyor. Şimdi yol aynı yol, kanalizasyonu, altyapısı aynı, elektrik hattı aynı, her şey aynı, ancak koca koca binaları dikiveriyorlar. Başbakanın geçmişte söylediği bir şey vardı, "şehre (İstanbul'a) vize uygulanmalı" mealinde. Ben bu vize uygulamasının destekçisiyim. Kim yapıyorsa, bunu kim uygulayacaksa yapsın bir an önce. Bu işler yapılırken bir şehir plancısıyla görüşeyim, bir meteoroloğun fikrini alayım, bir takım çalışması yapayım gibi bir hassasiyetimiz yok. İnterdisipliner bir anlayışımız yok.

Herkese her şeyi en iyi derecede biliyor-muş gibi yapıyor.

F.Gündoğan: Daha ulaşım planlamasını katamadık şehir planlamasının içerisine. İklimi de bekliyoruz inşallah.

M.Kadioğlu: Kim katacak onu? İklim değişiklikleri ile ilgili bütün dünyada şehirler çalışıyor. İklim değişikliği dendiğinde bizde nedense şöyle bir klişe oluşuyor: Kutuplarda

bir ayı yüzmek için üstüne çıkacak bir buz parçası arıyor, bulamıyor, aa iklim değişmiş! İklim değişikliği bu değildir. İklim değişikliği baktığımız zaman bizde Türkiye'de de büyük sıkıntı yaratıyor. Özellikle kene, sivrisinek ve hastalıkların artışı bu iklim değişiklikleri yüzünden. Dev kabuk böcekleri var, ormanları yiyor. Ağaçları ayakta kurutuyor. Biz, orman yangını diyoruz ona. Yani nereye bakarsanız iklim değişiklikleri ile ilgili bir işarete rastlıyorsunuz. Dünya Sağlık Örgütü (WHO) Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ni sıtma bölgesi olarak yansıtıyor. Sıtma tropikal bir hastalıktır. Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu Bölgesi tropikal hastalıklarla boğuşan bir yer hâline gelmiş. Anadolu'da bir çok göl kurudu. Yer altı sularını hunharca kullanıyoruz. Hesapsız, kitapsız en son kullanılması gereken şey, sularıdır. Orman yangınlarının sayısında büyük artış var. Bir yandan bakıyorsunuz şehirler büyüdükçe su ihtiyacını karşılamak için batıda Bulgaristan sınırına dayanmışız. Doğuda Melen'deyiz, oradan da yavaş yavaş Ermenistan sınırına kadar boruları döşeyeceğiz. İleride iklim değiştiği zaman kuraklık bölgesel yaşanacak. Eskiden İstanbul'da kuraklık varken Melen'de, Düzce'de, Trakya'da yoktu. Şimdi kuraklık olduğu zaman bütün bölge kuraklığı yaşıyor. Melen'de, Trakya'da yaşayan insanın da suya ihtiyacı var, İstanbul'da yaşayanın da. İstanbul'da su ihtiyacı var diyerek siz başkalarının suyunu aldığınız zaman oradaki insanlar ne yapacak? Onlar da mı İstanbul'a gelecek?

Ormandaki dev kabuk böceklerinin ağaçları kurutması sonucunda oluşan orman yangınları ▲

Kutuplarda bir ayı yüzmek için üstüne çıkacak bir buz parçası arıyor, bulamıyor, aa iklim değişmiş! İklim değişikliği bu değildir. İklim değişikliği baktığımız zaman bizde Türkiye'de de büyük sıkıntı yaratıyor. Özellikle kene, sivrisinek ve hastalıkların artışı bu iklim değişiklikleri yüzünden. Dev kabuk böcekleri var, ormanları yiyor. Ağaçları ayakta kurutuyor. Biz, orman yangını diyoruz ona.

Şimdi diyorsun ki adama, "Hava sıcaklığı 2 derece artacak." O da aslında ortalama 2 derecedir. Hava sıcaklığı 2 derece arttığı zaman 35 derece ve üstündeki sıcaklıkların 3-5 kat daha artması anlamına geliyor. Uç değerlerde artış olacak demektir. Şimdi ortalamadan bahsettiğimiz zaman insanlar onu küçümsüyor, önemsemiyor yani, ufak rakamlar bunlar diyor.

Bu ilerde şehirlerarası su problemini oluşturacak. Biz hep Türkiye'de uluslararası su problemini konuşuyoruz. Fırat ve Dicle'nin su paylaşımını... Ki onu da ezbere yapmışlar, iklime de bağlamamışlar. Meksika ile ABD, Colorado Nehri'ni paylaşıyorlar. ABD antlaşma yapmış, normal iklim şartlarında bu kadar kurak geçerse %10 az, yağışlı olursa %10 fazla diye. Kurak bir zamanda suyu nereden verecek? Veya fazla su geldiğinde onu nerede tutacak? Tutamaz ki. Türkiye'de meteorolojik okuryazarlığı çok düşük. Meteoroloji Mühendisliği de bilinmiyor. Hava durumu gibi sanılıyor, 3 derece 5 derece hava sıcaklığını bildirmesi kâfi geliyor. Bunun mühendislik tarafı, yani hesabı kitabı yok. Adam, mesela su borusu döşeyecek, toprağın don seviyesini bilmiyor, ezbere yapıyor. Eğer donar çatlırsa bir yerde bir dahaki sefer onu biraz daha aşağıya kazıyor. Karadeniz'e bir otolyaptılar, kıyıya dalga geldi mi taşı alıyor denizden karaya atıyor yola. Yola levha koymuşlar, "Dikkat denizden taş gelebilir!" diye.

Su seviyesi yükseldiği zaman bir birim, bazen de kıyılarda su çekiliyor, millet deprem olacak diye konuşuyor. Diyelim ki çok kuvvetli poyraz estiği zaman Marmara'nın kuzey kıyısından sular güneye doğru itilir rüzgâr tarafından. Şimdi burada 5 cm su yüksekliği azalsa 5 m kıyı açığa çıkıyor. Buna biz Brun kuralı diyoruz. Yani biz, şimdi diyoruz ya iklim değişiyor 60 cm su yükseliyor, adam diyor, "Hocam ya boşver, 60 cm'den bir şey olmaz. 60 cm benim dizime geliyor." Bu kadar yükselse ne olur,

diye düşünüyor. Aslında o 60 cm değil, 60 m kıyının yok olması anlamına geliyor. Şimdi diyorsun ki adama, "Hava sıcaklığı 2 derece artacak." O da aslında ortalama 2 derecedir. Hava sıcaklığı 2 derece arttığı zaman 35 derece ve üstündeki sıcaklıkların 3-5 kat daha artması anlamına geliyor. Uç değerlerde artış olacak demektir. Şimdi ortalamadan bahsettiğimiz zaman insanlar onu küçümsüyor, önemsemiyor yani, ufak rakamlar bunlar diyor. Almanya'da MünihRE var, sigortacı. İstatistiklere bakmışlar, 1960 ile 2000'li yılları karşılaştırmışlar. 2000'li yıllardaki meteorolojik afet sayısı 1960'lı yıllara göre 3 kat daha fazla. Ekonomik kayıplar 9 kat, sigorta kayıpları 15 kat daha fazla. Şimdi bütün sigortacılar, yardım anam, diyor iklim değişikliğinden dolayı.

F.Gündoğan: Hocam şunu söyleyebilir miyiz somut olarak iklim değişikliği milyonlarca yıldır devam eden bir şeydir. Şehrin ya da sanayileşmenin bunda somut bir etkisi olduğundan bahsedebilir miyiz?

M.Kadoğlu: Bazıları diyor: "Hocam iklim değişikliği hep vardı." Doğru, jeolojik evrelerden, Dünya var olduğundan beri iklim değişikliği hep var. İklim değişken bir şeydir, hava da havai bir şeydir. Ortalaması sabit filan değil, değişkendir. Şimdi baktığımız zaman eskiden iklim değişikliğine, güneşteki etkinlikler, patlamalar, Dünya'nın astronomik hareketleri, Dünya'nın ekseninin 23 derece eğikliği, kışla yazın yer değiştirmesi, Dünya'nın yörüngesi filan bunlar doğal iklim değişikliğidir. Bir de volkan patlamaları... 1816'da Tambora volkanı patladığı zaman Dünya'ya 1816 yılında hiç yaz gelmedi. O yıl yazsız bir yıldır. Depreme neden olan tektonik plakalar, onların hareketleri vs iklim değişmesine sebep oluyor. İklim değişikliğine sebep olan dört büyük sebep vardır. Bu dört nedenden dolayı Dünya'nın iklimi yaklaşık 150.000 yılda 1 derece ısınıp 1 derece soğuyormuş. 1850'den 2000 yılına kadar, yani 150 yılda 1 derece ısındı Dünya. Aradaki fark 1000 kat... Zaten biz buna iklim değişikliği demiyoruz. Teknik olarak buna, ani iklim değişikliği diyoruz. Şu an bizim

yaşadığımız, ani iklim değişikliğidir. Çok hızlı olduğu zaman buna hayvanlar, bitkiler ayak uyduramıyor. Ekosistem çöküyor. 150.000 yılda olanın 1000 kat daha hızlı bir şekilde 150 yılda olmasına canlılar doğal olarak ayak uyduramıyor. Bakıyorsunuz kuş türleri yok oluyor. Kanarya, bülbül, kırlangıç gibi narin ötücü kuşların nesilleri tükeniyor. Hava kirleniyor, zehirleniyor. Eskiden madenciler, elektronik aletler yokken madene inerken kafeste kuş ile inerlerdi. Oksijenin varlığını tespit etmek için kafesteki kuşa bakarlardı. Bülbüller yok oluyor, kitlesel olarak ölüyor. Ortada kalan iki tane kuş var. Çöp kuşları: karga ve martı. O yüzden bundan sonra Fenerbahçeliler kanarya yerine sarı karga veya sarı martı gibi semboller oluşturmak zorunda...

F.Kafalı: Bu planla ilgili olan kısmı biraz hızlı geçtik; ama bu plan notlarında iklimle ilgili kısımların olmasının öneminden bahsedebilir misiniz? Ya da nasıl böyle bir kültür oluşturmamız gerekiyor.

M.Kadioğlu: ABD'de "Ulusal Sigorta ile Sel Yataklarının Yönetimi" diye bir ders aldım. Sel yataklarını Amerikalılar nasıl yönetiyor? Bizde Üsküdar sahile inin, su basman seviyesi nedir plan notlarında? Subasman seviyesi, bordür taşından 60 cm yukarıdır. Çık Bağlarbaşı'na, tepeye, subasman seviyesi yine bordür taşından 60 cm yukarıdır. Subasman seviyesinin olması gereken seviye ile ilgisi yok yani. Türkiye'de subasman seviyesini tekrar tanımlasak ve işler hâle getirsek büyük hizmet yapmış oluruz. Peki, subasman seviyesini Amerikalılar nasıl belirtiyor? Yüz yıllık yağışa bakıyorlar. Yüz yıllık uç yağışa göre ne kadar su yükselebilir, onu ölçüyorlar. Subasman seviyesini yerine göre değiştiriyorlar. Ben şimdi bir yerde ev yapacağım zaman bana plan notunda demesi lazım burada seviye 120 cm, başka bir yerde Bağlarbaşı'nda, demesi lazım ki burası yüksek, burada 20 cm gibi.

F.Kafalı: O zaman oradan devam edelim. Yazılarınızda Atina Antlaşması'nda geçen ısı adalarından, güneş ve rüzgâr hakkından bahsediyorsunuz. Ki bu sadece sizin

söylediğiniz bir şey değil, bunu yıllardır Tugut Cansever de söyledi. Aynı zamanda ilahiyatçıların da söylemesi gereken bir şey bu. Bu işin teknik altyapısında olan insanların da bilmesi gereken bir durum...

M.Kadioğlu: İşin tekniğindeki insanların bilip bilmediğini bilmiyorum. Eskiden Osmanlı'da vardı, evet. Hiçbir ev diğer evin güneşini ve rüzgârını kesemez. O yüzden diyorum, medeniyet gerilemesi var diye. Atina Antlaşması iptal oldu, tekrar geliyor. İnsanların güneşten, rüzgârdan faydalanma hakkını tesis etmeye çalışan bir düşünce. Türkiye'de böyle bir hakkın peşinde olan da koşan da yok. Herkes, ne hakkı, kat irtifa hakkı, imar artırım hakkı derdinde, yani başka haklar peşindeler. ABD'ye bakıyorum, New York gökdelenlerinde aile yaşamı yok. Gökdelenler ofis, iş yeri bekârlar için stüdyo daire olarak kullanılıyor. O gökdelenlerde çalışanların iki katlı, bahçeli evleri var hepsinin. Taklit ediyoruz; ama kötü şeyleri. Bir de bakın, gökdelenlerin altında alışveriş merkezi

olmaz, büyük bir yangında onların hepsi yanar. O da yasaktır normalde. Bizde bu yönetmelikler de yok. Müteahhitlerimiz bir gökdelen, rezidans yapıyor altını da AVM yapıyor. Bunlar beraberinde çok büyük sakıncaları getiriyor. Riski büyük ki böyle bir anlayış dünyada yok. Gökdelenin 20. katında çocuk yetiştirdiğinizi bir düşünün. Geçenlerde gazete yazısı için Karadeniz'e gittim yaklaşık benim yaşlarımda bir muhabir arkadaşla, adam ağaçtaki fındığı tanımıyor. Ondan sonra da fındık hakkında yazı yazabiliyor, yani görüş bildiriyor. Doğadan, topraktan kopmuşuz. Dünyayı tanımayan; domatesin, patatesin fabrikadan çıktığını sanan insanlar var ve böyle bir nesil yetişiyor.

F.Gündoğan: Sanki Batılı ülkeler bizden daha fazla doğayla iç içeler. Her ne kadar medeniyeti şehir üzerinden ifade etsek de.

M.Kadioğlu: Ben ABD'de okurken bizim evin etrafında ağaçlar ve sincaplar hep vardı. Yaşadığım yer şehirdi aynı zamanda. Burada sokakta kedi köpek var. Başka da hayvan yok. Şehirlerde parça parça

parklar yapılıyor, ancak, bunların arasında bir koridor yok hayvanlar birinden öbürüne gidip gelemiyor. Dünyadaki trendlerden biri de bu parklar arasında ki bağlantıyı kurmaktır. Bizde bunu düşünün de yok. Herkes diken üzerinde, "Acaba parkım ne zaman gidecek?" diye.

F.Gündoğan: Hocam şu an havalimanının raporunu hazırlıyorsunuz. Benzer bir durum kanal İstanbul için de geçerli. Kanal İstanbul'un iklimi bir etkisinin olacağını düşünüyor musunuz?

M.Kadioğlu: Kanal İstanbul ile ilgili vatandaşlar olarak fazla bir şey bilmiyoruz. Bilinebilen nedenlerden biri Montrö Anlaşması. Boğaz'da gemiler bekliyor bir

sürü. Para da alamıyorsunuz onlardan. Ayrıca onların da kaybı var. Yine de razılar.

F.Kafalı: Risk faktörü?

M.Kadioğlu: Risk faktörünü aslında yeni kanala taşıyoruz. Kuzeyde bir şehir yapılacaktır. Ben onu da anlamıyorum ya gerçi. İstanbul boğazındaki trafik yerleşim yerlerine risk oluşturuyor deniliyor. Gerçekten doğru, bugün Beşiktaş önünde LPG tankeri ile petrol tankeri çarpışsa 1 milyon insan ölür. O kadar büyük problem... Depremden de daha büyük problem... Ben, Kanal İstanbul'a karşı değilim. Ama bunu yapmak için dünyada yapılan bütün kanallara bakmak lazım. Ne tür etkileri oluşuyor? Ne zararları var? Kanalı yaparken bu gibi soruların cevaplarını dikkate alsak zararı en aza indirebilir miyiz, şeklinde bir anlayışın olması lazım. O anlayışı göremiyorum ben. Onun için üzülüyorum ve eleştiriyorum.

F.Gündoğan: Karadeniz ile Marmara denizini birleştirmek olumsuz etkiler getirir mi?

M.Kadioğlu: Birisi diyor ki deniz boşalır filan. Ben araştırdım, dünyada 100'den fazla kanal yapılmış. Çoğu 1800'lü yıllarda yapılmış. Bunlar da farklı okyanusları farklı denizleri birbirine bağlıyorlar.

F.Kafalı: Panama ile Süveyş gibi...

M.Kadioğlu: Evet. Hiçbir deniz diğerine boşalmış diye bir şey yok. Hepsinde su farkı var yani sonuçta. Aralarında loglar yapılmış, dalgayı engellemek için. Bu tür yerde en büyük problem, buradan geçen gemilerin egzozlarından çıkan dumanlar. Gemi tam stop etmiyor, motor çalışıyor. Bir araştırma yapmışlar, gemilerden çıkan egzozlar yüzünden kanal çevresinde lösemi de artış olduğu gözlenmiş. Çünkü gemiler fosil yakıtları kullanıyor ve hava kirliliği oluşturuyorlar. Bu ciddi bir problem tabii. Bir de kanalın içi yosunlanıyor. Bu yosunların zaman içerisinde temizlenmesi gerekiyor. Yosunlar yüzünden denizdeki bulanıklık ve asılı madde sayısı artıyor. Bu da deniz canlılarının ölmesine sebebiyet veriyor. İşte böyle bazı çevresel problemler var.

F.Kafalı: Kanal Projesinin geçeceği söylenen güzergahlar su havzalarının da bulunduğu yerler. Bu proje havzalara zarar verir mi? Bunu ölçekbilir miyiz? Bunun hesabı yapılabilir mi?

M.Kadioğlu: Yapılır. Yeraltı suyu konusunda uzmanlar var Türkiye'de. Bu kanal yapıldığı zaman, diyelim ki bütün tedbirler alındı. Köprüler yapılacak. Boğaz köprüsünü geçemiyoruz. İstanbul'un batı ile olan ilişkisine de büyük bir darbe vurulacak.

F.Kafalı: Başbakanımız, Kanal Projesi'nden bahsederken yeni bir şehir projesinden de bahsetmişti. Kanal Projesi yeni bir şehre yol açacak ve bu eski şehrin yenisine taşınması şeklinde olmayacak. Bir milyon insanın yerleşmesinin planlandığı bir şehir başlı başına bir problem teşkil etmeyecek mi?

M.Kadioğlu: Bir bakıyorsunuz İstanbul'a vize ile insanların alınmasından bahsediliyor, bir bakıyorsunuz bir milyon kişinin yaşayacağı yeni bir şehirden. Ben anlamış değilim. Bütün Türkiye'nin İstanbul'a mı yerleşmesi lazım. Bu olacak bir şey değil. Bütün yumurtaları bir sepete mi koymamız gerekiyor? Düşünün, İstanbul'da bir deprem olduğu zaman Türkiye'nin altından kalamayacağı bir yıkım yaşanacak. Yani bu kadar yoğun, bu kadar büyük bir nüfusu bir araya getirmenin ne anlamı var? Yol aynı, toprak aynı, su aynı, hava aynı... Kentsel dönüşüm için de diyorlar ki "Kentsel Dönüşüm yapacağız; ama kat karşılığı." O zaman nasıl olacak? Her yerde kat karşılığı verildiğinde kim alacak bunları? Bir de bu kadar insan silosu yapılarda yaşamının ne anlamı var. Yollar ne olacak, su kime yetecek, kanalizasyonu ne olacak, atıklar nereye atılacak? Şimdi bile bir yerden bir yere gitmek mümkün değil. Her geçen gün İstanbul yaşanacak bir şehir olmaktan çıkıyor.

F.Gündoğan: Yavaş yavaş afete gelecek olursak 1999 yılından bu tarafa ne kadar hazırlandık. Önümüzde kaç senemiz daha var?

M.Kadioğlu: Bu hızla gidersek 50 yılda hazırlanamayız. Çok şey yapılıyor aslında; ama bir ulusal seferberlik yok. Genel bir

katılımcılıkla yapılan bir iş yok. Yapılan şeyler bir bütünün parçası değil. Kentsel Dönüşüm dedikleri şey aslında bina yenilemeden başka bir şey değil. Kentsel bir dönüşüm yok. Binayı yenilerken de sadece deprem odaklı düşünülüyor. Mesela dere yatağında eski bir bina var, yıkıyor aynı yere yeni bir bina diyor, Samsun'da TOKİ'nin yaptığı gibi. Seli düşünmüyor subasman seviyesini yükseltmiyor. Bina yenilemedeki mantıkta emsal artırımı, o da şehri yaşamaz hâle getiriyor.

F.Gündoğan: Afet konusunda hukuki altyapıyı tamamladık mı en azından?

M.Kadioğlu: Çok büyük sıkıntılar var. Afet Hukuku yok, Türkiye'de gelişmemiş.

F.Gündoğan: AFAD'ın kurulması ile birlikte...

M.Kadioğlu: AFAD'ın kendisi bir afet. Türkiye'de her şey ezbere yapılıyor. Bir iki mülki idareci oturuyor, istişare yapmadan çadır yönetmiş birini buluyorlar. O da afet uzmanı oluyor, dünyadan bihaber bir şeyler yapıyorlar.

F.Kafalı: Afet deyince de deprem anlaşılıyor.

M.Kadioğlu: Doğru. Afet deyince deprem anlaşılıyor. Afet yönetimi deyince de

müdahale anlaşılıyor. Böyle bir çıkmazdayız maalesef. Bizde risk yönetimi yok. AFAD kurumunda çok sayıda uzman var ama afet yönetimi konusunda herhangi bir eğitimleri yok. Ziraatçı, jeolog, inşaat mühendisi bir araya gelmiş, herkes kendi penceresinden bakıyor olaya.

F.Gündoğan: Peki bizim görmediğimiz, bilmediğimiz arka planda bir çalışmalarını yok mudur?

M.Kadioğlu: Üç buçuk ay AFAD başkalarına danışmanlık yaptım. AKOM'da da 5 sene çalıştım. Bilimsel olarak bakılmıyor olaya. Afet Bilimi diye bir şey yok Türkiye'de. Afet kanunu da çok eksik ve yanlış maalesef. Bürokratlara, kanun yap dediğinizde oturuyorlar eski birkaç kanunu toplayıp onları harmanlıyorlar ve yeni kanun yapıyorlar. Oraya yeni bir şey giremiyor. Nereden mi biliyorum? Bir kere gittim yanlarına. Eski kanunları alıp yeni bir cümle kurarak yeni diye sunuyorlar. Kavramlar yok. Bakın, diyorum, afet yönetiminin en önemli ayaklarından birisi lojistikdir. Lojistiğin "L" si yok kanunda. Sonra tuttular bir yere koydular. Kanunun adı da "Acil Durum Yönetimi" diye çıkacaktı, biz çok ısrar ettik "Afet ve Acil Durum Yönetimi" oldu.

AFAD'ın kurtarma çalışmaları. ▲

Diyorum, sizin acil durumla işiniz yok. Acil durum, yerel imkânlarla baş edilebilen olaylardır. Yangın çıkıyor itfaiye gidip söndürüyor, bunun seninle ne ilgisi var? Afet senin işin; çünkü afet, yerel imkânlarla baş edilemeyen senin yardım etmen koordine etmen gereken bir olaydır. Ama en büyük problem, gidin bakın, 5902 sayılı kanundur. Buradaki afet tanımı, acil durum tanımı, hepsi saçma sapan. Bir "İSTR" var dünyada, imza attığımız belgeler var. Hiç birine uygun değil bu kanun. "HYOGO Çerçeve Eylem Planı" var, çoğunun bu plandan haberi bile yok. Van depreminden sonra afet kanununda değişiklik oldu. Önemli bir tane değişiklik yapıldı. Peki, acaba nedir o değişiklik? Şöyle: AFAD başkanı, yardımcısı ve daire başkanlarının afetle ilgili tecrübesi aranmayacaktır. Hayırlı uğurlu olsun!

F.Kafalı: Siz bu konuda bir girişimde bulundunuz mu?

M.Kadioğlu: Ne girişimi?

F.Kafalı: Olması gerekenleri bir rapor hazırlayıp gönderdiniz mi?

M.Kadioğlu: AFAD başkanı ilk geldiğinde, "Hocam, ne yapabiliriz?" diye sordu. Ben

dedim ki "Öncelikle bir ulusal müdahale planı lazım." Bakanlıkların hiç bir görevi yok afette. Sadece yerel belediyeler görevli, onların da bir kaynağı yok. "Ulusal Müdahale Planı" gerekiyor afette. "Ulusal İyileştirme Planı" lazım afetlere ilişkin. Çünkü bir afet oluyor, sonra bakan helikoptere biniyor nereye bina yapılacak ona bakıyor. Tokyo, İstanbul gibi deprem bekliyor. Deprem sonrası şehri yeniden nasıl inşa edeceğini planlamış durumda. Diyor ki "Bu bölgenin zaten trafiği çok yoğun, burayı açacağız. Yeşil alanı az, deprem sonrası yeşil alan miktarını arttıracacağız." diye planını yapmış durumda. İstanbul'da var mı yeniden inşa planı? Yok. Ulusal Müdahale Planı yok. Risk Azaltma Planı da yok. Sadece depremi bekliyoruz. İstanbul'da 10.000 bina yıkılacak, işte 200 kişilik bir arama kurtarma ekibi kurulmuş. 10.000 binanın başına ikişer kişi koysan dünyada bulamazsın 20.000 arama kurtarma ekibini. İstanbul'daki afete hazırlık yapılamaz teknik olarak. İstanbul'daki afete hazır olabilmek için 10.000 yıkılacak binayı 100'e indirmek gerekiyor. Bu da riski azaltmadır. Kentsel Yenileme önemli bir adım bunun için; ama bu yetmez, daha

da fazlası lazım. Bir de şöyle bir şey var, Sivil Savunma tatbikat yapıyor. Düz duvardan adam tırmandırıyor. Helikopterden adam indiriyor, millet alkışlıyor filan. Böyle bir şey yok. Afetlerde hiçbir zaman lazım olmayan şeyler bunlar. Sordum, "Van'da helikopterden adam indirdiniz mi?" Cevap, "Hayır!" Adam tırmandı mı? Yok. Bunların hepsi güven tatbikatları, şova yönelik yani. Hastane yapılıyor, tamam 10 şiddetindeki depreme dayanıklı da içindeki elektronik aletlerin hepsi neden leylek gibi havada, neden sabitlenmemiş? Bir deprem anında hepsi kırılıp bozulduğu zaman bina ne işe yarayacak? Van'daki eğitim hastanesi bir hafta kullanılmadı sırf asma tavanlar çöktü diye. Bizim problemimiz olaya bütünlüklü bakamayışımızdan. İstisare yok, bir bilene soran da yok, araştıran da yok. Alelacele el yordamıyla bir şeyler yapıyoruz, yaptıklarımız az da değil; ama biri bir yerde bir motor yapıyor, diğeri başka bir yerde lastik yapıyor, öbürü kaporta yapıyor, bunları topla bir yerde bu araba çalışır mı? Böyle acayip bir memlekette yaşıyoruz. Ne yapılması gerek? Bana kalırsa derhâl bir sistem kurulması lazım. Bunun parçalarını dağıtmak lazım; ama standartlarını, hedeflerini koyacaksın ve uluslararası olacak. Sadece Türkiye'deki afetlerle deneme yanılma yöntemleri ile öğrenemeyiz biz bunu. Dünyanın tecrübelerinden yararlanmak ve literatürü takip etmek lazım. Mesela ülkemizde yapılan gökdelenlerin yangın yönetmeliği yok. Japonya'da itfaiyenin yangın helikopterleri var, Türkiye'de bu da yok. Ayrıca bizde bir tatbikat alışkanlığı da yok. Yangın, deprem, ilk yardım tatbikatı gibi tatbikatlar... Tatbikat yapıldığında da anons ediyorlar, "Dikkat, dikkat! Bu bir tatbikattır!" diye. Verdiğimiz rahatsızlıktan dolayı özür dileriz işinizin başından ayrılmayınız.

F.Gündoğan: Biz de size verdiğimiz rahatsızlıktan dolayı özür diliyor, röportaj isteğimizi kabul ettiğiniz için de ayrıca teşekkür ediyoruz. ■

Tecübeli ve Güvenilir ekibimizle
Sağlam yapılar ve huzurlu yaşam inşa ediyoruz

Merkez Efendi Mh. Tercüman Sitesi A8 Blok K:13/D54 Zeytinburnu / İSTANBUL
Tel.:(0212) 416 30 24 • Fax: (0212) 510 20 69

KENTSEL DÖNÜŞÜM

YAHYA KEMAL'İN

“AZİZ İSTANBUL”UNU

İMAR EDEBİLİR Mİ?

Yunus Emre Tozal

Harita Mühendisi - İTÜ Ulusal Coğrafi Bilgi Teknolojileri İnovasyon Merkezi

---

Ayasofya Camii ▲

Bizler, bu şehri mamur etmekle sorumluyuz. Medeniyetlerin zenginliklerini taşıyan İstanbul'u geleceğin vizyon şehri olarak imar etmekle mükellefiz. İstanbul'a sadece ekonomik açıdan geleceğin menfaat sağlanacak şehri gözüyle bakarsak, hem kendimizi hem İstanbul'u tüketmiş oluruz.

Yahya Kemal'in Aziz İstanbul'u, tarihin-den ve medeniyet zenginliğinden kopmayan bir şehirdir ve Yahya Kemal, bu şehre âşıktır. Her köşesinde yaşanılacak, bütün değerleriyle hissedilecek bir şehir olan İstanbul'u semt semt, sokak sokak gezerek anlatan Yahya Kemal, İstanbul'u İstanbul yapan değerler üzerinde durmuştur. Yahya Kemal için şehir olmaktan ileri bir anlam barındıran İstanbul; vatanın birliği, tarih şuuru, mimarlık sanatı, musiki ve maviliğine doyum olmayan bir denizdir. Örneğin Süleymaniye, Yahya Kemal'e bütün memleketin varlığını aksettiren bir manzara gibidir. O manzarada "mübarek" ve "garip" bir "âlem" mevcuttur.

Yahya Kemal, Aziz İstanbul'da Türklerin İstanbul'u nasıl imar ettiğini, hangi amaçlarla hangi usul ve gayelerle yapılar inşa ettiklerini anlatır. Bir halk halis ve ahenk içerisinde yaşıyorsa, Yahya Kemal'e göre orada iklimden anlayan, gerçek ve hassas sanatkârlar yetişebilir ki İstanbul'u fetheden Türklerin, sanki İstanbul'un tepelerine mimari açıdan şekil verirken "Artık bu diyar, dünya durdukça Türk kalacaktır." dediklerinin hissedildiğine değinir. Hatta bu cümleyi, belki de İstanbul'u gören ilk Türklerin söylediği de rivayet edilir. 1071 yılından tam on sene sonra, 1081 yılında, Selçuklu orduları Anadolu'da ilerlediğinde Türk atlılarının ilk defa İstanbul'un karşı sahilinde, Fenerbahçe'yle Üsküdar arasında göründükleri anlatılır. Ayasofya kubbesini ilk defa Anadolu yakasından gören Türkler de bu Türklerdir ve Üsküdar, ilk o zaman fethedilir.

Yahya Kemal, İstanbul'un fethedilmeden önce, virane bir şehir olduğunu, Türklüğün bu şehri imarlı bir hâlde bulmadığını belirtir. Aynı tespiti, Yahya Kemal'in akrası olan Ahmet Refik Altınay da Eski İstanbul kitabında yapar. İstanbul'un ilk banisinin Kostantin, ikinci banisinin Fatih olduğunu belirtir. Yahya Kemal; Türklerin, İstanbul'un asırlarca Avrupa'nın yegâne medeniyeti olmuş ve şaşaa-sıyla bütün milletlerin gözlerini kamaştırmış bir devletin harabesi üzerine kurulu hâlini

gördüğünü ve bu harabeyi tabiri caizse nakış nakış örerek henüz bir asır bile geçmeden şaha kaldırdığını anlatır. Ünlü tarihçi Charles Diehl de 1822'de Galatasaray Lisesi'nde verdiği bir derste Bizans'tan kalan şehirle Türklerin imar ettiği şehir arasında ciddi farklılıkların ve dünya görüşünün bulunduğunu belirtir ve Bizans'ın ekonomik durumlardan ötürü İstanbul'u Frenk İstilasından sonra imar edemediğini, şehrin hakikaten virane olarak Türklerin eline geçtiğini uzun uzadıya anlatır. Yahya Kemal, bu durumun kesinlikle abartılmadığını, İstanbul'un Türklerin eliyle bir ihtişama, bütünüyle medeniyet ruhuna sahip olduğuna değinerek Üsküdar'ı örnek gösterir. Üsküdar, fetihten önce küçük bir şehirdir; ama fetihten sonra Çamlıca'ya kadar uzanarak genişler, tepeleri ve sakinliğiyle dikkatleri çeker. Yine Boğaziçi ıssızdır, birkaç kilisenin dışında herhangi bir hareketlilik yoktur; öyle ki Yahya Kemal'in tabiriyle Çanakkale Boğazı'nı andırıyordu. Fetih-ten sonraysa iki sahil boyunca Boğaziçi, İstanbul'un gözbebeği olmuş, her zaman temaşa edilesi bir yer hâlini almıştır.

Peki, Yahya Kemal'in Aziz İstanbul'u, 1453'ten günümüze ihtişamıyla, insanı esir alan yapısıyla gelen bu kutlu şehir, ilk ne zaman fire vermeye, yabancılaşmaya başlamıştır? Yahya Kemal, meseleyi ekonomiye getirir ve büyük zanaatın küçük zanaatı tükettiği zaman İstanbul'un da tükenmeye başladığını belirtir. Pazarlarda yabancı -tabiri caizse- markaların satılmaya başlandığı an, İstanbul'a darbe vurulmaya başlanmıştır. Acaba şu anı görebilseydi Yahya Kemal, neler derdi İstanbul için? Süleymaniye'nin arkasında yükselen o iki kuleyi görseydi, İstanbul'un silüetinin de artık kaybedildiğini görseydi, Ayfer Tunç gibi eski İstanbul'un sadece kitaplarda kaldığını mı söylerdi? Bir zamanlar İstanbul'u keşfettikçe kendisine geldiğini söyleyen, hatta İstanbul'u tamamen keşfedemeden ölmek istemeyen ve bu konuda hayli telaşlı olan o mübarek zat, şehrin şimdiki hâlini görebilseydi, neler derdi acaba bilinmez; ama iyi şeyler söylemeyeceği kesin. Çarpık kentleşmenin sonuçlarını,

İstanbul'u, maalesef yaşanabilir kılmadığımız için onun hem bugünü hem geleceği tehdit altındadır. Üçüncü köprü ile var olan ormanların da katledilmesine yönelik projeler, geleceğe yatırım amaçlı projeler değildir; çünkü MMG eski Başkanı Avni Çebi'nin de dediği gibi kilometre başına düşen insan sayısını arttırmak, bir şehre yapılabilecek en büyük katliamdır.

Dolmabahçe Sarayı ▲

kültür ve medeniyetinin bakiyesi mimari yapılarının tahribi ve estetik güzelliğinin kaybıyla ödeyen İstanbul, hâlen önü alınamaz bir süreçte kendini kaybetmeye devam etmektedir. İstanbul'a kendini kaybettirenlerdir aslında kendini kaybedenler, kendi iç dünyasını imar edememiş, güzelikten yoksun, tarih bilincine erememiş, şehirle ünsiyet kuramamış, İstanbul önceliğini başka başka şeylerle değiştirmiş kimselerdir.

Rasim Özdenören, insanın yalın hâlde kâinatta yaşayamayacağını, kâinatı kendisine yaşanabilir kılma çabasının fitratında varolduğunu belirtirken insanın örtme, örtünme hissinin elbise ve şehir inşa etmeyle vücut bulduğunu belirtir (Rasim Özdenören - Kent ilişkileri). İnsanın yaşayacağı yeri inşa etmesi tarih boyunca birike birike süregelmiş, biriktikçe şehirler de insanlar gibi zenginleşmiştir. Bağdat'ın, Kudüs'ün,

Paris'in ya da Berlin'in içinde taşıdığı şey, bünyesinde yaşadığı insanların kâinatta keşfettikleri ve yorumladıklarından ibarettir. Bağdat bir ilim şehriken, kütüphaneler dolusu kitapların geleceği, şehrin de geleceğini etkilemiş ve ne zaman kütüphaneler yakılıp yıkıldıysa Bağdat da o vakit harabeye dönmüştür. Endülüs de öyledir, Saraybosna da, Roma da, Berlin de. Elbette İstanbul da öyledir. 1453 tarihinden itibaren şaha kalkmış, medeniyet şehirlerinin gözbebeği durumuna gelmiş, hemen her konuda dünya tarihinin en önemli kentlerinden biri hâline gelmiştir. Hiç şüphesiz bu durum, İstanbul'u ellerinde tutan insanların da dünyaya bakış açılarından kaynaklanmaktadır. İstanbul'u fetheden Türkler, sahip olmak için değil, şahit olmak için fethetmiş, o yüzden de fethettikten sonra icraatlarıyla şehre muhteşem dokular kazandırarak baştan başa donatmışlardır.

Bir şehrin medeniyet birikimlerini üzerinde toplaması ve geleceğe taşıyabilmesi, öyle kolayca oluşacak bir durumdan ibaret değildir. İstanbul, kendisinden önce oluşan medeniyetlerin zenginliklerini kendinde toplamış, geçmişi taklit ederek değil, zamanın ruhunu yakalayarak ve sorunları aşarak bir dünya şehri hâline gelmiştir. Şehir, mekân ile onu şekillendiren insan arasındaki karşılıklı özne-nesne ilişkisinden doğacak medeniyet ile özgünlüğünü yakalar. İstanbul da tarih boyunca yaşadığı toplulukların medeniyetleriyle Fatih zamanına kadar gelmiş, Fatih'le birlikte şehir nesne konumundan özne konumuna geçerek âdeta çağ atlamıştır. Çağ açıp kapatan bir şehrin vizyonundan nasıl oldu da bugünlere gelindi peki?

Kentsel Dönüşüm ne kadar dönüştürüyor?

Gelişme ve büyüme hız kazandıkça insanların kentlerde yaşama refahı, düzeni, sistemi de bu gelişimden payını alıyor. Özellikle son elli yıla baktığımızda, II. Dünya Savaşı sonrası soğuk savaşa birlikte, gelişmeye ayak uyduramayan, kendi iç dinamiklerini büyüme ve kalkınma yolunda kullanamayan toplumların, kentsel yaşam alanlarında da büyük sorunlar yaşadığını görüyoruz. Gelişigüzel planların etkisinin sürdürüldüğü kentler, kentsel dönüşümünü tamamlamadıkça o kentin geleceğe dair bırakacağı kalıcı bir bütünlükten de söz edemiyoruz. Kentsel alanların tarihî dokusu ve zenginlikleri kaybedilmeden sağlıklı bir şekilde gelişebilmesi; insanı merkeze alan, fert yararını değil, kamu ve toplum yararını gözeterek yapılan planlamaların uygulanabilmesine bağlıdır denilebilir.

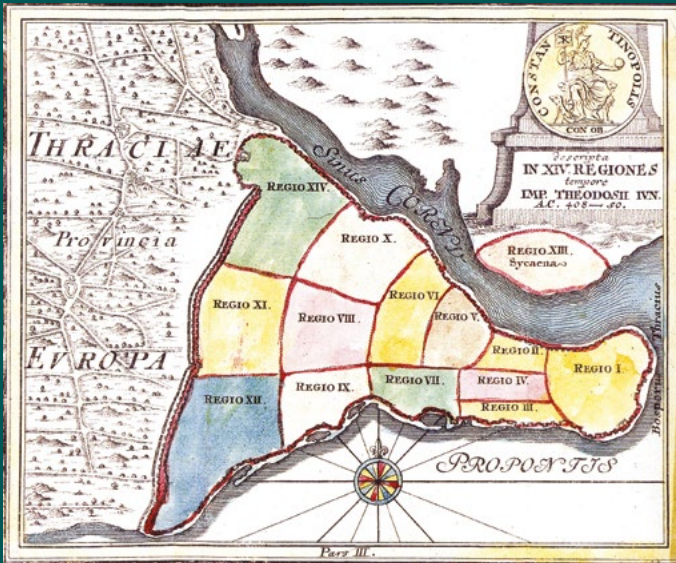
Ülkemize baktığımızda gördüğümüz tablo, maalesef pek iç açıcı değildir. Çünkü hâlen şaşırtıcı bir hızla kentsel dönüşümün yaşandığı bir zaman dilimindeyiz; ama buna rağmen yeterli donanımına sahip olmadığımız gibi, kendi tarihî dokumuzdan da gittikçe uzaklaşıyoruz. En büyük eksiklerimizden biri, kendi iç dinamiklerimizi bilmeyişimiz ve zenginliklerimizi de sahiplenmeyişimiz olsa gerektir. Haksız kazançların ve rantların yaşandığı, toplumun yerine kişilerin ferdi menfaatlerinin gözetildiği dönüşüm, yasa dışılığı örgütlü bir konuma getirdiği gibi, kentleri de kötü görüntülere, yaşamı kalitesizleştirmeye ve yaşam seviyesini düşürmeye doğru yol aldırılmaktadır.

Ülkemizde "*kentsel dönüşüm*" adı altında yapılan çalışmalar, maalesef halktan tamamen uzak, yatırımcılarla müteahhitlerin iş birliği çerçevesinde yapılmaya başlandı ve öyle de devam etti. İstanbul'da gerçekleştirilen birkaç proje, 21. yüzyılda modern insanın şehre nasıl baktığını da ortaya koydu. Yatırımcılar da, projeyi yapan müteahhitler de, işin tamamen duygusal tarafında olduklarından dolayı, kimse de ses çıkarp "*Burada şehrin ruhunu bozuyorsunuz.*" cümlesini dile getiremedi. Getirdilerse de bu dinlenmedi. Çünkü bu sesi dinleyecek kişiler yerlerinde yoklar. Kamu otoritesinin yatırımcılarla ve müteahhitlerle anlaştığı bir durumda, orada oturan insanların hiçbir şekilde görüşlerinin alınmaması, haklarının korunmaması, kentsel dönüşümden kimlerin ne

beklenti içerisinde olduğunun ortaya konması açısından da mühim. İstanbul'da Süleymaniye'de ya da Sulukule'de, hatta Tarlabası'nda yapılan dönüşümler, insanı temel almayan dönüşümler olarak hafızalarda yerini aldı. Şimdilerde Tarihî Yarımada'da, özellikle Fatih bölgesinde yapılacak kentsel dönüşümlerde yıkılıp yeniden yapılacak binaların boylarının uzatılacağı konuşuluyor. Sadece Fatih ilçesinin binalarının boylarının uzaması demek, nüfusun 2 milyon artması anlamına gelecektir; işin bu tarafı niyeyse konuşulmuyor. Bunun yanında Tarihî Yarımada'nın estetik güzelliğini kaybedecek olması da işin bir başka boyutu. Kısacası *"kentsel dönüşüm"* adı altında yapılanlara şu ana kadarki çalışmalara bakarak karar verecek olursak, *"kentsel katliam"* da denilebilir. İstanbul için bu durum, bir felaket tablosundan ibarettir. İstanbul'a zamanın ruhuyla bakamayanlar, bu şehre ait güzellikleri de katlediyorlar. Mesele teknik açıdan kolaylıkla yorumlanabilecek bir yerdeyken, bunun bir rant kapısı hâline getirilmesi üzücü elbette. Bizler bu şehri mamur etmekle sorumluyuz. Medeniyetlerin zenginliklerini taşıyan İstanbul'u geleceğin vizyon şehri olarak imar etmekle mükellefiz. İstanbul'a, sadece ekonomik açıdan *"geleceğin menfaat sağlanacak şehri"* gözüyle bakarsak, hem kendimizi hem İstanbul'u tüketmiş oluruz. Şimdi kentsel dönüşümün nasıl yapılması gerektiğine, ne anlama geldiğine, diğer ülkelerde nasıl yapıldığına ilişkin analizler yapalım. İşin biraz teknik kısmına girmekte fayda var, zira bu konuda hemen herkesin konuşması da kentsel dönüşümün süreç olarak aleyhine işledi. İşin teknik kısmından anlamayan ve mimar, mühendis ya da şehir bölge planlamacısı olmayan kişilerin kentsel dönüşümün köşe noktalarında bulunmaları ve konuyla alakalı demeçler vermeleri, halkın da yanlış yönleneşine sebep oldu ve sağlıklı bilgiye ulaşamamalarına ortam hazırladı. Bu saatten sonra aklı başında mimar, mühendis ve şehir planlamacıların ortaya çıkıp konuşması, işin özünü anlatmaları ve halkı bilgilendirmeleri gerekiyor.

Bizans İmparatorluğu Theodosius Dönemi İstanbul Sınırları ▲

Şehirlerin ortaya çıkışı ve kentsel dönüşüm

M.Ö. 4500 yıllarında ilk bulgularına rastlanan şehirler, insanlığın kültür ve medeniyet alanında geliştiği mekânsal topluluklardır. Tarihte bilinen ilk şehir olarak kabul edilen Uruk şehri, bugünün şehircilik ölçülerine göre bir kasaba sayılabilir. Hatta megalopolis kentlere göre kıyasladığımızda belki bir köy sayılabilir. Uruk, Antik Çağ'ın en büyük, o zamanın şartlarıyla belki de en kalabalık şehirdi. Şehirler, tarih boyunca insanların arayışlarının, neye duyarlı olduklarının ve neye önem verdiklerinin birer göstergeleridir. O yüzden şehirler, kendilerini kuran, inşa eden ve besleyen kavimlerin de dünyaya bakış açılarını yansıtır. İstanbul'a şekil veren Türklerin dünyaya bakış açısını öğrenmek istiyorsak, şehre anlam katan çeşmelere, han ve hamamlara, kervansarayların yapım amacına ya da külliyelere bakmak yeterli olacaktır. Peki, şehirlerimiz nereye gidiyor? İnsanın/insanlığın bakış açısı değiştiğinde malum, şehirlerin de fonksiyonu ve taşıdıkları değerler değişim göstermektedir.

Bugünün İstanbul'u, iki zıt kutba ayrılmış bir şehirdir. Bir tarafta Tarihî Yarımada, diğer tarafta modern İstanbul. Bir tarafta Eminönü, Üsküdar, Fatih, Haliç, Eyüp, Zeytinburnu, yani Suriçi; diğer tarafta hâlâ genişlemekte olan Beylikdüzü, Mecidiyeköy, Ataşehir, Tuzla gibi İstanbul'un modern yüzünü rezidanslarla, yüksek kulelerle ve modern yapı tarzlarıyla gösteren, şehrin hem içinde hem dışında gelişmekte olan yerler... Gelişmekten kasıt sanayiye katkıları aslında, yoksa görünen yüzleri değil. İstanbul'u maalesef yaşanabilir kılmadığımız için, şehrin hem bugünü hem geleceği tehdit altındadır. Üçüncü köprü ile var olan ormanların da katledilmesine yönelik projeler, geleceğe yatırım amaçlı projeler değildir; çünkü MMG Başkanı Avni Çebi'nin de dediği gibi kilometre başına düşen insan sayısını arttırmak, bir şehre yapılabilecek en büyük katliamdır. Dünyanın en gelişmiş ülkelerinde konutlar, ahşap, kerpiç ve diğer doğal malzemelerden 1 ve 2 katlı yapılırken ülkemizde gökdelenlerin yapılması ve gökdelenlerin rağbet görmesi şaşırtıcıdır. Gökdelenlerdeki *"home ofis"* veya *"residence"*ların *"en makbul yaşanacak yer"* olarak lanse edilmesi, olsa olsa 21. yüzyıl insanının fitratına ve şehrin kalbine yapılan en büyük illüzyondur. Zaten Korkut Tuna da E. W. Burgess'in modern hayatın -gökdelen, büyük mağazalar gibi- modern kentlerin tipik özelliklerinin Amerikan tipi şehircilik olduğunu belirtir.

Süleymaniye Camii ▲

Dünyanın en gelişmiş ülkelerinde konutlar, ahşap, kerpiç ve diğer doğal malzemelerden 1 ve 2 katlı yapılırken, ülkemizde gökdelenlerin yapılması ve gökdelenlerin rağbet görmesi şaşırtıcıdır. Gökdelenlerdeki "home ofis" veya "residence"ların "en makbul yaşanacak yer" olarak lanse edilmesi, olsa olsa 21. yüzyıl insanının fitratına ve şehrin kalbine yapılan en büyük illüzyondur.

Dolayısıyla şehrin insanla kurduğu bağdaki sorunlar da modern şehircilik algılayışının sorunları olarak göze çarpmaktadır. Tuna, Burgess'in, sosyal hayatta ortaya çıkan ve bunların içinde bizi korkutan, şaşırtan boşanma oranları, çocuk suçluluğu, sosyal huzursuzluk gibi istatistik verilerin artışının, şehirle insanın bir arada kaynaşamadığı, şehrin insanı bunalttığı kentlerde görülmekte olduğunu söylediğini belirtir (Korkut Tuna - Şehirlerin Ortaya Çıkışı ve Yaygınlaşması Üzerine Sosyolojik bir Deneme). Oysaki şehir, insanı sıkıkmamalıdır, insanın yaşam enerjisine enerji katmalı, onu dinlendirmeli, hem ruhen hem bedenen insanla bağ kurabilmelidir. Ancak insan eliyle doğal yapısından bozulan şehirler, insanın

dinlenebileceği mekânlar olmaktan çıkarılmış, çok katlı yapılar ve gökdelenlerle insanın hem her şeyin yakınında hem her şeyden uzakta, varlık içinde yokluk yaşadığı alanlar hâline dönüştürülmüştür. İşin kötü yanı, merkezî ve yerel yönetimlerin, "en güzel yaşanacak yerler" olarak insanın ayağının toprağa değdiği, mahremiyetini koruyabildiği "bahçeli müstakil" evleri değil de "birileri gelir, dünyayı değiştirir" gibi yarı tanrısal sloganların simülasyonu ile yapılan gökdelenleri desteklemesidir ki bu, büyük bir faciadır. İstanbullular olarak geleceğimiz karartılmaktadır. ■

Süper Belediye'ye terfi zamanı.

Çünkü, çözüm çözümden üstündür.

Her belediye hizmet yarışında önde olmak ister. Kentsel otomasyon çözümleri, belediyelerin bunu başarılmasında yararlandığı en önemli araçlardan biri. Ama herşey gibi, yasalar ve mevzuatlar da değişiyor. Geleneksel çözümler, bu değişime ayak uydurmakta zorlanıyor. Bisar'ın geliştirdiği Süper Belediye yönetim sistemi, yarınlara bugünden hazır! Daha özgür, daha basit, daha esnek, daha modüler... Dahası: www.superbelediye.com'da!

SÜPER BELEDİYE

"yönetişim sistemi"

BİSAR... ÇÜNKÜ “ÇÖZÜM” ÇÖZÜMDEN ÜSTÜNDÜR

BİSAR, bilişim ve iletişim teknolojileri alanında kamu ve özel sektöre katma değerli yönetim çözümleri sunmaktadır.

Güncel teknolojileri Ar-Ge yaklaşımıyla fayda odaklı sunan Bisar, müşteri memnuniyetini sürekli artıracak nitelikli ve inovatif çözümler üretiyor. Bisar, yeni nesil çözümlerini ülkemizin teknolojik dönüşümüne katkı sağlamak için geliştiriyor. Bu paralelde geliştirdiği çözümlerini, orta ve uzun vade de dünya pazarlarında rekabet edebilen ürünlere dönüştürmeyi hedefliyor. Çünkü yaşadığımız dünyayı hızla dönüştüren bilgi çağı, üstün çözümler gerektirecek. **Daha iyi bir gelecek, bilgi teknolojileri ile şekillenecek.**

Üsküdar Belediyesi için geliştirdiğimiz çözümün aldığı ödüller:

“Kamu Yönetiminde En İyi Uygulama” İçişleri Bakanlığı, Ankara

“Yerel Yönetimde Mükemmeliyetçilik: Başarı Öyküleri” Providencia, Şili

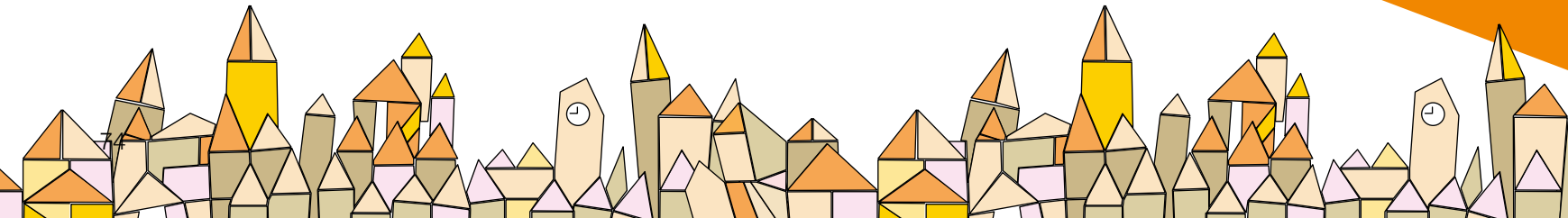
“WeGo World e-Governments Organization” Barselona, İspanya

cittaslow

Dünya Sakin Kent Hareketi

Fatih Gündoğan

Cittaslow Nedir?

İtalya'da başlayan, ismini İtalyanca "*citta* (şehir)" ve İngilizce "*slow* (yavaş)" kelimelerinin birleşmesinden alan bir şehir hareketidir. İngilizce "*slowcity*" kullanımı da yaygındır. Türkçeye ise "*Sakin Şehir*" şeklinde tercüme edilmiştir. Sakin Şehir hareketi, 1999 yılında başlamış ve ilk Sakin Şehir olarak İtalya'nın Toskana eyaletinde bulunan Chianti şehri seçilmiştir.

Hareket, yaşamın gün geçtikçe hızlanmasından ve "günler, aylar artık ne kadar da hızlı geçiyor" diye şikâyet ettiğimiz modern

çağımızda sakinliği, yavaşlığı ve akmakta olan zamanı hissederek yaşamının önemini vurgulamaktadır. Sakin Şehir hareketinin temelinde yatan en önemli eleştiri, fastfood anlayışına yöneliktir. Franchising zincirleri, fastfood restoranları yerine, yerel lokantaların desteklenmesini amaç edinmiştir ve fastfood ile Amerikanlaşmaya bir tepkidir. Bu nedenle kavramdaki "*slow*" kelimesi, akla ilk gelen anlamından ziyade, genel olarak hayatın yavaş ve sakin yaşanmasını karşılamaktadır.

"Sakin Şehir" Kavramı Nereden Çıktı?

1986'da Roma'da ünlü İspanyol Basamakları Meydanı'nda bir fastfood dükkânı açılır. Başta gazeteci Carlo Petrini olmak üzere birçok kanaat önderi ve esnaf, mutfağıyla gurur duyan İtalya gibi bir ülkenin kalbinde dünyanın her yerinde bulunabilecek böyle bir dükkânın açılmasına karşı çıkar. Tepkiler sonuç verir, dükkân kapanır. Bu zafer, Slow Food'u, bugün 150 ülkede 100 binden fazla üyesi olan bir sivil toplum örgütü hâline getirir.

Slow Food Hareketi, "yemek" kavramının karın doyurmakla sınırlı olmadığını, yemek yemenin, tohum aşamasından sunumuna kadar iyi, temiz ve adil olması gerektiğini savunuyor. Hareketin doğumundan 13 yıl sonra, felsefesinin kentlerde uygulanmasıyla "*Sakin Şehir*

Birliği" kuruldu. 1999'da Greve in Chianti Belediye Başkanı Paolo Saturnini önderliğinde üç belediye başkanı tarafından kurulan Sakin Şehir Birliği, "yavaş" felsefesine ve kendi özelliklerine sahip çıkan kentlerin bir araya geldiği bir birlik hâline geldi. Sakin Şehir yönetimi, birliğin "yavaş" kimliğinin bozulmaması için yeni üyelerin gerçekleştirmesi gereken 70 adet kriter belirledi. Sakin Şehir kavramı, küreselleşmenin sebep olduğu sıradanlaşmaya karşı duran kentlerin kendi değerlerine sahip çıkarak kalkınma fikrini destekliyor. Kentlerin kendi yerel yemeklerine, esnafına, gelenek, görenek ve tarihine sahip çıkarak kendi şehirlerini dünyadaki diğer milyonlarca şehirden ayırt eden özelliklerin gün yüzüne çıkarılması'nın önemine vurgu yapıyor.

Slow Food®

Slow Food Misyonu

Slow Food, insanları iyi, temiz ve adil yemeğe özendiren ve üyelik sistemiyle çalışan uluslararası bir organizasyondur.

İyi, Temiz ve Adil

Slow Food'un tanıma, gıda üretimi-ne ve gastronomiye bakış açısı bir-biriyle bağlantılı olan üç ilkesi vardır. Yerel kültürümüzün bir parçası olan, duyularımızı tatmin eden, İYİ, taze ve lezzetli mevsimlik beslenme...

Çevreye, hayvan ve insanların sağlığına zarar vermeyen TEMİZ gıda üretimi ve tüketimi...

Tüketiciler için, ADİL ve erişilebilir fiyatlar; küçük ölçekli üreticileri için ise eşit şart ve ücretler...

Nasıl "Sakin Şehir" Olunur?

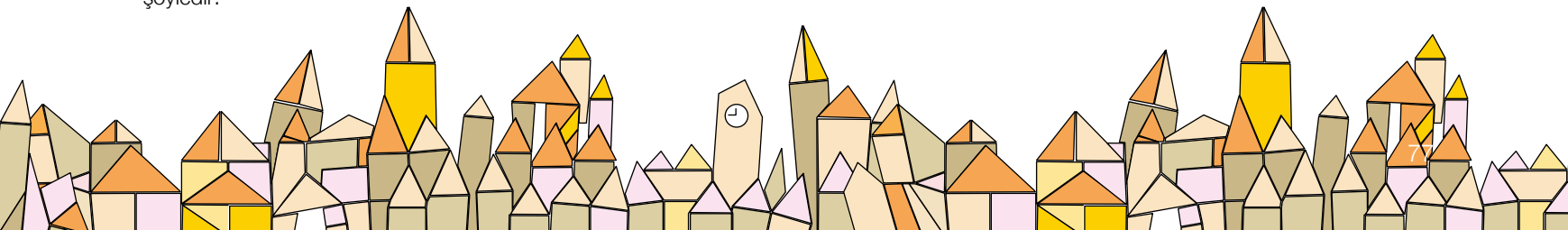
"Sakin Şehir" olmayı hedefleyen, nüfusu 50 binin altında, şartları uygun olan şehirler bu harekete dâhil olmak üzere başvurabilir. "Sakin Şehir" unvanı alabilmek için hareketin temel ilkelerini içeren yedi başlık altında; çevre ve altyapı politikaları, kentsel kalite, yerel üretimi korumak, misafirperverlik ve "Slow Food" aktivitelerinin desteklenmesini şart koşan 70 maddelik koşulu yerine getirmesi gerekiyor. Yerine getirilmesi gereken koşullardan bir kısmı şöyledir:

Nüfusun 50.000'den az olması, Geleneksel yapıların korunması, Trafiğin azaltılması, Yerel ürünlerin kullanılması, Yenilenebilir enerji kullanılması, Fastfood dükkanları yerine yerel yemeklerin sunulduğu restoranların desteklenmesi, Eski yapıların restore edilmesi, Gürültü kirliliğinin engellenmesi, Hava kalitesinin yükseltilmesi, Organik ürün üretilmesi, El sanatlarının korunmasıdır.

2013 verilerine göre dünyada 28 ülkede 182 şehir bu unvanı almaya hak kazanmış durumdadır. Bunların önemli bir kısmı (76

şehir) İtalya'da yer almaktadır. İtalya dışında ise en fazla 12 şehir ile Almanya ve Polonya gelmektedir.

Türkiye'de ise 9 şehir "Sakin Şehir" hareketi içerisinde yer almaktadır. Bunlar; Akyaka, Gökçeada, Halfeti, Perşembe, Seferihisar, Vize, Taraklı, Yalvaç ve Yenipazar'dır. Ayrıca KKTC'den Yeniboğaziçi şehri, Sakin Şehirler arasındadır.

cittaslow

cittaslow

Avusturalya

Goolwa
Katoomba
Yea

cittaslow

Kanada

Cowichan Bay
Naramata

cittaslow

İtalya

Abbiategrosso
Acqualagna
Acquapendente
Altomonte
Amalfi
Amelia
Anghiari
Asolo
Barga
Bazzano
Borgo Val di Taro
Bra
Brisighella
Bucine
Caiazzo
Capalbio
Casalbeltrame
Castel Campagnano
Castelnovo nè Monti
Castelnuovo Berardenga
Castel San Pietro Terme
Castiglione Olona
Castiglione in Teverina
Cerreto Sannita
Chiavenna
Chiaverano
Cisternino
Città della Pieve
Città Sant'Angelo
Civitella in Val di Chiana
Cutigliano
Fontanellato
Francavilla al Mare
Galeata
Giuliano Teatino

cittaslow

İtalya

Greve in Chianti
Grumes
Guardiagrele
Levanto
Marradi
Massa Marittima
Monte Castello di Vibio
Montefalco
Morimondo
Novellara
Orsara di Puglia
Orvieto
Pellegrino Parmense
Penne
Pianella
Pollica
Positano
Pratovecchio
Preci
Ribera
San Daniele del Friuli
San Gemini
San Miniato
San Potito Sannitico
Santarcangelo di
Romagna
San Vincenzo
Santa Sofia
Scandiano
Sperlonga
Stia

cittaslow

İtalya

Suvereto
Teglio
Termoli
Tirano
Todi
Tolfa
Torgiano
Trani
Trevi
Zibello

cittaslow

Avusturya

Enns
Hartberg
Horn

cittaslow

Çin

Yaxi
(Gaochun County)

cittaslow

Belçika

Chaudfontaine
Enghien
Evere
Lens
Silly

cittaslow

Danimarka

Mariagerfjord
Svendborg

cittaslow

Iceland

Djupavogshreppur

cittaslow

Norveç

Eidskog
Levanger
Sokndal

cittaslow

South Africa

Sedgefield

cittaslow

Yeni zellanda

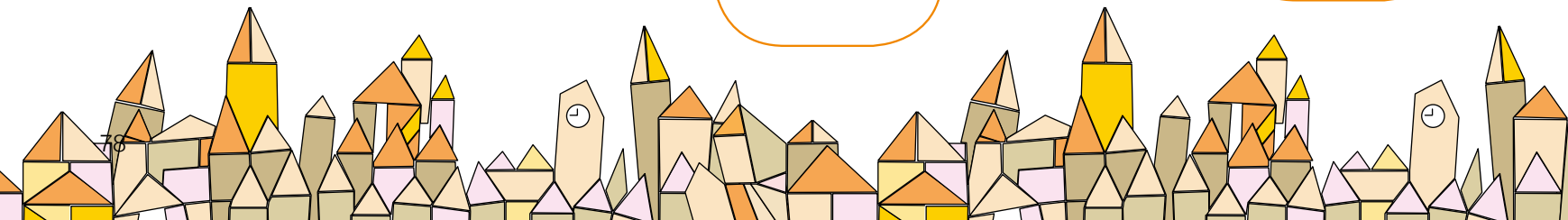
Matakana

cittaslow

Ireland

Clonakilty

Dünya'daki Sakin Şehirler

"İnsanların eski zamanlara hâlâ ilgi duyduğu şehirler; çok sayıda tiyatro, meydan, kafe, atölye, lokanta ve manevi açıdan değeri olan mekânların bulunduğu şehirler; dokunulmamış bir doğaya sahip, büyüleyici esnafların olduğu, mevsimlerin seyrinin yavaş gözlemlenebildiği, kendine özgü ürünleri, tatları olan şehirler..."

cittaslow

Finlandiya

Kristinestad

cittaslow

Portekiz

Lagos
Sao Bras de
Alportel
Silves
Tavira
Viana Do Castelo
Vizela

cittaslow

Sweden

Falköping

cittaslow

Hungary

Hódmezvásárhely

cittaslow

Türkiye

Akyaka
Gökçeada
Halfeti
Perşembe
Seferihisar
Vize
Taraklı
Yalvaç
Yenipazar

cittaslow

Fransa

Blanquefort
Créon
Grigny
Labastide d'Armagnac
Mirande
Saint Antonin Noble Val
Segonzac
Valmoult

cittaslow

Great Britain

Aylsham
Berwick upon Tweed
Diss
Llangollen
Mold
Perth

cittaslow

Japonya

Kesennuma

cittaslow

Poland

Barczewo
Biskupiec
Bisztynek
Dobre Miasto
Goldap
Lidzbark Warminski
Lubawa
Murowana Golina
Nowe Miasto Lubawskie
Olsztyn
Reszel
Ryn

cittaslow

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

Yeniboğaziçi

cittaslow

Almanya

Bad Schussenried
Berching
Bischofsheim
Blieskastel
Deidesheim
Hersbruck
Lüdinghausen
Nördlingen
Penzlin
Überlingen
Waldkirch
Wirsberg

cittaslow

A.B.D

Fairfax
Sebastopol
Sonoma

cittaslow

South Korea

Cheongsong County
Damyang County
Hadong County
Jecheon City
Jeonju City
Namyangju City
Sangju City
Shinan County
Wando County
Yeongwol County
Yesan County

cittaslow

Hollanda

Alphen-Chaam
Borger-Odoorn
Heerde
Midden-Delfland
Vaals

cittaslow

İspanya

Begur
Bigastro
Lekeitio
Mungia
Pals
Rubielos de Mora

cittaslow

Switzerland

Mendrisio

cittaslow

Türkiye'nin yavaş şehri

Taraklı

Fatih Kafalı

Taraklı Evleri: Sivil mimari örneği evleri, bozulmamış dokusu ile Safranbolu, Beypazarı, Mudurnu, Göynük ilçeleri ile benzer bir yapıya sahiptir. Ayrıca Taraklı evleri Safranbolu'dan yemyeşil bir doğanın içinde yer almaktadır. Tarihî evlerin bazılarının yaşları 3 asrın üzerindedir. Bu evlerin genel karakteristiği Osmanlı şehir dokusunu oluşturan üç katlı ev biçimidir.

Eski adı “Dablar” olan Taraklı’nın, Hellenistik dönemde “Bytinia” adını alan bölge içinde olduğu bilinmektedir. Hisartepe’de bulunan iki sarnıç, MÖ 1000 ile MÖ 2000 arasını tarihlemektedir.

Osmanlı Devleti’nin kuruluşundan önce, Ertuğrul Gazi zamanında, Osman Bey’in komutanı Samsa Çavuş, Sakarya vadisinde yer alan Sorkun, Yenice Tarakçı (Taraklı) ve Göynük taraflarına akınlar düzenlemiş, Hristiyan ahalinin yaşadığı bu toprakları Bizanslılar’dan alarak Osmanlı Beyliği’nin topraklarına katmıştır.

Taraklı’nın Osmanlı topraklarına katılışına yönelik yapılan inceleme ve araştırmalarda fethin tarihi konusunda 1289 ile 1293 yılları arasında ihtilaf olmakla birlikte, Taraklı’nın Osmanlı Beyliği topraklarına katılışının, Osmanlı’nın

Anadolu Selçuklu Devleti’ne yan bağımlı olduğu yıllara rastladığı kesindir. Ayrıca, Taraklı’nın fethinde, Samsa Çavuş ile iş birliği içinde olan Harmankaya Beyi Köse Mihal’in de etkisi olmuştur.

Yavuz Sultan Selim’in, Mısır seferine çıkarırken Taraklı’da konakladığı esnada veziri Yunus Paşa’ya yaptırdığı ve hâlen kendi adıyla anılan “Yunus Paşa Camii”, diğer adıyla kubbelerindeki kurşunlarıyla ünlenen “Kurşunlu Camii”, 1517 yılında tamamlanmıştır.

Evliya Çelebi’nin Seyahatname’sinde bahsettiği üzere, ilçe halkının çoğu şimşir kaşık ve tarak yapımı ile meşguldü. Bu nedenle ilçenin “Yenice Tarakçı” olarak anıldığı belirtilmektedir. Bu isim zamanla halk dilinde “Taraklı” olarak değişmiştir.

Taraklı'lı hanımlar Taraklı'ya özgü tahta kaşıkları yaparken. ▲

Ekonomi

Taraklı, genç nüfus azlığı sebebiyle ekonomik uğraşlar açısından fazla çeşitliliğe sahip değildir. Geçim kaynaklarının başında tarım ve hayvancılık gelmektedir. Halk Eğitim Merkezi aracılığıyla tekrar yaygınlaştırılan “Taraklı bezi”, hanımların gelir elde etmesinde rol almaktadır. Taraklı bezleri, tahta kaşık ve şimsir tarak gibi geleneksel el sanatları ürünleri Yunus Paşa Çarşısı civarındaki dükkânlarda satışa sunulmaktadır.

Taraklı Termal, henüz inşaa aşamasında olmasına rağmen kentte önemli bir gelir kapısı olmuştur. Proje tamamlandıktan sonra ilçeye hem ekonomik açıdan hem de kültürel ve turistik açıdan önemli katkısı olacağı tahmin edilmektedir.

100'ü aşkın sayıda tescil edilmiş ev ve konak ile Mimar Sinan tarafından inşa edilmiş 493 yıllık “Yunus Paşa Camii” Taraklı'ya gelenleri kendisine hayran bırakıyor. Tarihî eserlerde yapılan onarım çalışmaları ve tanıtım çabaları da ilçeyi kültür turizminin son yıllarda gözdesi hâline getirerek ilçenin turlara dâhil edilmesine katkıda bulunmuştur.

Taraklı bozulmamış tarihî dokusu sebebiyle büyük ilgi görmekte olup Osmanlı ahşap mimarisinin en güzel örneklerini barındırmaktadır.

Yunus Paşa (Kurşunlu Camii) ▲

Taraklı'da Osmanlı Sadrazamlarından Yunus Paşa tarafından 1517 yılında Mimar Sinan'a yaptırılan Kurşunlu Camii'nin ziyaretçilerin en çok uğradığı yer olmaktadır. 493 yıllık yıllara meydan okuyan cami ilginç mimari özelliği ile dikkat çekiyor. Mimar Sinan yapıya taş bloklar yerleştirirken taşın ortalarını oyup demir çubuk yerleştirdikten sonra üzerine harç yerine eritilmiş kurşun döktürmüştür. Cami bu sebeple sağlamlığı ile ender eserlerden biridir. Ayrıca yanında bulunan hamamdan döşenen tesisatla alttan ısınma özelliğine sahiptir.

Turizm

Yusufbey mahallesinde bulunan, yaklaşık beş asırlık çınar ağacı Kültür Bakanlığına doğal anıt olarak tescillenmiştir.

Yavuz Sultan Selim'in veziri Yunus Paşa tarafından Mısır seferine giderken yaptırılan Yunus Paşa (Kurşunlu) Camii, Sakarya ilindeki en eski tarihî eserdir. 1517 yılında Mimar Sinan'a inşa ettirilen Kurşunlu Camii, ziyaretçilerin ilgisini en çok çeken yapı olmakla birlikte bugüne kadar onlarca deprem görmesine rağmen 497 yıldır hâlen ve dimdik ayakta.

Cami, ilginç mimari özelliği ile dikkat çekiyor. Mimar Sinan yapıya taş bloklar yerleştirirken taşın ortalarını oyup demir çubuklar yerleştirmiş, sonra üzerlerine harç yerine eritilmiş kurşun döktürmüştür. Cami bu sebeple sağlamlığı ile bilinen ender eserlerden

birdir. Ayrıca caminin doğusunda yer alan hamam vasıtasıyla cami alttan ısınma özelliğine sahiptir.

Hamamın da cami ile birlikte yapıldığı sanılmaktadır. Hamamın ilk yapıldığı yıllarda döşenen tesisatla hamamdan çıkan buhar, hemen yakınındaki Yunus Paşa Camii'nin alttan ısıtılmasını sağlamıştır.

Taraklı'ya bağlı Hacı Yakup Paşalar köyündeki Bizans döneminden kalma Kil Hamamı kaplıcaları, hastalıklarına şifa arayanlar tarafından tercih edilmektedir.

Termal turizmin yanı sıra yayla ve mağara turizmi, ayrıca Karagöl Yaylası'nda yapılan yamaç paraşütü de ilçenin diğer turizm kaynaklarındandır. ■

Yusufbey mahallesinde bulunan, yaklaşık beş asırlık çınar ağacı ▲

Tatilin en keyiflisi...

Dört mevsim
Devremölkler

Sağlık ve tatil
bir arada

Bu yıl kapılarını
hizmete açıyor

Sunmuş olduğu hizmet ve aktiviteleri, sahip olduğu şifalı suyu ve doğasıyla,
tatilin en sağlıklı ve en keyiflisi sizleri bekliyor...

SAKARYA

Tel: 0264 279 79 79

İSTANBUL

Tel: 0216 651 37 37

www.taraklitemal.com.tr

Taraklı Termal Bir A-KON Grup Yatırım A.Ş. Kuruluşudur.

Tacettin Özkaraman

TARAKLI BELEDİYE BAŞKANI

Röportaj

Fatih Kafalı

Hüseyin Kurşun

İbrahim Taşdemir

Lütfullah Duman

1958 yılında Taraklı'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Taraklı'da tamamladı. Çanak-kale Gökçeada Atatürk İlköğretmen Okulunu bitirdi. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Eğitim Önlisansını tamamladı. 1990-2004 yılları arasında Taraklı Halk Eğitim Merkezi Müdürlüğü görevinde bulundu. 25 Mart 2004 tarihinde Ak Parti'den %60'ın üzerinde oy alarak (Sakarya ilçeleri arasında ki en yüksek oy oranı) belediye başkanı seçildi. 2009 yılı yerel seçimlerinde yeniden belediye başkanı seçilmiş ve halen bu görevi sürdürmekte olan Özkaraman evli ve 3 çocuk babasıdır.

Taraklı Belediye Başkanı Tacettin
Özkaraman ve Tekder İstanbul
İl Başkanı Hüseyin Kurşun

H.Kurşun: Teknik Elemanlar Derneği olarak planlama kampımızı yapmak için buradayız. Birkaç gün öncesine kadar dernek olarak planlama kampını yapacak bir mekân arıyorduk; tevafuk Taraklı Termal Tesisleri'nden arayıp tesislerini görmemiz için bizi davet ettiler. Biz de bu davete icabet ettik ve buradayız. Öncelikle makamınıza kabul ettiğiniz ve bize zaman ayırdığınız için teşekkür ediyoruz.

T.Özkaraman: Biz de size teşekkür ediyoruz. Dün akşam hava da biraz soğuktu, erken kış diyelim, sonbahar da değil. Soğukun birdenbire ve hazırlıksız yakaladığı bir dönem, inşallah üşümemişsinizdir, rahatsız olmamışsınızdır.

F.Kafalı: Kaldığımız yer o kadar güzeldi ki üşüyüp üşümediğimizin farkında bile değiliz diyebilirim.

T.Özkaraman: Bölgemizin en güzel konaklarında kalmışsınız.

F.Kafalı: Başkanım, dergimizin bu sayısında dönüşümü konu ediyoruz. Hızla dönüşen şehirlerimizin yanında sakin kalmayı beceren bir şehri ve o şehrin ahalisini yakından görmek istedik.

T.Özkaraman: Hoş geldiniz.

F.Kafalı: Şehirler insanların dönüşümüne sebep oluyor. Kentsel dönüşüm dendiğinde ise deprem merkezli bir kentsel yenilenmeden bahsediliyor. Kenti yenilemeden ziyade, bina yenileniyor aslında ve çözüm olarak da emsal artırımından bahsediliyor. Kentsel dönüşüm hadisesi bir realite olarak önümüzde dururken "Sakin Şehir" kavramının dillendirilmesinin önemi bir kez daha ortaya çıkıyor. Nedir sakin şehir? Sakin şehir olabilmek için neler yapmak gerekir? Hazır buraya gelmişken Taraklı özelinde bunu size soralım istedik, öncelikle sakin şehir olma fikri nereden çıktı?

T.Özkaraman: Sakin şehir sorusuna cevaptan önce, son yıllarda hızla artan ve bana hayli yanlış gelen bir durum var: Büyükşehirlere, insanımız için çok büyük oranda cazip hâle getirildi. Kentsel dönüşüm deprem için çok çok elzem bir şey, hele hele bizim gibi 1999'daki Marmara depremini yaşayan bir şehirsenez, hayati bir müdahaledir. Gerçi Taraklı ilçesi olarak bu depremden pek etkilenmedik; tabii Adapazarı'na yardım amacıyla gittik, oradaki mağdur halkımızın büyük üzüntülerine, sıkıntılarına şahit olduk, biz de o sıkıntıları yaşadık. Şehirler yalnızca binalardan, somut şeylerden ibaret değil, bunun bir de kültürel tarafı var. Ben, bir şehir kurulurken sadece şehir plançısının, mimarın, mühendisin yeterli olmayacağını, sosyologların, psikologların ve farklı konulardaki ilim adamlarının da oraya müdahil olması gerektiğini düşünen biriyim. Türkiye'deki aşırı göç olgusu büyükşehirlerin bir rant merkezi olmasına ve acımasız bir kapitalizmin orada hortlamasına vesile oluyor. Bütün her şeyden, kültürden falan baskın hâle geliyor. Göç, insanların kültürleriyle, genetikleriyle, her şeyiyle oynuyor ve bu yüden bugün önüne geçemediğimiz birçok şeyle, mesela asayişle ilgili birtakım sıkıntılar yaşıyoruz. Şöyle bir şey duymuştum -kaynağını şu an net olarak hatırlamıyorum-: Amerika'da yeni kurulan yerleşim yerleri 5 bin nüfusla sınırlı tutuluyor.

F.Kafalı: Turgut (Cansever) hocanın "galaksi şehirler" dediği şey...

T.Özkaraman: Otokontrol sisteminin olduğu, dolayısıyla insanlar birbirlerini tanıdığı için sosyal ve ikili ilişkilerin çok daha fazla geliştiği bir şehirleşme... Ne yazık ki ülkemizdeki uygulamalar bunun tersi yönündedir. Biz şimdi Taraklı ölçeğine dönersek Taraklı, 3 bin nüfuslu bir yer... "Cittaslow" yahut "Slow City" diye geçiyor; ama ben, Cittaslow ismini kullanmak istiyorum. Çünkü bu fikir, yani bu akım İtalya'da başladı, bu nedenle kavramın

İtalyancasının kullanılması gerektiğini düşünüyorum. Dünya hızla ilerleyen bir küreselleşme ve o küreselleşmenin getirdiği kültür emperyalizmiyle karşı karşıyadır. Yemeğe çok düşkün olan ama yemek kültürü pizza ve spagettiden ibaret olan ve kesinlikle bizim mutfağımız kadar zengin bir mutfağı olmayan İtalyanların İspanyol merdivenlerinde başlayan bir tepki hareketidir Cittaslow. McDonalds türü bir fastfood açılacağı zaman İtalyanlar toplanıp buna karşı çıkıyorlar ve yavaş yemek kültürlerini korumak istiyorlar. Önce slowfood-yavaş yemek olarak başlıyor; fakat daha sonra diyorlar ki ya biz sadece yemek kültürümüzü değil, bütün kültürel değerlerimizi de korumalıyız. Böylece Cittaslow akımı başlıyor. Türkiye'de ilk olarak İzmir'in Seferihisar ilçesi buraya üye oldu. Bizim Taraklı'daki restorasyon çalışmalarını beraber yürüttüğümüz mimar arkadaşımız Çetin Öztürk'ün de dikkatini çekmiş bu söylem. Medyadan da işitmeye başlayınca etrafıca bir araştırma yaptık. İzmir Seferihisar'a giderek belediye başkanı Tunç Bey'le görüştük, konuyla ilgili bilgi aldık ve ardından biz de müracaatımızı yaptık. Şimdilerde kriterler biraz daha çoğaldı, o zaman 7 ana başlık altında 59 tane kriter vardı; bu kriterlerin neredeyse tamamı bizim zaten Taraklı için yapmayı düşündüğümüz, hedeflediğimiz işlerdi. Bizimle beraber Muğla Akyaka, Çanakkale Gökçeada -ki benim öğretmen okulunu bitirdiğim yerdir-, Aydın Yenipazar da başvuruda bulundu. Dördümüzün de onaylanmasıyla birlikte ilk etapta 5 şehir olduk. Bizden sonra Kırklareli, Rize, Ordu Perşembe ve Isparta Yalvaç da dâhil oldu. Şu anda en son Halfeti aday, hatta bu ekim ayı içerisinde orada da bir toplantı yapılacak. Çok sayıda da müracaatın olduğunu duyuyoruz; fakat şöyle bir beklenti var: Müracaat eden yerler genelde sanayileşmenin olmadığı, bu sebeple insanların dışarıya göç ettiği ve sürekli kan ve nüfus kaybeden yerler; Onlar Cittaslow'la bir tanınma ve turizm hareketi sağlayarak

Türkiye'deki aşırı göç olgusu büyükşehirlerin bir rant merkezi olmasına ve acımasız bir kapitalizmin orada hortlamasına vesile oluyor. Bütün her şeyden, kültürden falan baskın hâle geliyor. Göç, insanların kültürleriyle, genetikleriyle, her şeyiyle oynuyor ve bu yüzden bugün önüne geçemediğimiz birçok şeyle, mesela asayişle ilgili birtakım sıkıntılar yaşıyoruz.

ayakta kalabileceklerini düşünüyorlar. Bizim müracaat ettiğimizde böyle bir beklentimiz yoktu, çünkü bizde "Mümkünlü" reklamları tam o sıra başlamıştı. Türkiye'de yeterince gündeme gelmiş ve bu reklamların medyadaki diğer haber yansımalarıyla bayağı bir adımı duyurmuştuk zaten. Yine istihdamın sağlanması ve turizmin artması açısından da termal yatırımı başlamıştı. Termal yatırımı derken Taraklı'nın merkez nüfusu 3 bin, termalin ikinci etabı tamamlandığında 7 bin kişi olacak, yani Taraklı'yı tam anlamında dolduracak bir kapasite demektir bu. Onun için bizim Cittaslow'dan beklentilerimiz diğer üyelerin beklentileri gibi değildi. Bizim için önemli olan düşünce, kendi kültürümüzün, yani geleneksel kültürümüzün korunmasıydı. Bunun yanında yöresel mimarinin korunmasıydı ki son dönem yöresel mimarinin korunması adına Taraklı'da restorasyon çalışmalarına hız verdik. Şu anda yönetmeliğin iptalinden kaynaklanan bir boşluk var. Yönetmelik çıktığında Fenerli Ev gibi çok önemli bir yapı restore edilip geleneksel el sanatlarının yapıldığı bir merkez ve müze hâline getirilecek. Yöresel mimarinin korunması ve geleneksel el sanatlarının yaşatılması için çarşının büyük kısmını, bu güzergâh üzerinde çok önemli bir yer tutan Hacı Atıf Hani'nı ve konakları restore ettik. Yöresel mimari örneklerimizin gün yüzüne çıkartılması ile birlikte, bu değerlerimizin turizme de açılmasını sağladık. Bundan sonra restorasyon çalışmalarına daha da hız vereceğiz. Bunun yanında özgün üretimlerin, işte erişte, tarhana, bulgur, kaşık üretimi, geleneksel bez dokuması, ferforje, tarak gibi eskiden beri üretilen ürünlerin, yaşatılan el sanatlarının aynı şekilde yarına ulaşmasına gayret ediyoruz.

FKafalı: Bunun için de eğitim gerekiyor tabii.

T.Özkaraman: Tabii geçmişte üniversitelerle birlikte bir eğitim çalışması yaptık, bundan sonra yine devam edecek.

L.Duman: Bunun bir standardı var mı, yani sizin yörede üretilen bir ürünün başka bir yörede üretilmesiyle kıyaslandığında işte bu Taraklı'nın ürünüdür denecek bir standardınız var mı?

T.Özkaraman: Şimdi, o standarttan önce daha büyük bir tehlike veya sıkıntımız var o da şu: Taraklı'daki tezgâhlara baktığınızda Taraklı'da üretilmeyen ürünlerin Taraklı'da üretilen ürünlerden daha fazla yer kapladığına, Taraklı'da üretilenlerin ise çok azınlıkta kaldığına şahit olursunuz. Bugün hemen hemen her yerde bu tehlikeyi görebilirsiniz. Konya'ya, Mevlâna Türbesi'ne gittiğimde de oradaki hediyelik eşya satılan dükkânlarda semazen bibloları gördüm. Semazen biblosu, ancak gözleri çekik çekik, niye öyle olduğunu sorduğumda bana bibloların Çin'den geldiğini söylediler. Yine bir ara medyada okumuştum, Çanakkale'deki şehitlikler restore edildiğinde oraya hızlı bir ziyaretçi akını başlamış ve turistik ürünlerin satışı hızlanmış. Çanakkale deyince akla ilk Seyit Onbaşı ve onun, 250 kiloluk top mermisini sırtına alması geliyor. Seyit Onbaşı'nın biblosunu yapmışlar, sırtında 250 kiloluk top mermisi; ama üstünde smokin boynunda da papyon var. Meğerse onu da Çinliler üretilip gönderiyor, ticari bir meta olarak şöyle düşünüyorlar: Bu adam, Türkler için çok önemli biri, çok

Taraklı'ya ait geleneksel kaşıklar üretilirken ▲

önemli biriye biz bu adamı çok güzel giysiler içinde yapalım. Tabii kültür ve bakış farklılığı var. Dükkân sahipleri kira ödüyor, devlete vergi veriyor dolayısıyla daha çok ekonomik olarak bakıyorlar olaya. Bizim, önümüzdeki dönem için bu tür malları üreten veya sadece pazarlayanlar için belediye olarak ücretsiz yer tahsis yapmak gibi bir düşüncemiz var. Belediyenin geçici olarak tahsis ettiği bu yerlerde geleneksel ürünleri üretilip satanları aynı zamanda vergilerden de muaf tutacağız ve böylece yöresel değerlerimize sahip çıkan insanlarımıza destek sağlayacağız. Yabancı bir ürün satıldığı vakit ise oradan desteğimizi keseceğiz. Bu işi yapanlardan yer kirası ve vergiyi muaf tutarak kendi ürettiği ürünleri ya da ilçede üretilen ürünlerin pazarlanmasını cazip hâle getirmeyi düşünüyoruz. Şunu da unutmamak gerek, burada üretilen gerek ahşap gerek ferforje gerekse dokuma ürünlerin, yoğun emek harcandığı için maliyeti de çok fazla oluyor. Bu nedenle pazarlamayla ilgili birtakım problemler yaşanabiliyor. Onun için bu ürünleri mevcut şekliyle değil de daha çok küçük ürünler hâlinde tasarlamayı ve fiyatlarını alıcıyı çok fazla zorlamayacak bir seviyeye indirmeyi düşünüyoruz. Yine sakin şehir içinde çevreyle ilgili kriterler var. İlk etapta içme suyumuzu kesintisiz 24 saat vermeyi ve içme suyu kalitesini de dünya standartları ölçüsüne getirmeyi hedefliyoruz. Bu kapsamda depomuzu ve içme suyu hattımızın tamamını yeniledik, isale hattı da bitmek üzere ve yine kanalizasyonla ilgili çalışmalarımız devam ediyor.

İ.Taşdemir: Kriterlerden söz açılınca mesela bu 7 ana başlıkta 59 kriteri sağlamak uzun soluklu bir süreç gerektiriyor. Siz Cittaslow'a kaç yılında başvurduunuz ve bu 7 ana başlığın ve 59 kriterin kaçısı sizde mevcut?

T.Özkaraman: İlk kez 2010'da görüşmele-re başladık, dosyamızı hazırladık, bir yıllık bir süreçten sonra 2011 yılında dosyamız kabul edildi. Dosya hazırlarken zaten her kriterle ilgili tek tek açıklama yapıyorsunuz, her kriter için hangi noktada olduğunuzu, o kriteri gerçekleştirmek için bugüne kadar neler yaptığınızı, bundan sonraki takviminizi ve o hedefe ne zaman ulaşacağınızı belgelandiriyorsunuz. Tabii biz restorasyon, geleneksel üretim ve kadınların sosyal hayata katılımı konularında çok çok iyi durumdayız, ama çevre ve altyapıyla ilgili hâlâ işin yüzde 20'lik 30'luk kısmını tamamladık. İçme suyunu bitirdik; ama kanalizasyon projesi yeni onaylandı, arıtma yeriyile ilgili ihale de bitmek üzere. Yine

çöp ayrıştırma ile ilgili çöp toplama noktasında işe başladık. Bu arada Cittaslow'un kriterleri de gün geçtikçe artıyor. Bizim ilk müracaat ettiğimiz zamanki kriterleri sağlayabilmemiz ve o hedeflere ulaşabilmemiz için daha 2-3 sene gibi bir zaman var önümüzde.

F.Kafalı: Taraklı'nın "Sakin Şehir" olmasından, yaşadıkları şehrin böyle anılmasından Taraklı halkı memnun mu? Bu süreçte halkın desteğini aldınız mı? Mesela bu çöp ayrıştırma işi zor bir şey, şehirde yaşayan insanlar bu ayrıştırmayı yapmıyor. Bu tarz kriterleri ilk ortaya koyduğunuzda halkın tepkisi nasıl oldu? Kısacası halkın desteğini görebiliyor musunuz?

T.Özkaraman: Halk bu konuda sıcak, aslında aktif rol oynayanlar kadınlar. Biz Taraklı'da daha çok kadınlarla iş birliği hâlindeyiz. Onlarla zaman zaman bir araya geliyoruz. Geçmişte kadınlar sosyal hayata hiç katılmazken şu anda aktif rol almaktan dolayı çok mutlular. 15-20 gün önce Edirne Valiliğinin düzenlediği bir etkinlikte 2. Balkan Türk Şairleri Buluşması'na 16 şairden biri olarak katıldım. Orada Bulgaristan gibi sosyoekonomik yönden bizden çok çok geride olan bir ülkede bile çöplerin ayrışımı olarak toplanmaya gayret edildiğini gördükten sonra bizim kendimizden biraz utanmamız gerektiğini düşünüyorum.

F.Kafalı: Başbakanımızın bu "Sakin Şehir" kavramından ve Taraklı, Seferihisar ve diğer üye şehirlerden ve burada yapılan çalışmalardan haberleri var mı?

T.Özkaraman: Sanmıyorum.

F.Kafalı: Bence bu sayı arttıkça bu birlikteliğin bir güç olarak ortaya konması lazım.

H.Kurşun: Sayın Başkan, başlarken şöyle bir İtalyanca dediniz, İtalyan dediniz, ben direkt şuraya gelmek istiyorum, mesela sizin ilk başvuru sebebiniz kültürel değerlerin ve yöresel mimarinin korunması idi aslında, o sakinliğin ve dinginliğin devamlılığıydı...

T.Özkaraman: Tabii, tabii.

H.Kurşun: Peki, böyle bir oluşumu neden Türkiye'de bir birlik olarak niye siz başlatma noktasına gitmediniz? Neden Taraklı, Seferihisar, Akyaka, Gökçeada bu belediyeler bir araya gelerek Haliç Belediyeler Birliği, Tarihî Kentler Birliği gibi, geleneksel el sanatlarını ve yerel mimariyi korumaya ve yaşatmaya çalışan bir birliğe dönüştürmeyi düşünmediniz?

F.Kafalı: Beraberinde şunu da ekleyeyim, bu Cittaslow'a herhangi bir ücret ödemesi yapıyor musunuz? Bu ücret ne kadar?

T.Özkaraman: Belli bir aidatı var; ama şu ana kadar herhâlde tek ödemeyen belediye de biziz, daha doğrusu ödeyemeyen belediye biziz. İlk aidat 600 Euro, sonrasında yıllık 300 Euro gibi bir meblağ gerekiyor. Birlik noktasına gelince Türkiye ne yazık ki birlik mezarlığı. Biz Türkiye Belediyeler Birliğine, Tarihî Kentler Birliğine, Batı Karadeniz Belediyeler Birliğine ve İpekyolu Belediyeler Birliğine üyeyiz.

İ.Taşdemir: Hepsine de aidat ödemek zorundasınız.

T.Özkaraman: Evet, hepsine de aidat ödüyoruz; ama bunların içerisinde Türkiye Belediyeler Birliği son yıllarda Kadir Bey'in (Topbaş) başkan olmasıyla beraber nispeten aktif hâle gelmeye başladı. Daha önce hiçbir faaliyeti yoktu. Kadir Bey, Dünya Belediyeler Birliğine de başkanlık yapıyor.

T.Özkaraman: Cittaslow'la ilgili biz bir dernek kurduk burada. Adı, Sakin Şehir Derneği. Bizim dışımızdaki sekiz şehirde de bu derneği kurup buradaki derneklerin bir araya

Taraklı'dan genel bir görünüm ▲

gelmesi ile bir federasyon oluşturmayı hedefliyorduk. Bir anlamda sakin şehrin Türkiye versiyonunu oluşturmayı planlıyorduk. Bunları konuştuk; ama eyleme dönüştüremedik; maalesef biraz ağır gidiyoruz

FKafalı: Ödüllerden bahsettiniz, nedir bu ödüller?

T.Özkaraman: İki ödülü var Taraklı'nın, birincisi EDEN Avrupalı Seçkin Destinasyonlar tarafından 2013 yılının Avrupalı Seçkin Destinasyonu ödülüne layık görüldü.

Avrupa Birliği Komisyonu Başkanlığında 2008 yılında başlayan bir proje bu. Avrupa Birliği üyesi ve aday ülkelerden her yıl bir yer ve bir tema seçiliyor. O yer, Avrupa'da kendi ülkesini temsil etme hakkı kazanıyor. İlk olarak 2008'de Edirne, 2009'da Kars, 2010'da Bitlis, 2011'de Ankara Hamamönü seçilmişti. İlk 4 yılın sonunda Avrupa çapında bir genel değerlendirme yapmak için seçim yapılmadı, 2012 yılı bir genel değerlendirmeyle geçti. 2013 yılında tekrar proje devam etti. 30 şehir müracaat etti. İlk 25'i proje aşamasında elendi, son 5 şehir Kültür ve Turizm Bakanlığı çalışanları tarafından incelendi,

ikisi elendi geriye üç şehir kaldı. Bu üç şehirden birisi Seferihisar, diğeri Taraklı bir diğeri de Karaman'dı. Son değerlendirmede Karaman 3., Seferihisar 2. oldu, biz de 1. olduk. Seferihisar'ı eledik.

FKafalı: Sakin şehir olmasına rağmen geriden gelerek geçtiniz.

T.Özkaraman: Tabii, buradaki kıstas, turizm potansiyeli olup o potansiyel henüz tam anlamıyla hayata geçirilememiş yerler, yani turizm geleceği olan yerler idi. 12 Kasım'da, Brüksel'de her ülkeye Avrupa Birliği Komisyonunun vereceği sertifika töreni var. O törende Türkiye'yi biz temsil edeceğiz. Taraklı açısından - Türkiye'de 3 bin belediye var- 3000 nüfuslu bir belediyenin Türkiye'yi temsil etme hakkı kazanmasını önemsiyoruz.

H.Kurşun: Başkanım, bundan halkın haberi var mı?

T.Özkaraman: Maalesef yok.

L.Duman: Sayın Başkanım, adı Taraklı olan bir ilçenin Mümkünlü diye tanınmasının Taraklı adına bir sıkıntı olduğunu düşünüyorum. Bu açıdan da belki sizin ya da kurduğunuz derneğin karşı atağa geçmesi gerekir diye düşünüyorum.

Geleneksel Taraklı Evlerine ait kapı tokmakları ▲

Geleneksel Taraklı Evleri ▲

Kadrler Konağı ▲

Geleneksel Taraklı Evleri ▲

T.Özkaraman: Mümkünlü reklamları Taraklı'yı tanıtmaya açısından çok büyük avantaj teşkil etti. Mümkünlü reklamlarını çeken arkadaş Sakarya'lı. En son, Cem Yılmaz'ın oynadığı bir bankanın reklamını çeken arkadaşla daha önce tanışıklığımız vardı ve bir vesilesiyle buraya geldiler. Oradaki Mümkünlü adı da "her şeyin mümkün olduğu bir kasaba" manasındaydı. Ama biz reklam süresince de reklamlardan sonra da Mümkünlü adını hiç kullanmadık.

F.Kafalı: Parantez içerisinde bile mi?

T.Özkaraman: Evet, belediye olarak biz hiç kullanmadık, hatta o ara Kanal 24'te bir canlı yayına katılmıştık, orada da dediler, "Kesinlikle," dedik, "Taraklı kendi adı olan bir yer, özelliği olan bir yer." Balkanlara son gidişimde de Moldova'da Gagavuz yerinde Taraklı adıyla bir yer olduğunu duydum, orayı da ziyaret ettik. Üniversitede tarih profesörü olan Enver Konukçu hocamıza göre Taraklı, Kıpçak boyuna bağlı bir Türk aşireti, Orta Asya'dan geçip kurulduğu yerlere bu adı veriyor ve Safranbolu'nun 1800'li yılların sonuna kadarki adı Medeniye Taraklı Borlu, oradaki Yörük köyünün adı da Yörükhan Taraklı Borlu. Şu anda Artvin'nin Borçka ilçesinin Taraklı diye bir köyü var. Diyarbakır'ın Sur ilçesinde Taraklı mahallesi var ve Şırnak'ın İdil ilçesinde Taraklı diye bir mezra var. Bulgaristan'da Gagavuzların bulunduğu yerde de var Taraklı. Bizim önümüzdeki yıllardaki hedeflerimizden biri de Taraklı'nın tarihini tam araştırıp bir Taraklı buluşması sağlayıp Taraklı ismini birazcık daha ön plana çıkarmak; bunu istiyoruz.

L.Duman: Buradaki emlakçı adını değiştirmiş galiba, o biraz tehlike gibi geldi.

T.Özkaraman: Şimdi ticari teşekküller, bu durumlardan büyük oranda istifade etmeye çalışıyorlar. Onlar ticaret olarak bakıyor; ama biz tabii daha farklı bakmak durumundayız ve bakıyoruz da.

H.Kurşun: Başkanım bizi misafir ettiğiniz ve bu imkânı bize verdiğiniz için size çok teşekkür ederiz.

T.Özkaraman: Ben teşekkür ederim. ■

"Eski evlerinize yeni nefes"

Tarihane nedir?

Ahşap veya taş, eski İstanbul evleriniz Tarihane'nin çalışma alanına girmektedir.

Tarihane, bir emlak ofisi değil, eski eserleri yaşanabilir mekanlara dönüştüren bir markadır.

Tarihane neler yapar?

- ① Eski eserlerinize **ücretsiz keşif** ve **değerleme** yapabiliriz.
- ② **Restorasyon projelerinizi** hazırlayabiliriz.
- ③ Restore ettiğimiz yapının **satışını sağlayabiliriz.**
- ④ **Eski eserlerinizin restorasyonunu yaparak sizin için yaşanabilir kılabiliriz.**
- ⑤ Eski eserinizi **değerinde satın alabiliriz.**

Nasıl iletişime geçerim?

Bize sahip olduğunuz veya talip olduğunuz eski eserler için ücretsiz danışabilirsiniz.

Tel.: +90 216 428 11 00

Web: www.tarihane.com.tr

Kent İçi Sürdürülebilir Ulaşım Çözümleri:

KAMUSAL BİSİKLET PAYLAŞIMI PROGRAMI

Mehmet Akif Levent

Harita Yüksek Mühendisi

Kamusal Bisiklet Paylaşımı Programı

Özel araç kullanımının azaltılması ve alternatif ulaşım sistemlerinin özendirilmesi (toplu taşıma ve bisiklet kullanımı gibi) konusu, trafiğin çok yoğun olduğu kentlerde bir zorunluluk hâlindeyken diğer idari birimler için ise bir ihtiyaçtır. Ne yazık ki özellikle büyük kentlerde ulaşım planlaması yapılırken yalnızca motorlu araçlara öncelik verilmekte, yürüyerek veya bisiklet ile bir noktadan başka bir noktaya gidişin imkânsızlaştırıldığı projeler üretilmektedir. Aynı zamanda, kentlerin nüfusları yoğunlaşmakta ve bu durum da kent içi motorlu araç kullanımının kontrolsüz bir şekilde artmasına

sebeptir. Bu durum ise kent içi trafik yoğunluğu, hava ve gürültü kirliliği, altyapı için gerekli harcamaların artışı ve trafikte harcanan yoğun iş saati kayıplarına sebep olmaktadır.

Ülkemizde kent içi bisiklet kullanımı, mevcut ulaşım planlarında etkin bir şekilde göz önünde bulundurulmaması sebebiyle yalnızca erişkinler için bir hobi veya bir sportif aktivite aracı olarak, çocuklar için ise oyun aracı olarak kalmaktadır. Ancak, bisiklet doğru planlama ve projeler ile desteklendiğinde çevreci, hızlı, sürdürülebilir bir ulaşım aracı olarak etkin bir şekilde kullanılabilir.

Belçika'nın Brüksel Başkent Bölgesi'nde 2009 yılında kullanılmaya başlayan, Brüksel Belediyesi ve özel sektör girişimi ile gerçekleştirilen kent içi günlük bisiklet kiralama sistemi, ucuzluğu, pratik kullanımı ve yaygın hizmet ağı sayesinde kent içi bireysel otomobil kullanımının yanı sıra metro ve otobüs gibi toplu ulaşım sistemlerinin de önüne geçen bir ulaşım alternatifi hâline gelmiştir. Ülkemizde de birçok kentte bisikletin kent içinde alternatif bir ulaşım aracı olarak kullanılması-na yönelik proje başlatılmıştır.

Kamusal Bisiklet Paylaşımı Fikrinin Doğuşu

Bilinen ilk kamusal bisiklet paylaşım sistemi, 1965 yılında Luud Schimmelpennink'in marjinal bir birlik olan Provo ile Amsterdam'da gerçekleştirdiği programdır .

Provo, 25 Mayıs 1965 yılında Hollandalı hippiler tarafından kurulmuş marjinal bir harekettir. Kendilerine has tuhaf eylemleri ile bilinen marjinal grup; metro istasyonlarını beyaza boyamak, terk edilmiş evleri işgal edip ücretsiz klinikler oluşturmak ve kimsesizler için barınaklara dönüştürmek gibi hareketlerde bulunmuşlardır. Amsterdam'da gerçekleştiren ve dünyanın bilinen ilk kamusal bisiklet paylaşım sistemini de kendilerinin beyaz planlar adını verdikleri toplumsal hareketler kapsamında gerçekleştirmişlerdir :

Ancak, beyaz bisiklet sistemindeki bisikletlerin birçoğu bir ay gibi kısa bir süre içerisinde ya çalınmış ya da ırmak kıyılarında terk edilmiş bir şekilde bulunmuştur. Sistem Hollanda'nın bazı bölgelerinde hâlen devam etse de küçük çaplı (Hoge Veluwe Ulusal Parkı içerisinde ve park sınırlarında kullanım şartı ile) projeler hâline gelmiştir.

Brüksel Kamusal Bisiklet Kiralama Sistemi: Villo!

Villo! Belçika'nın Brüksel Başkent Bölgesi'nde gerçekleştirilen bir kamusal bisiklet kiralama programıdır. 19 Mayıs 2009 tarihinde Brüksel Başkent Bölgesi Belediyesi ve JCDecaux özel şirketinin ortaklığında, 2006 yılında Cyclocity firmasının gerçekleştirmiş olduğu sistemin yerine başlatılan bir sistemdir. Brüksel'in, dünyada trafik içi en fazla bisikletin kullanıldığı bir merkez hâline getirilmesi planlanmaktadır. Sistem, Başkent bölgesi de dâhil olmak üzere Brüksel'e bağlı 11 ilçeyi kapsayan bir idari bölge içerisinde toplam 180 istasyon ve 2500 bisikletten oluşmaktadır .

Villo! 7 gün, 24 saat kullanılabilir. İstasyon aralığı kent merkezi içinde ortalama 450 metreyi geçmeyecek şekilde kurgulanmış ve inşa edilmiştir . Bu parklar genellikle diğer toplu ulaşım sistemleri ile bağlantılı bir şekilde kullanılmaya uygun konumlarda bulunmaktadır. Villo! farklı ödeme tarifeleri ile hem şehir sakinlerinin düzenli bir şekilde kullanımına hem de bu bölgeye gelen turistlerin kolay bir şekilde kullanımına uygundur. Brüksel kenti sakinleri gerek kuralların gerekse alışkanlıkların bir araya gelmesi ile ulaşımında bisikletlerin kullanımının önceliğini çok iyi bir şekilde kavramıştır. Bu durum, bisikletlerin pratik, ucuz, hızlı olmasının yanı sıra trafikte kullanımının rahat olmasını sağlamıştır. Bisiklet sürücülerini, diğer araç kullanıcıları tarafından hiçbir şekilde risk unsuru oluşturacak hâl ve hareketlere maruz bırakılmadıkları için bisiklet kullanımı kent içinde güvenli bir ulaşım alternatifi hâline gelmiştir.

2011 yılındaki istasyonların aylık kullanımları incelendiğinde Brüksel-Lüksemburg tren istasyonunda bulunan bisiklet kiralama istasyonu aylık ortalama 5845 kullanım ile en sık kullanılan istasyon, Van Lint istasyonu ise aylık ortalama 125 kullanım ile en az kullanılan istasyon olmuştur.

Villo! kamusal bisiklet kiralama sistemi; yıllık, haftalık ve günlük tarifeler dâhilinde kullanılabilir. Villo! Kart ve kent içi seyahat kartı olarak kullanılan MoBIB Kart sahiplerinden standart tarife olarak yaklaşık 30 Avro alınmaktadır. Bisiklet istasyonlarındaki ana ünitelerden günlük kullanım için 1,6 Avro ve haftalık kullanım için 7,5 Avro geçici bilet alınabilmektedir. Üyelik ücretinin yanı sıra bisikletin duraktan kiralınması ile başlayan ve gün içerisinde kullanım süresine göre belirlenen bir ücretlendirme yapılmaktadır. Bisikletlerin fiziksel zararları veya çalınma durumlarını önlemek amacı ile kullanım öncesinde 150 Avro'luk depozito alınmaktadır. İlk 30 dakikalık kullanımlar için ise ekstra herhangi bir ücret alınmamaktadır.

Kent içerisinde, özellikle merkez bölgede birçok ana yol üzerinde yalnızca bisiklet kullanımına ait bisiklet yolları bulunmaktadır. Bisiklet yollarının bulunmadığı yollarda ise toplu ulaşım araçları için ayrılmış olan özel yol şeritlerinin ortak kullanımı ile kesintisiz sürüş sağlanmaktadır. Burada en önemli konu; tramvay ve otobüs sürücülerinin dahi bisiklet sürücülerine her zaman öncelik vermesi ve olası kazaların en aza indirgenmiş olmasıdır.

Bisiklet istasyonlarındaki yoğunlukları, boş bisiklet sehpaları, en çok ve en az yoğun istasyon listesi gibi istatistik bilgileri ile sistemin performansının takibinin sağlandığı "Where is my Villo!" bağımsız web sitesi ile sistemin kullanımı çok daha kolay bir hâle gelmiştir. Aynı zamanda, bulunduğunuz bölgeye en yakın bisiklet istasyonu konumu, bisikletin park edilebileceği müsait bisiklet istasyonu, üyelik kullanım ve ücret dökmü, istasyonlardaki müsait bisiklet sayıları gibi bilgilere kolayca ulaşılabilirdiği akıllı cep telefonu uygulaması da kullanıcılar için büyük kolaylıklar sağlamaktadır.

Kent içinde bisiklet kullanımı, beraberinde birçok güvenlik önleminin alınması gerekliliğini getirmektedir. Brüksel'de bu kapsamda; özellikle kavşak ve hemzemin geçitlerde gerekli tabela ve sinyalizasyon sistemleri ile motorlu araç kullanıcıları ve yayalar gerekli şekilde uyarılmaktadır. Bunun yanı sıra Villo! bisiklet istasyonlarının yerleri ana üniteler üzerinde bulunan ışıklı tabelalar ile belirli hâle getirilmiştir. Bisikletlerin girmesinin yasaklı olduğu yollar, tabelalar ile belirtilmiştir. Bu bölgelerde bisiklet kullanımı kesinlikle yasaktır. Yalnızca elde taşıma serbest bırakılmıştır.

Ancak birçok önlem alınmış olmasına rağmen kask takılması veya gece kullanımlarında parlak renkli veya fosforlu elbiselerin giyilmesi konusunda yaptırımı olan bir kanun bulunmadığı için birçok önlem, kullanıcılara yalnızca öneri olarak verilmektedir.

Ülkemizde Kamusal Bisiklet Kiralama Sistemleri

Kayseri Bisiklet Kiralama Sistemi (KAYBİS)

Kayseri, İç Anadolu bölgemizde bulunan, düzenli ve bir o kadar da hızlı bir şekilde gelişen bir kenttir. Kentte gerçekleştirilen projeler içerisinde özellikle kendisine komşu iller için hem de tüm Türkiye için örnek oluşturabilecek projeler yer almaktadır. Kayseri Bisiklet Kiralama Sistemi (KAYBİS) de bu örnek projelerden birisidir.

KAYBİS, Kayseri kent merkezinde kısa seyahatler için kamunun en iyi şekilde faydalanmasına yönelik geliştirilen bir günlük bisiklet kiralama sistemidir. Sistem dâhilinde kent merkezine inşa edilmiş 25 bisiklet parkı ve 300 bisiklet bulunmaktadır .

Sistemin ücretlendirme tarifesi, Brüksel Villo! Sistemi ile benzer özellikler göstermektedir. Sistemden faydalanmak için belirli bir aidat kartı ücreti ödenmekte ve ilk 30 dakikalık kullanım için ekstra bir ücret ödenmemektedir. Geç teslimat ücreti olarak ekstra 150 TL, bisiklet eğer hasarlı olarak teslim edilmiş ise; 300 TL, teslim edilmeyen bisikletten ise 600 TL ücret alınmaktadır.

Kayseri’de bisiklet kiralama sisteminin yaygın bir şekilde kullanılmasını sağlamak için bisiklet yolları inşa edilmektedir. Ana arterler üzerinde çoğunlukla kaldırımlar ile ayrılmış özel yollar inşa edilmiş iken ara arterlerde yol güzergâhının sağında ortak kullanım alanları oluşturularak sistemin sürdürülebilir kullanımı sağlanmıştır .

KAYBİS kullanıcıları için hazırlanmış olan bisiklet güzergâhı ve yol tipleri haritaları da sistemin kullanılabilirliğini artırmaktadır.

Ancak, genel olarak KAYBİS daha fazla geliştirilmeli ve birçok kent sakininin ihtiyacı olan bir ulaşım aracı hâline gelmelidir. Çünkü sistemden henüz optimum verim alınamamaktadır.

Konya Akıllı Bisiklet Sistemi (Nextbike)

Anadolu'nun modern kentlerinden birisi olan Konya da bisiklet kiralama sistemine sahip kentlerimiz arasındadır. Şehrin en merkezî noktalarına kurulmuş olan 40 bisiklet istasyonu ve 400 bisikletten oluşan sistem, Nextbike bisiklet kiralama ağı ile 2012 yılından itibaren kente hizmet vermektedir .

Nextbike bisiklet kiralama sistemi, Almanya, Yeni Zelanda ve diğer Avrupa şehirlerinde 5.000'den fazla bisiklete sahip geniş bir ağı ve tecrübeye sahiptir. Sistemi kullanmak için; Konya Belediyesi'ne ait toplu taşıma kartı olan Elkart sahibi olmak gerekmektedir. Bu karta sahip olan kullanıcılar Nextbike resmi web sitesinden cep telefonu, kredi kartı bilgilerini sisteme kaydettikten sonra sistemi aktif olarak kullanmaya başlayabilirler .

Bisikletin gün içerisinde bir defaya mahsus olmak üzere ilk 30 dakikalık kullanımı ücretsizdir ve saat başı kullanım ücreti de 1 TL olarak belirlenmiştir. Ancak günlük kullanım (24 saat) ücreti 15 TL, haftalık kullanım ücreti 60 TL ve aylık kullanım ücreti de 180 TL olarak belirlenmiştir. Hasar ve hırsızlık durumlarında kiralayan kişiden 300 TL tahsil edilmektedir .

Nextbike Konya, özellikle üniversite öğrencileri ve gençler tarafından benimsenmiş ve özellikle üniversite yerleşkesi içerisinde çok tercih edilen bir ulaşım taşıtı hâline gelmiştir. Sistemin kullanımını özendirmek için firma tarafından belirlenen tarihlerde ilk 15 dakika ile 5 saat arasında değişen ücretsiz kullanım fırsatları halka sunulmaktadır.

Hâlen birçok motorlu araç sürücüsü, bisikletin geçiş üstünlüğü konusuna inanmamaktadır. Bu durum, trafikte en savunmasız gruplar arasında yer alan bisiklet sürücülerinin kaza risklerinden korkmalarına ve bisikletlerin ulaşım aracı olarak tercih edilmemesine sebep olmaktadır.

Değerlendirmeler

Belçika'nın Brüksel kentinde gerçekleştirilmiş olan Villo! kamusal bisiklet paylaşımı programının kamu tarafından benimsenmesinin başlıca sebepleri şu şekilde sıralanabilir:

Brüksel kentinde her yaş ve her meslek grubu tarafından bisiklet kiralama sistemi benimsenmiş ve günlük olarak yoğun bir şekilde kullanılmaktadır.

Bisiklet sürücülerinin trafikte geçiş üstünlüğü belirgin bir şekilde tüm sürücüler ve yayalar tarafından kavranmış ve bu durum olası trafik kazalarını en aza indirmektedir.

Ödeme ve geçici bilet alımı kolaylığı sebebiyle turistler tarafından da kolayca kullanılabilir.

Kent içinde yaygın bisiklet istasyonu ağı ve birçok yolda bisikletlerin kullanılabilmesi sebebiyle kent içinde birçok bölgeye bisikletle ulaşılabilir ve çok fazla kullanıcıya hizmet veren bir sistem durumundadır.

Bisiklet istasyonları ile diğer toplu taşıma sistemleri durakları belirli bir sistematığa uygun şekilde kurulmuştur. Böylelikle ulaşım da sürdürülebilirlik desteklenmiştir.

Bisiklet istasyonlarındaki doluluk oranlarının anlık olarak çevrimiçi ve akıllı cep telefonu

yazılımları ile takip edilebilir olması, kolay kullanılabilirlik sağlamıştır. Aynı zamanda bu takip sistemi sayesinde yoğun olan istasyonlar tespit edilerek bisikletlerin diğer istasyonlara tahliye edilebilmesi sağlanmaktadır.

Ülkemizde Kayseri ve Konya şehirlerinde gerçekleştirilmiş ve hâlen kullanılmakta olan iki farklı sistem incelendiğinde, programın yeterli sayıda kullanıcıya ulaşamamasının sebepleri benzerlikler göstermektedir. Burada en önemli konu gerek trafikte bulunan motorlu araç sürücülerini gerekse bisiklet kullanıcıları potansiyeli olan kent sakinleri tarafından aidiyet duygusu gelişmemiş olması ve birçok kişi tarafından bisikletlerin henüz kent içi ulaşım aracı olarak kabul edilmemiş olmasıdır. Ülkemizdeki bisiklet kiralama sistemlerinde yaşanan başlıca sorunlar şu şekildedir:

Ülkemizde kent içi trafikteki bisikletler; özel bisiklet yolu ayrılmamış yollarda, kavşaklar ve diğer motorlu araç kullanıcıları ile ortak kullanımı alanlarda büyük risk unsurları olmaktadır. Hâlen birçok motorlu araç sürücüsü, bisikletin geçiş üstünlüğü konusuna inanmamaktadır. Bu durum, trafikte en savunmasız gruplar arasında yer alan bisiklet sürücülerinin kaza risklerinden korkmalarına ve bisikletlerin ulaşım aracı olarak tercih

edilmemesine sebep olmaktadır. Dolayısıyla bisikletlerin trafikte öncelikli araçlar oldukları farkındalığını oluşturacak çalışmalar yapılmalıdır.

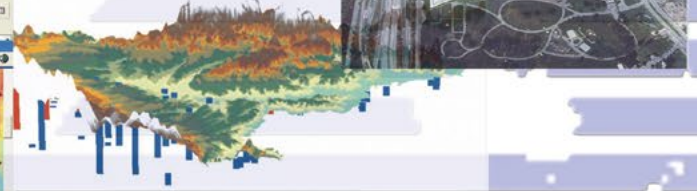
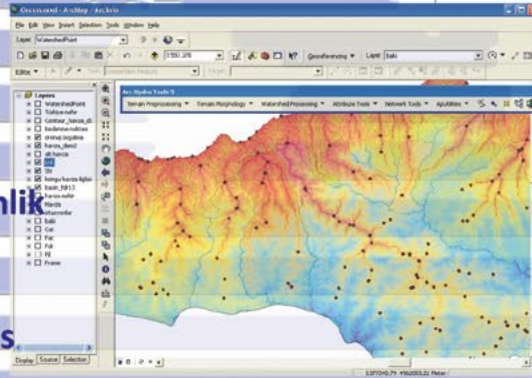
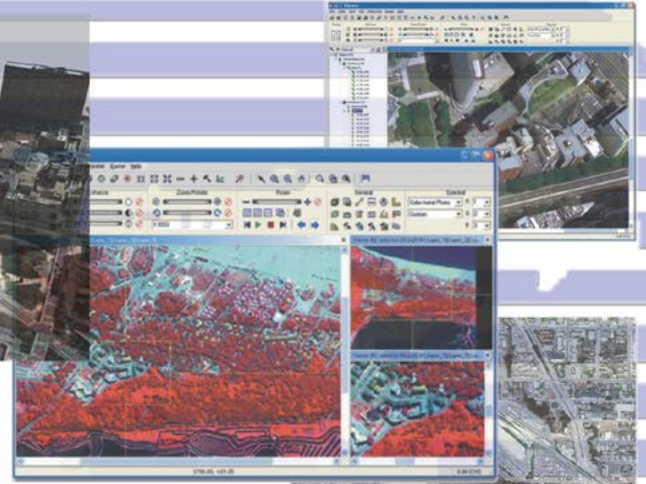
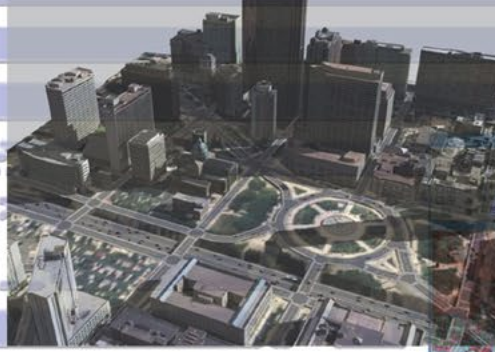
Bisiklet kiralama sistemlerinin ülkemizde genel olarak belirli bir yaş ve gelir grubu vatandaşlar tarafından kullanıldığı tespit edilmiştir. Ancak, bisiklet ile kent içinde bir noktadan başka bir noktaya bisiklet ile gitmek ne utanılacak bir durumdur ne de düşük gelir göstergesi bir durumdur. Aksine, kısıtlı kaynakların bulunduğu bir dünyada, limitsiz kaynak kullanımının mantıksız bir yaklaşım olduğunu kabul görmüş çevreci bir anlayışın göstergesidir.

Bisiklet kiralama kredi kartı kullanımı konusu, bisikletlerin çalınma ve hasar durumları konusunda garantör durumunda çalışıyor olmasına rağmen; ülkemizde bu sistemin kullanıcılarının genel olarak kredi kartı ile bisiklet kiralama konusunda güvensizlik ve dolayısıyla kararsızlık yaşadıkları tespit edilmiştir. ■

İşlem GIS, 1984'ten beri Coğrafi Bilgi Sistemleri konusunda Dünya lideri Esri firmasının ürünleri ile;

- *Haritacılık
- *İmar-Plan Yönetimi
- *Tapu-Kadastro
- *Yerel Yönetim
- *Kent Yönetimi
- *Afet
- *Ormancılık
- *Tarım
- *Yer Bilimleri (jeoloji, jeofizik, petrol)
- *Altyapı Yönetimi
- *Enerji
- *Ulaştırma
- *Denizcilik
- *Madencilik
- *Savunma, Güvenlik
- *Meteoroloji
- *Askeri Coğrafya
- *Bankacılık-Finans
- *Telekomikasyon
- *Sigortacılık
- *Basın-Yayın
- *Emlak
- *Kamu Yönetimi (Kalkınma, Seçim, Vatandaşlık hizmetleri)
- *Çevre Yönetimi

- Esri (ArcGIS) CBS Yazılımları
- Satış ve Destek hizmeti
- Danışmanlık
- Yazılım Geliştirme
- Sistem Tasarımı
- Dokümantasyon
- Servis Yönetim Hizmetleri
- Bakım ve Teknik Destek
- Eğitim ve benzeri faaliyetleri başarıyla sunmaktadır.

gibi sektörlerde ve bilginin üretildiği, işletildiği her yerde

İŞLEM GIS®

Bugünü analiz edebilmek ve daha iyi bir yarını planlayabilmek için...

ANKARA

2024. Cd No:14 06800
Beysukent / Çankaya
0 312 233 50 00

İSTANBUL

İTÜ Ayazağa Kampüsü Vadi 2
Konutları A Blok K:3 Sarıyer
0 212 465 39 80

İZMİR

1347. Sk No:8/109
Pasaport / Konak
0 232 425 12 68

www.islem.com.tr

info@islem.com.tr

esri

Partner Network
Gold

Yapıda niteliğinin adı...

Varlık gösterilen tüm alanlarda ilke ve kurallara bağlı kalınarak amatör ruhu kaybetmeden profesyonel adımlar atmak, temel değerleri ve bu değerlerin önceliklerini ticari yaklaşımlardansa ahlaki ve evrensel etik kurallara göre şekillendirmek Çebi Yapı'nın kurumsal yaklaşımını belirler...

ÇEBİ YAPI GAYRİMENKUL GELİŞTİRME SAN TİC A.Ş.

Abdurrahman Gazi Mah. İslamoğlu Cad. No:19 Sancaktepe - İSTANBUL

Tel: 0212 855 35 21 • Faks: 0212 856 00 85

www.cebiyapi.com

